

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішення обласної ради

від 25.02.2016 № 1

СТРАТЕГІЯ

регіонального розвитку
Запорізької області
на період до 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ПІДХІД, МЕТОДИКА ТА ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ СТРАТЕГІЇ	5
2. СКОРОЧЕНИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	9
2.1. Географічне розташування.....	9
2.2. Клімат.....	10
2.3. Демографічна ситуація.....	11
2.4. Адміністративно-територіальний устрій.....	12
2.5. Порівняльна характеристика області серед регіонів одного типу.....	13
2.6. Рекреаційні ресурси і курортні зони.....	15
2.7. Історико-культурна спадщина Запоріжжя.....	16
2.8. Транспортна інфраструктура.....	17
2.9. Енергетика.....	18
2.10. Будівництво.....	20
2.11. Освітня інфраструктура.....	21
2.11.1. Дошкільна та загальна середня освіта.....	21
2.11.2. Позашкільна освіта.....	21
2.11.3. Професійно-технічна освіта.....	22
2.11.4. Вища освіта і наука.....	22
2.12. Охорона здоров'я.....	23
2.14. Фізична культура і спорт.....	25
2.15. Промисловий потенціал.....	26
2.16. Зовнішньоекономічна діяльність.....	29
2.17. Іноземні інвестиції.....	30
2.18. Сільське господарство.....	31
2.18.1. Рослинництво.....	32
2.18.2. Тваринництво.....	33
2.19. Мале і середнє підприємництво.....	34
2.20. Трудові ресурси.....	36
3. БЮДЖЕТНИЙ ПРОФІЛЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	38
4. ЕКОЛОГІЧНИЙ ПРОФІЛЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	40
4.1. Стан атмосферного повітря.....	40
4.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами.....	40
4.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря.....	41
4.1.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах.....	42
4.1.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря.....	42
4.2. Екологічна ситуація в галузі водокористування.....	43

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод.....	44
4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів.....	44
4.2.3. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками.....	45
4.2.4. Радіаційний стан поверхневих вод.....	45
4.2.5. Екологічний стан Азовського моря.....	45
4.3. Земельні ресурси та стан ґрунтів.....	46
4.4. Природні об'єкти та збереження біорізноманіття.....	47
4.5. Утворення та накопичення відходів.....	49
4.5.1. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення).....	50
5. ГОЛОВНІ ЧИННИКИ ТА СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ.....	50
5.1. Результати SWOT-аналізу.....	50
5.2. SWOT-матриця.....	53
5.3. Порівняльні переваги, виклики й ризики розвитку області.....	57
5.3.1. Порівняльні переваги (визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей).....	57
5.3.2. Виклики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і можливостей).....	57
5.3.3. Ризики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз).....	58
5.4. Обґрунтування вибору сценарію розвитку області.....	59
6. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ ТА МІСІЯ СТРАТЕГІЇ.....	60
7. СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ (ПРІОРИТЕТИ), ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ СТРАТЕГІЇ.....	60
7.1. Стратегічна ціль 1. Запорізький край – регіон з високим рівнем та якістю життя населення.....	62
7.2. Стратегічна ціль 2. Запорізький край – інвестиційно приваблива територія з розвинутими індустріальним комплексом та інфраструктурою.....	72
7.3. Стратегічна ціль 3. Запорізький край – регіон розвинутих сільських територій.....	79
7.4. Стратегічна ціль 4. Запорізький край – регіон екологічної безпеки та збереження природних ресурсів.....	85
8. ВПРОВАДЖЕННЯ ТА МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ.....	90
9. УЗГОДЖЕНІСТЬ СТРАТЕГІЇ З ПРОГРАМНИМИ ТА СТРАТЕГІЧНИМИ ДОКУМЕНТАМИ.....	92

Запорізька область

ВСТУП

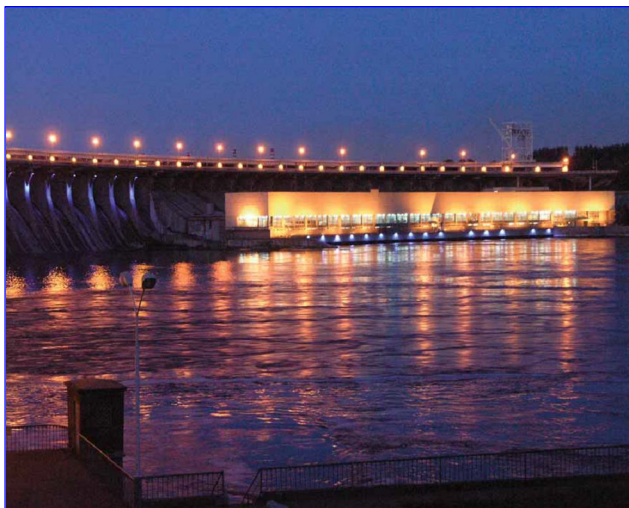
Край Запорізький – це історія.

Тут насправді переймаєшся духом нестримного Дніпра, солодким повітрям козацької вольниці, повагою до стійкості вікових дубів-велетнів.

Ця земля народжувала героїв, чії подвиги оспівувалися у піснях та легендах.

Запорізька область сьогодні – це не тільки самобутня історична перлина України, колиска першої у світі демократичної республіки, заснованої запорізькими козаками, але й один з головних центрів розвитку економічного, технологічного й інтелектуального потенціалу України.

Запорізька область – регіон невичерпаних можливостей за людським, економічним, науковим потенціалом.

Це дає усі підстави бути впевненими, що наша область і надалі буде джерелом подальшої розбудови усіх сфер життя незалежної України.

1. Підхід, методика та процес підготовки Стратегії.

Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року (далі – Стратегія) розроблена на підставі законів України «Про стимулювання розвитку регіонів» та «Про засади державної регіональної політики», з урахуванням Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385, відповідно до Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 № 932.

При розробці Стратегії враховані положення Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» щодо реформи регіональної політики, схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015.

Стратегія базується на кращій світовій практиці з урахуванням методологічної підтримки з боку проекту Європейського Союзу «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні» та спрямована на здійснення позитивних змін, забезпечення привабливості регіону для вкладення місцевих, регіональних, донорських та приватних коштів.

Необхідність підготовки та прийняття Стратегії викликана зміною соціально-економічної ситуації як в Україні, так і в області, а також завершенням строку реалізації Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року, затвердженої рішенням Запорізької обласної ради від 02.06.2008 № 2, зі змінами.

Стратегія розроблена робочою групою, склад якої затверджений розпорядженням голови облдержадміністрації від 20.04.2015 № 127 (далі – Робоча група) при координації Керівного комітету з розробки Стратегії (розпорядження голови облдержадміністрації від 27.02.2015 № 72, далі – Керівний комітет).

Колективна робота над Стратегією різних суб'єктів регіонального розвитку, проведення громадських обговорень проектних матеріалів Стратегії на всіх територіях області дозволив залучити до процесу розробки тисячі активних мешканців області із різних сфер діяльності, небайдужих до розвитку Запорізького краю.

Розробка Стратегії стала важливим інструментом налагодження партнерства між обласною державною адміністрацією, обласною радою, районними адміністраціями, міськими та районними радами, науковими установами, представниками бізнесу, а також широким колом організацій громадянського суспільства.

При розробці Стратегії в основу її підготовки покладено такі основні принципи:

Партнерство	Характер стратегічного розвитку формується за результатами різних консультацій, спрямованих на розбудову консенсусу, а також на обґрунтовані очікування громади від владних структур. До участі в ухваленні рішень і розробці стратегічних цілей було запрошено всі зацікавлені сторони – представників влади, наукових установ, асоціацій підприємців, торговельних палат, підприємств та організацій громадянського суспільства
-------------	---

Спільна участь представників влади та приватного сектору	Забезпечує широкий соціальний консенсус, а також публічну підтримку Стратегії. Усі заходи розроблялися у спосіб, захищений від надмірного впливу учасників процесу розвитку, із залученням конкретних осіб, які ухвалюють рішення, зацікавлених сторін, експертів, представників неурядових організацій тощо
Життєздатність	Основою забезпечення життєздатності є забезпечення належної рівноваги та послідовності внутрішніх елементів Стратегії (цілей, заходів), що підтримується застосуванням усіх зазначених у цьому документі принципів. Ще одним важливим елементом забезпечення життєздатності є забезпечення розвитку порівняльних переваг, визначених за результатами SWOT-аналізу (розбудова можливостей, котрі послаблюють гостроту вад і проблем). Крім того, для виявлення синергії між вадами та загрозами, яка загрожує життєздатності (для ризик-менеджменту), застосовується матриця слабких сторін та загроз
Інтеграція	Забезпечувалася за двома напрямками: інтеграція спільних місцевих потреб на регіональному рівні з територіальною та змістовною точкою зору. Це означає, що досягнення будь-якої регіональної мети принесе результат і на місцевому рівні. Інтеграція забезпечується шляхом активної участі всіх зацікавлених сторін регіону. Інтеграція як багатомірний план розвитку пріоритетних секторів і напрямів діяльності забезпечує усунення конфліктів та негативних впливів. У цьому сенсі вона забезпечує зосередження на сумісності та синергії заходів
Інновація	Застосовується як принцип у процесі ідентифікації проектів, і стосується, головним чином, запропонованого підходу та якнайефективнішого використання наявних ресурсів
Ієрархія стратегічних планів	Стратегічні плани вищого рівня мають більш загальний характер і закладають підвалини для визначення конкретних заходів на нижчих рівнях
Інституційна пам'ять	Робота над проектом Стратегії базувалася на результатах, досягнутих при розробці попередніх стратегічних документів, зокрема Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року
Субсидіарність	Визначення стратегічних заходів, починаючи з найнижчого рівня (на основі потреб місцевих громад), здійснювалося з використанням ресурсів регіонального розвитку

Модель розробки Стратегії обрано, виходячи з потреб регіону.

1.1. Етапи розробки Стратегії:

Організація роботи.

З метою координації зусиль усіх інституцій для розроблення проекту Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року створено:

Запорізька область

Керівний комітет з розробки Стратегії, який затверджений розпорядженням голови облдержадміністрації від 27.02.2015 № 72, для прийняття зважених рішень у рамках роботи над проектом Стратегії;

Робочу групу з розробки Стратегії, яка затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації від 20.04.2015 № 127. Робоча група сформована на базі п'яти підгруп за напрямками діяльності, до складу якої увійшли депутати обласної ради, представники облдержадміністрації, науки, бізнесу та громадських організацій.

Здійснення соціально-економічного аналізу та SWOT-аналізу.

Відправним пунктом процесу розробки Стратегії є інвентаризація статистичних даних. Стратегічний аналіз є чимось більшим ніж розгляд статистичних показників, оскільки передбачає також оцінювання структурних, політичних, економічних та соціальних умов.

Робочою групою на базі стратегічного аналізу розвитку області за останні 5 років з урахуванням актуальних проблем соціально-економічного розвитку області підготовлено SWOT-аналіз області:

У рамках розробки стратегічного і SWOT-аналізу робочими підгрупами і фокус-групами проведено більше 50 засідань, у тому числі – попередні громадські слухання.

25.06.2015 на засіданні Керівного комітету було презентовано та схвалено SWOT-аналіз потенціалу Запорізької області.

Результати виконання цього етапу є такими: соціально-економічний аналіз (детальну інформацію викладено у профілі Запорізької області); SWOT-аналіз та SWOT-матриця; порівняльні переваги регіону (з аналізом ризиків).

Визначення місії, стратегічного бачення.

Місія (призначення) – це сформульоване твердження відносно того, для чого розробляється стратегія регіонального розвитку.

Бачення (бачення) являє собою бажану картину майбутнього регіону, яку ми хочемо досягти в процесі реалізації стратегічних завдань.

Робочою групою опрацьоване питання щодо актуальності на період до 2020 року Місії та Стратегічного бачення, визначених Стратегією регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року.

Попередньо варіанти Стратегічного бачення та Місії обговорені у підгрупах, фокус-групах Робочої групи з розробки проекту Стратегії.

Проекти Стратегічного бачення та Місії презентовані (25.06.2015) Керівному комітету з розробки проекту Стратегії, який прийняв рішення взяти за основу запропоновані матеріали.

На громадському обговоренні (23.07.2015) в обласній державній адміністрації презентовано остаточний варіант Місії та Стратегічного бачення області.

Формування стратегічних та операційних цілей із відповідними заходами.

Стратегічні цілі розвитку області на період до 2020 року було визначено на основі порівняльних переваг регіону з урахуванням викликів, а також можливих перешкод і ризиків на шляху розвитку.

Стратегічні цілі було визначено в найзагальніших рисах на період до 2020 року.

Операційні цілі було визначено як віхи на шляху досягнення стратегічних цілей, які передбачають реалізацію необхідних заходів з метою досягнення відповідних стратегічних цілей.

Для формування чіткої структури всіх елементів Стратегії, зазначено завдання стратегічної цілі, прив'язані до операційних цілей. Дуже часто ці заходи являли собою поєднання регіональних заходів (проектів розвитку) та реформ, які створюють базу для подальшої розбудови потенціалу й досягнення цілей розвитку. Запропоновано потенційно можливі сфери реалізації проектів.

Розробку Стратегії проведено в дусі забезпечення поєднання зусиль, спрямованих на заохочення економічного зростання та капіталовкладень у регіон, із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, з метою формування регіону, для якого є важливою якістю життя нинішнього та майбутніх поколінь.

Громадське обговорення та ухвалення Стратегії.

Громадське обговорення стратегічних напрямів розвитку області у рамках підготовки Стратегії проведено у три етапи.

Попередньо, проекти Стратегічного бачення, Місії, SWOT-аналізу та стратегічних напрямів розвитку області до 2020 року обговорені у підгрупах, фокус-групах Робочої групи з розробки проекту Стратегії та презентовані Керівному комітету з розробки проекту Стратегії, який прийняв рішення взяти за основу запропоновані матеріали.

Другим етапом стала презентація проектів Стратегічного бачення, Місії, SWOT-аналізу та стратегічних напрямів розвитку області до 2020 року на всіх територіях області, до обговорення яких долучились мешканці місцевих громад.

Третім етапом стало підсумкове громадське обговорення в обласній державній адміністрації. До обговорення були запрошені мешканці області, депутати обласної та місцевих рад, представники місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, представники громадських, ділових, релігійних, наукових та освітніх організацій і установ, представники місцевих засобів масової інформації. Участь в обговоренні взяли понад 400 осіб.

У ході обговорень усі учасники взяли участь у незалежному анкетному опитуванні.

Крім того, протягом місяця проведено масштабне анкетне опитування мешканців територій області (близько 4 тисяч осіб) щодо вибору та пріоритетності стратегічних цілей.

Остаточне рішення щодо формулювання Стратегічного бачення, Місії та стратегічних цілей Стратегії прийнято на засіданні Керівного комітету 28.08.2015.

Доопрацьована протягом наступних двох місяців Стратегія подається на розгляд і ухвалення обласної ради в якості політики економічного розвитку регіону.

Моніторинг та впровадження.

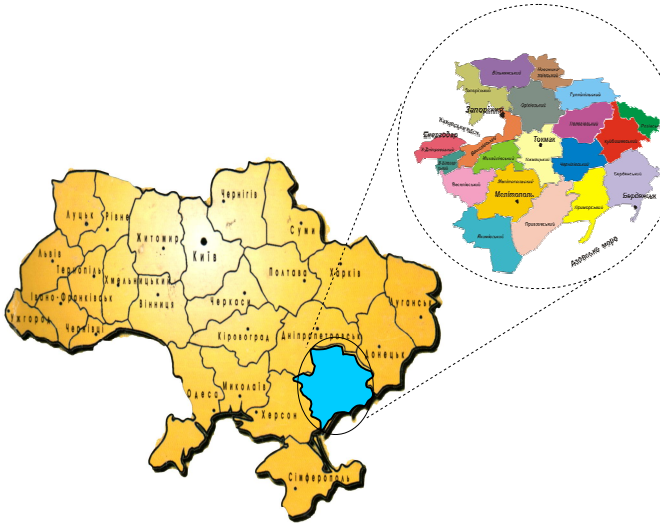
Для забезпечення належного рівня відповідальності за реалізацію Стратегії, необхідно створити систему моніторингу її впровадження.

Реалізація Стратегії здійснюватиметься шляхом розробки та виконання Плану заходів з реалізації Стратегії. Порядок моніторингу та оцінки реалізації Стратегії та відповідного Плану заходів затверджується Кабінетом Міністрів України.

У цілому Стратегія є основою для її впровадження через проекти регіонального розвитку, що впливають з її операційних цілей, а також базисом ухвалення управлінських та бюджетних рішень у сфері розвитку області.

2. Скорочений соціально-економічний аналіз Запорізької області.

2.1. Географічне розташування.

Запорізька область займає вигідне економіко-географічне положення. Вона розташована на півдні Східноєвропейської рівнини й межує з Херсонською, Дніпропетровською та Донецькою областями.

В межах обласного центру – міста Запоріжжя – розташований острів Хортиця – місце історичної Запорозької вольниці.

Відстань від м. Запоріжжя до столиці України м. Києва: залізничним сполученням – 715 км, шосейними дорогами – 618 км.

Територія області займає 27,2 тис. км², що становить 4,5 % території України. Протяжність з півночі на південь становить 208 км, зі сходу на захід – 235 км.

Південні кордони області омиваються водами Азовського моря, берегова лінія якого в межах області перевищує 300 км. Уздовж узбережжя простягаються численні довгі вузькі піщані коси, намиті морем. Найбільші з них Федотова, Обитічна, Бердянська. На території області розташовані 4 лимани: Білозерський, Утлюкський, Тубальський та Молочний, загальна площа водного дзеркала яких становить 655,5 км².

На території області протікає 109 річок, з них 78 – протяжністю понад 10 км. Головна з них р. Дніпро – третя за величиною річка в Європі, яка є найбільшою водною артерією України. До його басейну належать Кінська і Гайчур, до басейну Азовського моря – Молочна, Обитічна, Берда.

Середній багаторічний об'єм поверхневого стоку, що формується на території області, сягає 0,5 км³/рік, стік р. Дніпро – 53,0 км³/рік. Фактична водність малих і середніх річок області у 2014 році відповідала 60,0 % забезпеченості.

Водозабезпеченість області висока і в перерахунку на 1 особу становить понад 30 тис. м³ на рік в основному за рахунок стоку р. Дніпро, водозабезпеченість підземними водами складає усього 0,061 тис. м³ на рік, водозабезпеченість місцевим поверхневим стоком – 0,24 тис. м³ на рік.

Експлуатаційні запаси прісних підземних вод, придатних для питного водопостачання, по 13 розвіданих родовищах становлять 109,3 млн.м³/рік (299,5 тис. м³/добу).

Запорізька область розташована в степовій зоні з характерним рівнинним ландшафтом з домінуванням чорноземних ґрунтів (75 % площі області), на 10 % площі області – солонцюваті каштанові і темно-каштанові ґрунти (південь і південний захід). Площа, яку покривають ліси, складає 1,05 тис. км², або 3,9 % території області.

Запоріжжя є надзвичайно багатим у геологічному розумінні регіоном; тут містяться численні родовища мінеральних та агрегатних ресурсів.

Область багата на поклади рудних корисних копалин, зокрема залізних та марганцевих руд. Промислове значення мають родовища будівельних матеріалів: сірих та червоних гранітів, талько-магнезитів, вогнетривких глин, вапняків, пісковиків. Виявлено родовища бурого вугілля, графітів, каолінів. Є лікувальні грязі та мінеральні води.

Частка регіону в сумарних запасах мінеральної сировини в Україні складає: пегматит – 88,06 % , апатит – 63,42 %, марганцева руда – 69,1 %, вторинні каоліни – 22,9 %, вогнетривкі глини – 8,6 %.

Для розробки перспективними видами корисних копалин є руди марганцю, апатит, фтор, графіт, скляна сировина (пісок кварцовий) та інше.

2.2. Клімат.

Клімат області – степовий атлантико-континентальний.

На півдні області виділяється приморська кліматична зона, яка охоплює вузьку смугу (в середньому 50 км) від узбережжя Азовського моря до границі розповсюдження морського бризу. У холодний період року Азовське море сприяє послабленню морозів, а влітку – зниженню температури, підвищенню вологості повітря, посиленню вітру.

Середньорічна температура повітря в північній половині області коливається від +8,2 до +9,4°, у південній – від +9,6 до +10,2°. Тривалість безморозного періоду на більшій частині території області в середньому складає 193 дні, у північно-східних районах області – 164 дні.

Протягом року переважають вітри північного та північно-східного напрямків. Середньорічна швидкість вітру 3 м/с.

Випадіння опадів на території області відрізняється нерівномірністю та значними коливаннями їх кількості, що призводить до нерівномірного зволоження в різні періоди часу (місяці та роки). За рахунок сильних злив більше опадів випадає у теплий період року. Річна кількість опадів в північній половині області – 480-510 мм, у південній – 430-475 мм. Середньорічна відносна вологість повітря становить 71-77 %.

2.3. Демографічна ситуація.

Населення Запорізької області на 1 січня 2015 року склало 1765,9 тис. осіб, що становить 4,1 % від населення України, у тому числі міське – 1362,3 тис. осіб (4,6 %), сільське – 403,6 тис. осіб (3,0 %).

Середня щільність населення складає 64,9 осіб на км².

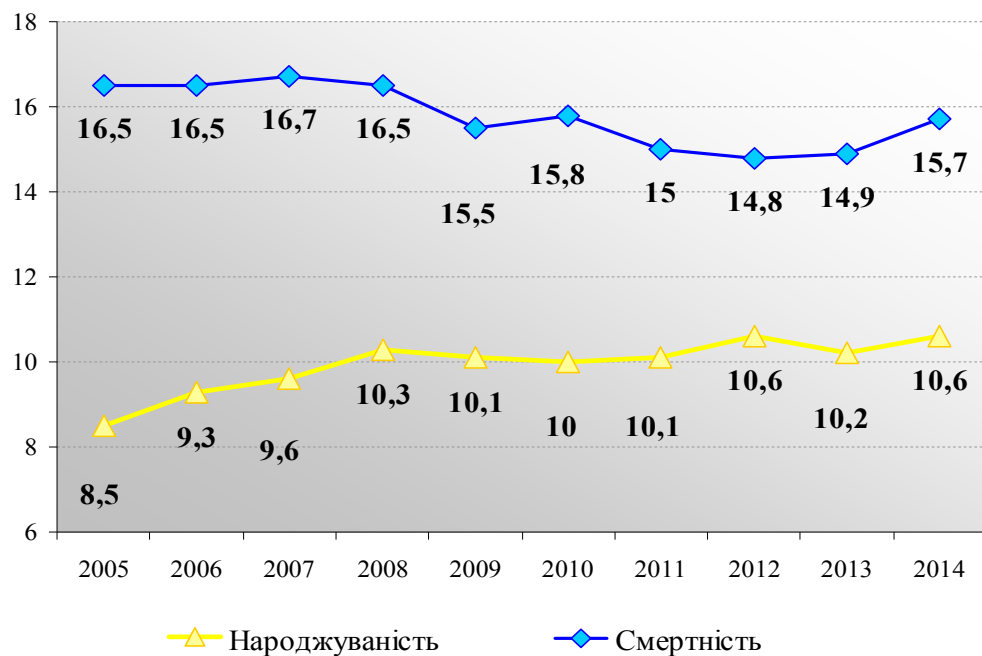
Населення Запорізької області концентрується у містах, відтак значна частина районів має відносно низький рівень урбанізації (районні центри є невеликими містами чи селищами міського типу).

Рівень урбанізації по області 77,1 %, що вищий за середній по Україні (69 %).

Більше 43 % населення області (762,0 тис. чол.) мешкає в м. Запоріжжі, яке є значним промисловим центром і відіграє особливо важливу роль у соціально-економічному розвитку області.

В області спостерігається позитивна тенденція щодо збільшення показників народжуваності.

Рівень народжуваності та смертності населення (на 1000 осіб)

Так, у 2014 році порівняно з 2005 роком рівень народжуваності зріс з 8,5 до 10,6 осіб на 1000 жителів. При цьому цей показник збільшився у міських поселеннях від 8,4 до 10,2 осіб на 1000 жителів, у сільській місцевості – від 8,7 до 11,7 осіб на 1000 жителів.

Одночасно спостерігалось деяке зменшення рівня смертності: з 16,5 померлих у розрахунку на 1000 осіб наявного населення в 2005 році до 15,7 у 2014 році.

Міграційне скорочення населення у 2014 році відбулося за рахунок зовнішньої міграції і склало 847 осіб, з них по міських поселеннях – 629 осіб, по сільській місцевості – 218 осіб.

Запорізька область

Міграційне скорочення у 2014 році зафіксовано у містах Запоріжжя, Енергодар, Токмак та 15 районах області. Поряд з цим на території Бердянської міськради, у м. Мелітополь, та 5 районах області спостерігався міграційний приріст населення.

Щодо міждержавної міграції, то до інших держав світу з області у 2014 році за офіційними даними вибуло 938 осіб, прибуло – 1584 особи.

Протягом останніх 10 років в області спостерігалось повільне зростання середньої очікуваної тривалості життя при народженні з 67,87 до 71,63 років. При цьому середня очікувана тривалість життя жінок становила 76,49 років, а чоловіків – 66,46 років.

Середній вік населення області становив 41,6 років, зокрема серед жінок – 44,2 років, серед чоловіків – 38,6 років.

Статевий склад населення області характеризується стабільною перевагою жінок у його загальній кількості. На кожну 1000 жінок області станом на 01.01.2014 в середньому припадає 840 чоловіків.

Питома вага чоловіків та жінок значно коливається в залежності від вікової групи. Так, якщо у вікових групах 0-4, 15-19 та 20-24 років чисельність чоловіків на 01.01.2014 переважала та складала 51,3 % то, починаючи з вікової групи 35-39 років, частка жінок перевищує 50 % і поступово збільшується. Зменшення чисельності населення чоловічої статі відбувається через вищу смертність чоловіків із біологічних (більша вразливість до захворювань) та соціальних причин (перевага важких та небезпечних умов праці, поширення шкідливих звичок, байдуже ставлення до свого здоров'я, тощо).

2.4. Адміністративно-територіальний устрій.

Адміністративно-територіальний устрій області в цілому типовий для України – 20 сільських районів, 5 міст обласного значення.

Відомості адміністративно-територіального устрою Запорізької області (на 1 січня 2015 року)

Найменування району, міста обласного значення	Територія району, міськради тис. км ²	Населення району, міськради тис. осіб	Щільність населення осіб/км ²	Населені пункти			Ради					
				всього	з них		всього	з них				
міста	селища	села	районні		міські	селищні		сільські				
Райони												
Бердянський	1,776	25,8	14,5	37	–	2	35	13	1	–	1	11
Василівський	1,621	64,6	40,0	38	2	1	35	15	1	2	1	11
Великобілозерський	0,469	8,1	17,3	5	–	–	5	6	1	–	–	5
Веселівський	1,129	21,9	19,4	30	–	2	28	14	1	–	1	12
Вільнянський	1,273	47,8	37,5	108	1	2	105	22	1	1	1	19
Гуляйпільський	1,301	27,3	21,0	58	1	1	56	21	1	1	1	18
Запорізький	1,436	58,0	40,4	71	–	10	61	20	1	–	3	16
К.-Дніпровський	1,179	40,7	34,5	18	1	1	16	10	1	1	–	8
Куйбишевський	1,335	22,7	17,0	40	–	2	38	16	1	–	2	13
Мелітопольський	1,787	50,0	28,0	68	–	11	57	17	1	–	1	15
Михайлівський	1,067	29,4	27,6	48	–	2	46	11	1	–	2	8
Новомиколаївський	0,915	16,3	17,8	70	–	3	67	15	1	–	2	12
Оріхівський	1,598	46,6	29,2	60	1	5	54	25	1	1	1	22
Пологівський	1,344	40,9	30,4	38	1	1	36	14	1	1	–	12
Приазовський	1,947	27,9	14,3	52	–	3	49	26	1	–	2	23
Приморський	1,398	30,6	21,9	31	1	4	26	17	1	1	–	15
Розівський	0,610	9,1	14,9	28	–	3	25	9	1	–	1	7
Токмацький	1,443	23,0	15,9	57	1	1	55	14	1	1	–	12

Запорізька область

Найменування району, міста обласного значення	Територія району, міськради тис. км ²	Населення району, міськради тис. осіб	Щільність населення осіб/км ²	Населені пункти				Ради				
				всього	з них			всього	з них			
					міста	селища	села		районні	міські	селищні	сільські
Чернігівський	1,200	17,4	14,5	41	–	5	36	13	1	–	1	11
Якимівський	1,856	34,1	18,4	44	–	6	38	15	1	–	2	12
Міста обласного значення												
м. Запоріжжя	0,278	762,0	2741,0	1	1	–	–	1	–	1	–	–
м. Бердянськ (міська рада)	0,083	118,2	1424,1	4	1	1	2	2	–	1	–	1
м. Енергодар	0,064	54,5	851,6	1	1	–	–	1	–	1	–	–
м. Мелітополь	0,042	156,5	3726,2	1	1	–	–	1	–	1	–	–
м. Токмак	0,032	32,5	1015,6	1	1	–	–	1	–	1	–	–
РАЗОМ:	27,183	1765,9	64,9	950	14	66	870	319	20	14	22	263

Всього в області 14 міст, із них 9 – міста районного значення (Василівка, Вільнянськ, Гуляйполе, Дніпрорудне, Кам'янка-Дніпровська, Молочанськ, Оріхів, Пологи, Приморськ), 66 селищ і 870 сіл.

У структурі районів виділяються щільно заселені урбанізовані райони центральної частини Запорізької області (Василівський, Вільнянський, Запорізький, Кам'янсько-Дніпровський, Мелітопольський, Михайлівський, Оріхівський, Пологівський райони) та малозаселені сільські райони (Бердянський, Великобілозерський, Куйбишевський, Приазовський, Чернігівський і Розівський) віддалено розташовані від великих міст.

Низька щільність населення периферійних районів створює додаткові проблеми регіонального розвитку, пов'язані з обмеженістю трудових ресурсів на цих територіях, розвитку галузей економіки, інфраструктури (водопостачання, газифікація), соціальної сфери в межах району.

2.5. Порівняльна характеристика області серед регіонів одного типу.

За класифікацією SSRD-2009 Запорізька область належить до високоіндустріалізованих та високоурбанізованих регіонів. До цього типу належить Дніпропетровська, Донецька, Луганська та Полтавська області (частка промисловості у валовій доданій вартості становить понад 40 %).

Концентрація економічного потенціалу в зазначених регіонах значно впливає на рівень і темпи розвитку країни в цілому.

За обсягом валового регіонального продукту у розрахунку на одного мешканця (за 2013 рік – 30,6 тис. грн.) Запорізька область серед цих областей посідає 4 місце (після Дніпропетровської, Донецької та Полтавської).

Обсяг реалізації промислової продукції Запорізької, Донецької, Дніпропетровської, Полтавської та Луганської областей за 2014 рік склав понад 53 % загальнодержавного обсягу промислової продукції; прямих іноземних інвестицій – 28 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій, вкладених в економіку України; обсяг експорту – понад 46 % загальнодержавного обсягу експорту товарів.

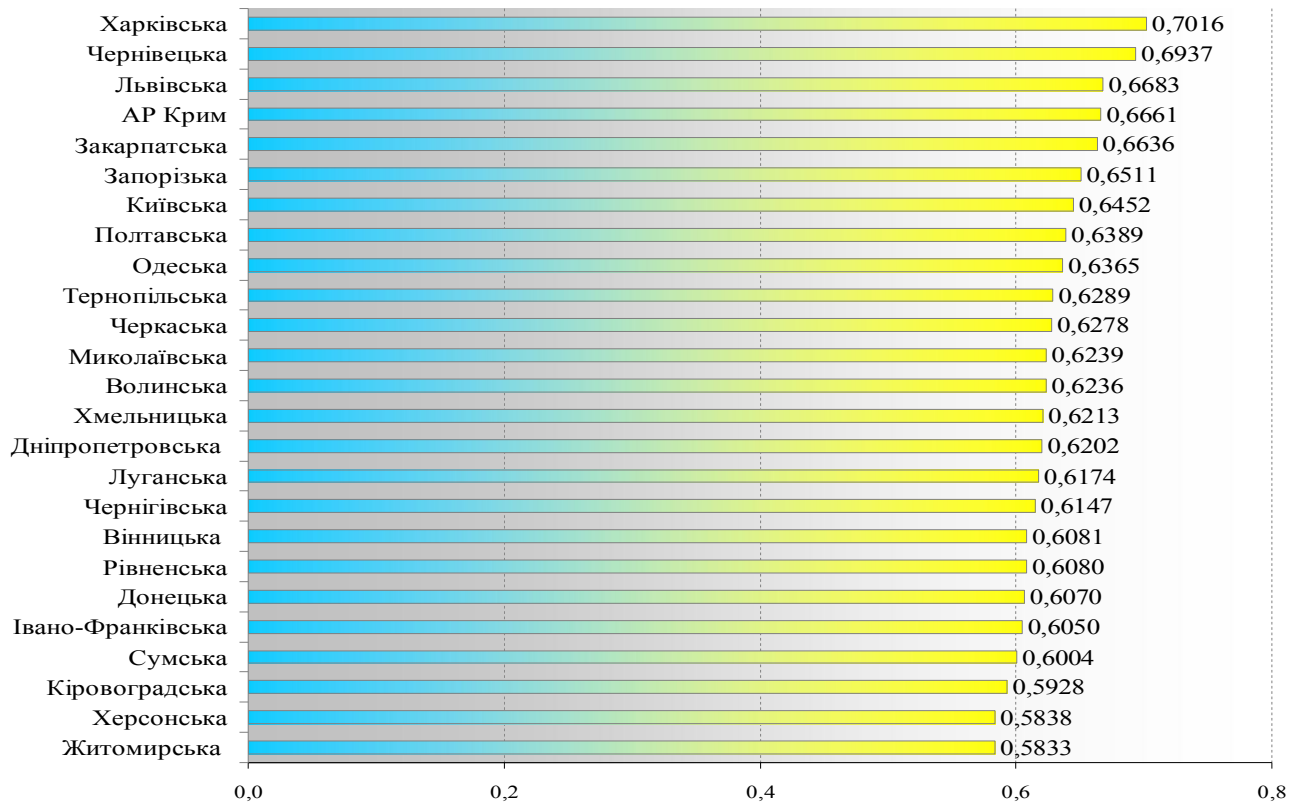

Запорізька область

За рівнем середньої заробітної плати за 2014 рік (3432 грн.) серед зазначених регіонів область посідає 3 місце (після Донецької та Дніпропетровської областей).

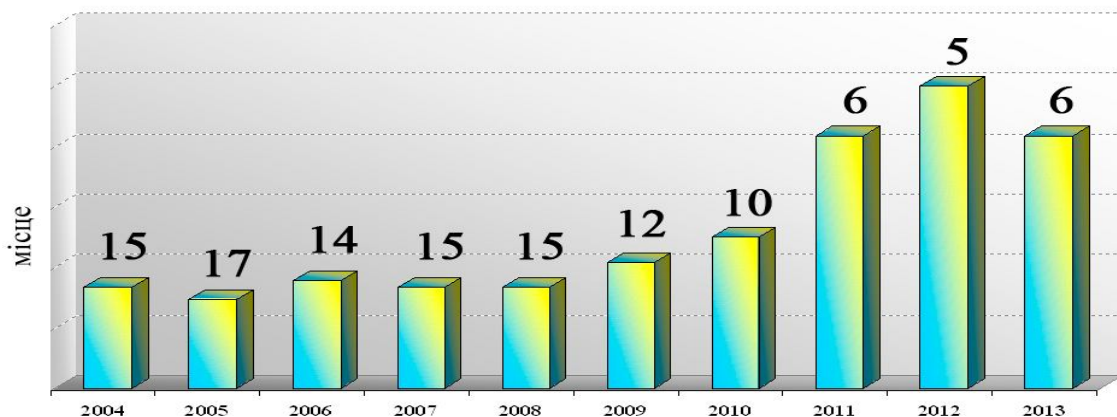
Запорізька область у 2013 році посіла 6 місце в загальноукраїнському рейтингу регіонів за рівнем людського розвитку (стандартизований індекс $I_r=0,6511$).

Індекс регіонального людського розвитку, 2013 рік

Починаючи з 2004 року, коли область займала 15 місце за рівнем Інтегрального регіонального індексу людського розвитку серед регіонів України, в регіоні відмічається позитивна динаміка переважної більшості показників людського розвитку, що дозволило досягнути суттєвого підвищення позиції регіону в загальноукраїнському рейтингу.

Ранг Запорізької області в Загальноукраїнському рейтингу регіонів за рівнем Індексу регіонального людського розвитку, 2004-2013 роки

Запорізька область

За останнє десятиліття найбільший прогрес в Запорізькій області демонстрували показники «Добробут». У регіоні відмічається скорочення рівня бідності за відносним критерієм (з 28,2 % до 14,6 %) та відповідне зростання частки домогосподарств, які зробили заощадження або купували нерухомість (з 12,8 % до 48,8 %). Крім цього, відмічається зростання значення валового регіонального продукту в розрахунку на душу населення (з 8093 грн. у 2004 році до 30656 у 2013 році), що значно перевищує середньоукраїнські показники.

Отже, саме завдяки сприятливій динаміці показників рівня життя населення Запорізька область останні 4 роки є беззаперечним лідером та займає стабільне 1 місце за рівнем добробуту в регіональному вимірі.

Позитивно характеризуються протягом досліджуваного періоду показники блоку «Освіта». Рівень освіти покращився (4 місце у 2013 році) за рахунок охоплення дошкільними навчальними закладами дітей віком 3-5 років (показник зріс з 77,3 % до 84,7 %) та збільшення частки осіб з вищою освітою серед населення 25 років і старше (з 34,5 % до 47,1 %).

Неоднозначною є ситуація з показниками відтворення населення, що характеризують людський розвиток регіону. Незважаючи на певне покращання демографічної ситуації, стабільно низькими залишаються індикатори рівня народжуваності та рівень дитячої смертності в області. Однак, позитивним є збільшення середньої очікуваної тривалості життя при народженні та перевищення загальноукраїнського значення за цим показником (за десятиліття показник зріс з 67,87 до 71,73 років).

Найбільш проблемним аспектом людського розвитку Запорізької області залишається комфортність проживання населення (20-те місце у відповідному рейтингу регіонів України). Слід відмітити, що специфіка регіону полягає в наявності на його території розвинутого гірничо-металургійного комплексу, що здійснює величезний тиск на довкілля та обумовлює незадовільні показники екологічного стану, що в свою чергу негативно впливає на оцінку умов проживання. За інтегральним показником навколишнього середовища Запорізька область посіла передостаннє місце в загальноукраїнському рейтингу 2013 року, поступаючись лише Донеччині.

2.6. Рекреаційні ресурси і курортні зони.

Сприятливий клімат, чудові прибережні пейзажі Дніпра, джерела мінеральної води і лікувальні грязі, ласкаве, тепле Азовське море приваблюють туристів. Курорт державного значення Бердянськ, місто Приморськ та селище Кирилівка користуються великою популярністю у відпочиваючих, як курортні центри. Всього на Азовському узбережжі та в акваторії р. Дніпро в регіоні функціонує близько 500 оздоровчих закладів, 30 садіб зеленого туризму.

У межах області розвідані та використовуються мінеральні води та лікувальні грязі практично всіх відомих бальнеологічних типів. В оздоровчих і лікувальних цілях широко використовується озокерит та спелеотерапія.

Курортні та рекреаційні території складають майже 15 % площі області.

Рекреаційний потенціал Запорізького Приазов'я створює передумови для перспективного розвитку курортного господарства України. На сучасному етапі ця територія є рекреаційним резервом країни, знаходиться, в більшості, на шляху екстенсивного освоєння.

Бердянський грязьовий приморський курорт розміщений на південному сході області і територіально об'єднує у собі Бердянську косу з її кореневою частиною, курортну зону міста Бердянська, а в перспективі приєднає до себе Луначарські, розташовані на захід від міста Бердянська, і Новопетровські – на схід від міської межі, рекреаційні угіддя стихійного тривалого і короточасного відпочинку локального значення. Бердянський курорт має сприятливі соціально-економічні передумови, основу яких складає достатньо розвита транспортна інфраструктура, що забезпечує доступність курорту усіма видами транспорту.

Кирилівський бальнеокліматичний грязьовий приморський курорт розташований на південному заході Запорізької області і територіально об'єднує власне селище Кирилівку, коси Пересип і Федотова. На території курорту, що займає площу 203,3 га, переважає оздоровчий сезонний відпочинок дітей і дорослих.

Система розселення у межах курортів носить розосереджений характер. Відсутня система центрів забезпечення, у яких є зосереджені об'єкти культурно-побутового обслуговування, тому в перспективі, найбільш оптимальним, є формування групових систем населених місць із виділенням в них рекреаційних центрів забезпечення.

2.7. Історико-культурна спадщина Запоріжжя.

У Запорізькій області, мабуть, як ніде в Україні, помітні традиції, які сягають корінням в багату історію краю.

Район дніпровських порогів заселено з часів кам'яного віку. У IV ст. до н.е. на місці Кам'янського городища існувала столиця могутнього Скіфського царства. Згодом на цій землі ходили кочові племена сарматів, гунів, аварів, угрів, печенігів, половців; з XIII ст. оселилися татари. Територія області підпала під владу спочатку золотоординських, а потім кримських ханів.

Природно-географічні та історичні умови у XV-XVI ст. сприяли тому, що південноукраїнські землі стали одним із центрів формування запорізького козацтва. Одним із його головних оплотів і символів став острів Хортиця, відомий ще з давньоруських часів.

Подією загальноукраїнського значення стало формування з окремих козацьких загонів та промислових артілей соціально-політичної та військової організації запорозького козацтва – Запорозької Січі («Війська Запорозького Низового»).

Запорозька Січ стала першим на території України політичним формуванням з усіма ознаками республіки. Вона довго зберігала свою незалежність та займала визначне місце в міжнародних відносинах – європейські держави встановлювали з нею дипломатичні відносини та шукали військового союзу.

Запорізька область багата на чисельні пам'ятки – унікальні твори матеріальної і духовної культури, які є ваговою частиною всеукраїнського та всесвітнього культурного надбання. До державного обліку прийнято 8436 пам'яток історії та культури, з них 6654 – пам'ятки археології, 1725 – історії, 37 – монументального мистецтва; 20 – науки і техніки. До Списку історичних населених місць України включено 6 населених пунктів: Запоріжжя, Бердянськ, Мелітополь, Токмак, Оріхів, Гуляйполе.

В області створено 3 історико-культурних заповідники, з них 2 отримали статус національних - Національний заповідник «Хортиця» і Національний історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила». Крім того, в області діє 25 музейних закладів (23 з них комунальні), в тому числі музеї 2-х національних заповідників. В них зберігається 410,6 тис. предметів основного фонду. Щороку ці заклади відвідують близько 600 тис. осіб, проводиться понад 12 тис. екскурсій і 300 виставок.

2.8. Транспортна інфраструктура.

Запорізька область має розвинену транспортну систему, до якої входить мережа автомобільних та залізничних шляхів, вокзали та станції, Запорізький міський електротранспорт, Запорізький аеропорт, Запорізький річковий порт та Бердянський морський торговельний порт.

Основні залізничні вузли Запорізької області: Мелітополь, Запоріжжя, Бердянськ.

Запорізька область є однією із областей України, в якій всі населені пункти сполучені дорогами з твердим покриттям.

Мережа автомобільних доріг загального користування Запорізької області складає 6989,2 км, із них державних 1865,1 км (міжнародних 392,8 км, національних 103,8 км, регіональних 215,7 км, територіальних 1152,8 км), місцевих 5124,1 км (обласних 2282,2 км, районних 2841,9 км).

Територією Запорізької області проходять дороги державного значення:

1) міжнародні автомобільні дороги державного значення:

Одеса-Мелітополь-Новоазовськ (М-14), яка є частиною міжнародного транспортного коридору Чорноморської економічної співдружності;

Харків-Сімферополь-Алушта-Ялта (М-18), яка сполучає Автономну Республіку Крим з північною і центральною частинами України і Росії. Інтенсивність руху на окремих ділянках цієї дороги влітку досягає понад 30 тисяч автомобілів на добу;

обхід міста Мелітополь (М-14-03);

2) національна автомобільна дорога державного значення Запоріжжя-Донецьк (Н-15);

3) регіональна автомобільна дорога Енергодар-Василівка-Бердянськ (Р-37), яка є частково евакуаційною на випадок аварії на Запорізькій АЕС та туристичним маршрутом до курортів Приазов'я.

За 2014 рік підприємствами транспорту перевезено 18,5 млн. т вантажів, що на 3,4 % більше, ніж за 2013 рік. Вантажооборот становив 7342,3 млн. ткм і збільшився на 2,9 %.

Зросли обсяги перевезення вантажів водним транспортом (на 38,4 %), автомобільним (на 20,9 %), зменшилися – залізничним транспортом (на 0,8 %) та авіаційним (на 12,4 %).

За 2014 рік послугами пасажирського транспорту скористалися 154,1 млн. пасажирів, що на 4,2 % більше, ніж у 2013 році.

2.9. Енергетика.

Виробництво електричної енергії.

Електропостачання Запорізької області здійснюється від атомної, теплової електростанцій та гідроелектростанції, сонячної та вітрової електростанцій, розташованих на території області, зв'язок з якими здійснюється по лініях електропередач напругою 150-330-750 кВ. Енергосистема області з'єднана по магістральним лініям електропередачі з Південною, Донбаською та Кримською енергосистемами.

Паливно-енергетичний комплекс Запорізької області представлений:

1) підприємствами генерації:

ВП «Запорізька АЕС» ДП НАЕК «Енергоатом»;

ВП «Запорізька ТЕС» ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго»;

філія Дніпровська ГЕС ПАТ «Укргідроенерго»;

Ботієвська вітрова електростанція ТОВ «Винд Пауэр»;

ТОВ «Токмак Солар Енерджи» (загальна потужність 10 МВт).

Електростанціями області виробляється більше чверті всієї електроенергії, що виробляється в Україні.

2) підприємствами, що здійснюють транспортування, постачання електроенергії на території області:

ВП «Дніпровська електроенергетична система» ДП НЕК «Укренерго»;

ВАТ «Запоріжжяобленерго»;

ДП «Придніпровська залізниця».

3) підприємствами з транспортування та постачання нафти та газу:

Запорізьке лінійно виробниче управління магістральних газопроводів УМЗ «Харківтрансгаз» ПАТ «Укртрансгаз»;

ПАТ «Запоріжгаз»;

ВАТ «Мелітопольгаз»;

ТОВ «Запоріжспецтрансгаз»;

ТОВ «Запоріжнафтопродукт»;

ДП «Комбінат «Зірка».

4) 17 підприємствами, які виробляють пелети та гранули.

Споживання енергоресурсів.

Основними споживачами електроенергії в області є промислові підприємства та населення, відповідно питома вага в загальнообласному споживанні електроенергії у 2014 році складає 43,7 % та 31,8 %.

З 2010 року споживання електроенергії промисловими підприємствами знизилося на 39 %, населенням – зросло на 14 %.

Економія електричної енергії споживачами Запорізької області

Споживання електричної енергії, млн. кВт·год					Зекономлено електричної енергії, млн. кВт·год				Зменшено споживання електричної енергії, %			
2010	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
8866,95	8400,31	8081,01	6645,76	5312,4	466,64	319,30	1435,25	1333,4	5,3	3,8	17,8	20,1

Останні роки прослідковується тенденція до скорочення споживання природного газу споживачами області (з 1980,4 млн. м³ у 2010 році до 1401,4 млн. м³ у 2014 році), що зумовлено переходом на альтернативні види палива, заміною та модернізацією котельного обладнання та проведенням інших енергозберігаючих заходів.

Економія природного газу споживачами Запорізької області

Споживання природного газу, тис. м ³					Зекономлено природного газу, тис. м ³				Зменшено споживання природного газу, %			
2010	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
1980421	1972724	1715714	1502618	1401366	7697	275010	213096	101252	0,39	13,03	12,4	6,7

В бюджетній сфері та на підприємствах комунальної теплоенергетики працюють 690 котелень, на яких 630 котлів працюють на природному газі, 249 – на вугіллі, 131 – на електроенергії та 53 – альтернативних видах палива.

Енергозбереження.

Протягом 2010-2014 років економія паливно-енергетичних ресурсів за рахунок виконання заходів з енергозбереження, передбачених відповідними обласними та територіальними програмами енергоефективності, склала 1604,5 тис. т у.п. На реалізацію заходів з енергозбереження в області було витрачено 9920,1 млн. грн.

На території області знаходяться 17 підприємств, які виробляють альтернативні види палива. У 2014 році вироблено паливних брикетів, гранулів з деревини та іншої природної сировини в обсязі 147,307 тис. тонн, що більше на 66,6 % ніж за 2013 рік.

Продовжено реалізацію 72 проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій на загальну суму 157,5 млн. грн. На 01.01.2015 завершені роботи на 32 об'єктах на суму 39,7 млн. грн.

Впроваджуються інноваційні енергоефективні проекти з використанням місцевих альтернативних видів палива: на 01.01.2015 працює 37 котелень на альтернативному твердому паливі (пелети, відходи деревини, солома та інш.), із них 8 введено експлуатацію у 2014 році.

За 2010-2014 роки частка відновлюваної енергії у виробництві електроенергії області збільшилась на 1,4 % (з 0,5 % до 1,9 %). У 2014 році Ботієвською вітровою електростанцією вироблено 651,5 млн. кВт·годин. електроенергії, сонячною електростанцією ТОВ «Токмак Солар Енерджи» - 10,6 млн. кВт·годин. З огляду на таку ситуацію, впровадження альтернативної енергетики стримується недостатнім розміром інвестиційних ресурсів.

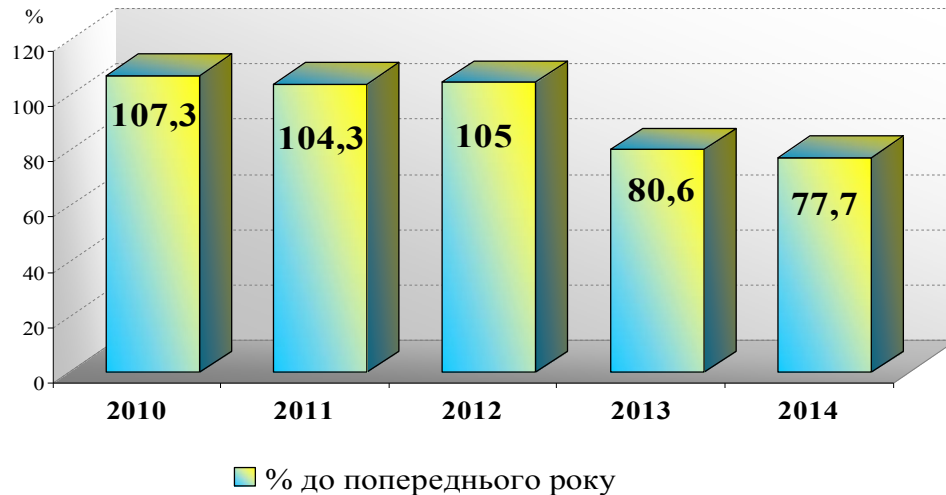

2.10. Будівництво.

У 2014 році підприємствами області виконано будівельних робіт на суму 1240,0 млн. грн. (10 місце серед регіонів України), що на 10,3 % менше порівняно з попереднім роком.

Впродовж 2010-2012 років спостерігалася позитивна динаміка індексу будівельної продукції. Проте, починаючи з 2012 обсяги будівельних робіт по регіону поступово скорочувалися у середньому на 15-20 % щороку.

Динаміка індексу будівельної продукції у 2010-2014 роках

Так, у 2014 році індекс будівельної продукції порівняно з 2013 роком, становив 77,7 % - 17 місце серед регіонів України (житлові будівлі – 144,7 %, нежитлові будівлі – 90,0 %, інженерні споруди – 66,6 %).

Наразі існує проблема зниження кількісних показників житла, яке вводиться в експлуатацію. Після світової фінансової кризи 2008 року щорічні показники введення в експлуатацію житла на території області не перевищують 200,0 тис. м².

За підсумками 2014 року прийнято в експлуатацію 111,8 тис. м² загальної площі житла, що порівняно з 2013 роком на 67,8 тис. м² або 37,7 % менше. Головним джерелом фінансування, як і раніше залишаються власні кошти населення на індивідуальне житлове будівництво. За рахунок коштів державного бюджету протягом останніх трьох років в області не введено жодного квадратного метра.

Найбільше житла збудовано в обласному центрі – 42,7 % від загального обсягу, а в сільській місцевості – в Запорізькому районі (55,1 %). Зросли обсяги прийнятої в експлуатацію загальної площі житла у Михайлівському (в 6,8 разів), Мелітопольському (в 1,7 разів), Чернігівському (на 34,8 %) та Новомиколаївському (на 2,3 %) районах.

2.11. Освітня інфраструктура.

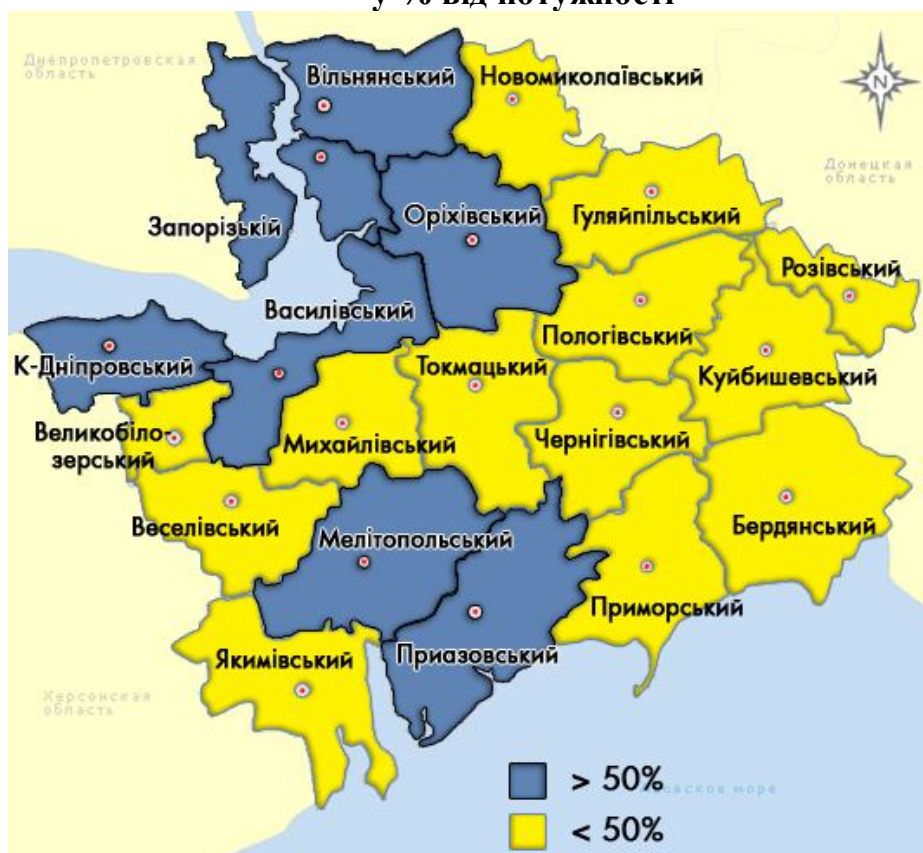
2.11.1. Дошкільна та загальна середня освіта.

На 01.01.2015 в Запорізькій області функціонує 512 дошкільних навчальних закладів, в яких виховуються понад 57,5 тисяч дітей. Показник охоплення суспільним дошкільним навчанням та вихованням дітей 5-річного віку складає – 100 %, від 3 до 6 років – 95 %.

Крім того, надано ліцензії 15 приватним закладам для надання послуг у сфері дошкільної освіти.

Загальна середня освіта представлена 609 загальноосвітніми навчальними закладами усіх типів і форм власності з контингентом 158,5 тис. учнів.

Завантаженість загальноосвітніх навчальних закладів, у % від потужності

У 2014/2015 навчальному році із 593 денних загальноосвітніх навчальних закладів комунальної форми власності 329 знаходяться у сільській місцевості (55,5 % від кількості функціонуючих денних шкіл), де навчаються 35,5 тис. школярів, або 22,7 % від загальної кількості учнів області.

Забезпечено підвезення 10,9 тис. учнів (100 % від потреби) та понад 1 тис. вчителів до 269 шкіл області з понад 500 населених пунктів.

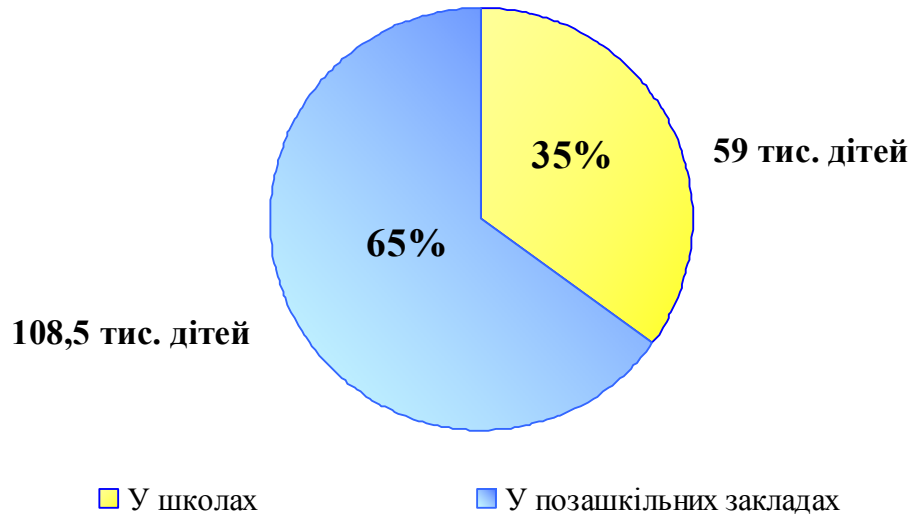
2.11.2. Позашкільна освіта.

Умови для отримання позашкільної освіти, розвитку дитячої творчості, забезпечення корисної зайнятості дітей створені у 60 позашкільних навчальних закладах та 2 навчально-виховних комплексах системи освіти, у яких діють

2199 гуртків для 50396 вихованців. Загальне охоплення дітей позашкільними закладами системи освіти складає 33,2 %.

Охоплення дітей позашкільною освітою

Гуртковою роботою в області (гуртки загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів) охоплено 151 тис. учнів (100 %).

2.11.3. Професійно-технічна освіта.

Система професійно-технічної освіти Запорізької області охоплює 42 професійно-технічних навчальних заклада, у тому числі 8 вищих професійних училищ, 4 центри професійно-технічної освіти, 1 коледж, 29 професійних ліцеїв. Мережа професійно-технічних навчальних закладів розповсюджена по всій території області, що є запорукою рівного доступу громадян до професійної освіти. В установах виконання покарань функціонують 5 навчальних центрів.

Основним напрямом діяльності у сфері професійно-технічної освіти є створення регіональних професійних центрів (багатопрофільних закладів), які будуть охоплювати широкий спектр професій, що потребує регіон задля розвитку економіки регіону та держави.

У 2014 році професійно-технічними навчальними закладами області випущено 6311 кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів, що на 5,1 % менше, ніж у 2013 році.

2.11.4. Вища освіта і наука.

На початок 2014/2015 навчального року мережа вищих навчальних закладів Запорізької області складає 27 вищих навчальних закладів, з них 17 закладів I–II рівнів акредитації та 10 – III–IV рівнів акредитації, в яких навчається 75,6 тис. студентів, що на 7,6 % менше ніж у попередньому навчальному році.

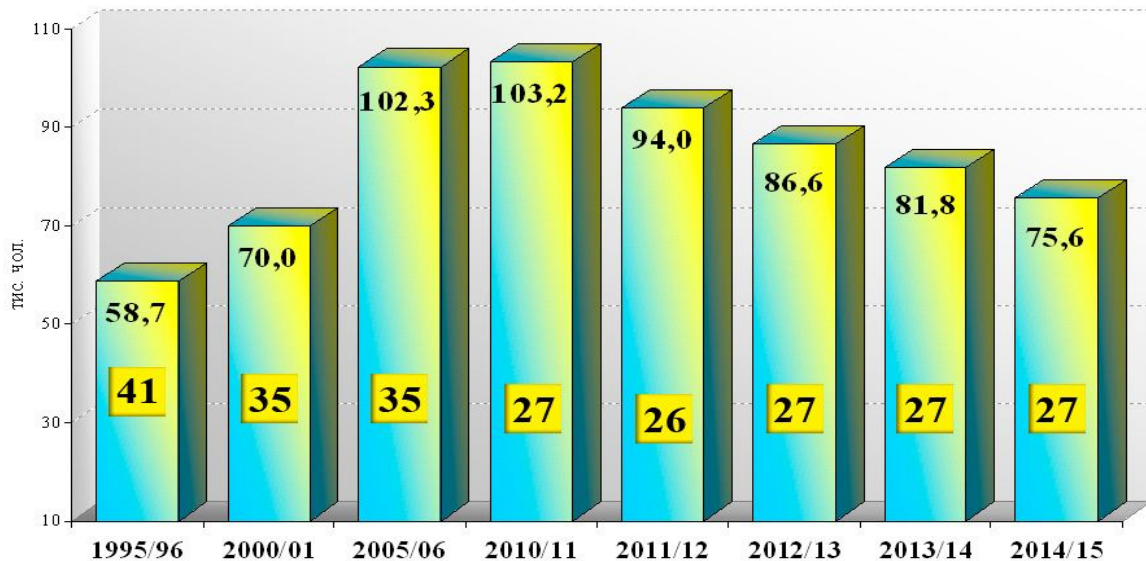
Створюються умови для підвищення ролі наукової та інноваційної складової в економічному розвитку регіону. У 23 наукових організаціях

Запорізька область

(підприємствах) області науковою та науково-технічною діяльністю займаються 4750 осіб. Структура за секторами діяльності стабільна: більша частина їх (47,8 %) відноситься до підприємницького сектору діяльності, 30,4 % – до сектору вищої освіти, 21,8 % – до державного.

**Вищі навчальні заклади I–IV рівнів акредитації у Запорізькій області
(на початок навчального року)**

- Кількість студентів у відповідний навчальний рік, тис. чол.
- Кількість вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації, од.

2.12. Охорона здоров'я.

На 01.01.2015 в області медичну допомогу населенню надавало 143 медичні заклади, у т.ч. 20 центральних районних лікарень, 32 центри первинної медико-санітарної допомоги, в складі яких функціонує: 170 фельдшерсько-акушерських пунктів, 190 фельдшерських пунктів, 272 амбулаторії, 2 районні лікарні та 1 самостійна амбулаторія.

Мережа закладів охорони здоров'я

	1994	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Кількість лікарняних закладів, одиниць	166	117	103	100	97	92	81	69
Кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, одиниць	81	120	143	147	150	157	173	50
Кількість лікарняних ліжок - всього, тис. одиниць	28504	18597	16896	16756	16039	15797	15137	14798
Кількість лікарняних ліжок - на 10 000 населення, одиниць	135,0	96,5	89,3	90,1	87,5	87,2	84,5	83,4

Укомплектованість штатних лікарських посад фізичними особами в цілому по лікувальних закладах області зросла і складає – 71,4 % (2013 - 70,4 %).

Завдяки успішній реалізації проекту «Нове життя - нова якість охорони материнства та дитинства» шляхом створення замкненого циклу надання допомоги породіллям та новонародженим, впровадження сучасних перинатальних технологій, в області відмічається зниження показників малюкової смертності, яка за підсумками 2014 року склала 6,64 на 1000 народжених живими, що на 18,1 % менше, ніж у 2013 році.

Функціонує єдине Територіальне медичне об'єднання «Обласний центр екстреної медичної допомоги і медицини катастроф», до складу якого входять 3 юридичних особи і 3 відділення екстреної медичної допомоги (загальна штатна чисельність працівників складає 2674 одиниці). На 01.01.2015 функціонує 36 пунктів (планується довести до 45) постійного базування бригад екстреної медичної допомоги. Ведеться реконструкція приміщення централізованої диспетчерської (будівельна готовність об'єкта 93 %). Загальна кошторисна вартість робіт складає 7707,829 тис. грн.

За останні роки за кошти державного бюджету оновлено парк автомобілів швидкої медичної допомоги – отримано 68 автомобілів, які повністю укомплектовані медичним обладнанням для діагностики невідкладних станів та надання екстреної медичної допомоги. Всі 154 автомобілі швидкої медичної допомоги оснащені «тревожними кнопками» та GPS – навігаторами.

Виконання нормативу доїзду бригад швидкої медичної допомоги до пацієнта на сьогодні виконується в містах (10 хвилин) – 90 %, в сільській місцевості (20 хвилин) – в 89 % випадків. Виклики на всій території області обслуговуються стовідсотково.

Фінансування галузі охорони здоров'я у 2014 році склало – 1943,1 млн. грн. (98,5 % від запланованого), у т.ч. видатки на медикаменти – 137,6 млн. грн. (98,9 %), на харчування – 32,2 млн. грн. (99,4 %).

Видатки на 1 жителя області по галузі охорона здоров'я у 2014 році склали 1089,07 грн. (у 2010 році - 735,88 грн., 2011 році – 779,67 грн., 2012 році – 977,7 грн., 2013 році – 1024,3 грн.).

2.13. Культура і відпочинок, туризм.

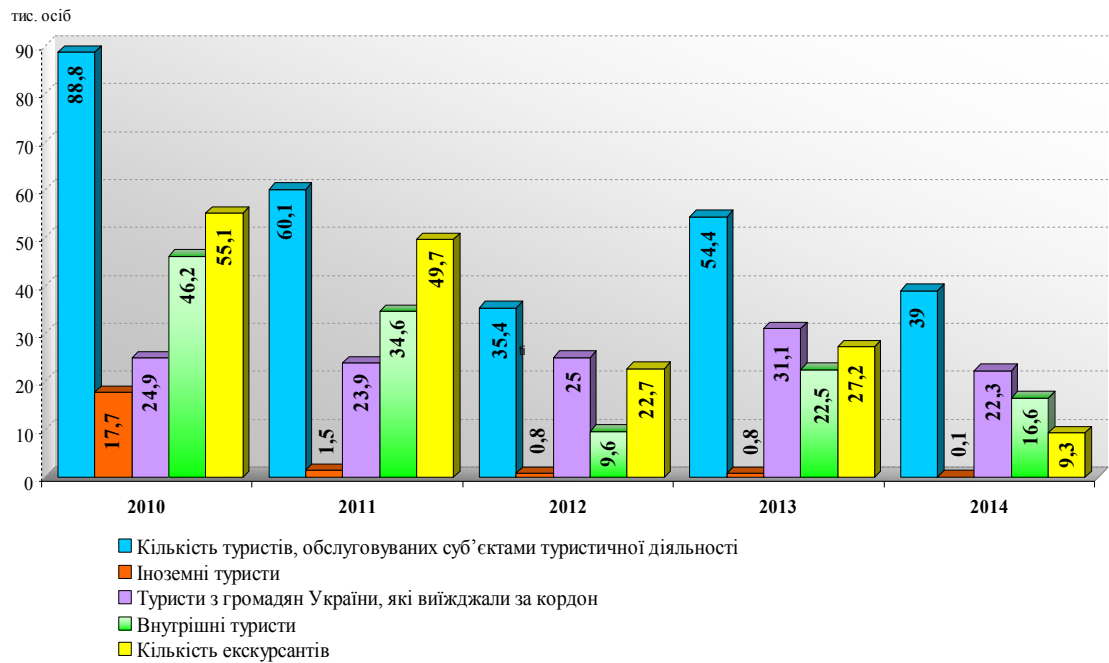
Мережа установ культури клубного типу складається з 413 клубів та будинків культури, в т. ч. на селі – 364 заклади. Населення області обслуговують 500 бібліотек з книжковим фондом 8,3 млн. примірників, Бібліотечним обслуговуванням охоплено 504,3 тис. користувачів.

В області діють: 5 театрів, з них 3 обласні; державний цирк; 65 шкіл естетичного виховання. Обласними театрами щорічно проводиться біля 1,0 тис. вистав та театралізованих концертів, які відвідують біля 150,0 тис. шанувальників театрального мистецтва, доход від основної діяльності складає близько 4,0 млн. грн., здійснюється постановка понад 20 прем'єрних вистав щорічно.

Протягом 2010-2014 років в області спостерігається зниження більшості основних показників туристичної галузі. Кількість туристів, які скористалися послугами суб'єктів туристичної діяльності протягом зазначеного періоду, знизилася вдвічі: з 88821 осіб у 2010 році до 39010 осіб у 2014 році, також скоротився потік іноземних туристів до області: з 17656 осіб у 2010 році до 112 осіб у 2014 році.

Динаміка туристичних потоків у 2010-2014 роках, тис. осіб

Туристичний потік та перелік туристичних послуг у Запорізькій області розподілений нерівномірно. Так, у м. Запоріжжі кількість екскурсантів складає 73 % від загальної кількості по області, кількість обслугованих туристів – 86 %, кількість туроднів – 82 %, обсяг наданих туристичних послуг – 79 %, надходження до бюджету – 94 %.

Крім м. Запоріжжя, лідерами за показниками роботи суб'єктів туристичної діяльності є міста Бердянськ, Мелітополь, Енергодар, Приморськ, а також Василівський та Якимівський райони.

На території Запорізької області налічується 8 туристично-інформаційних центрів та пунктів. У 2008 році при Запорізькому обласному краєзнавчому музеї створено Запорізький обласний туристично-інформаційний центр, а у 2010 році – веб-портал зазначеного центру «Край козацької звитяги» (www.zotic.zp.ua).

Перспективним видом туризму на території регіону є сільський туризм. На сьогодні у Запорізькій області налічується близько 30 сільських садиб, які надають послуги з тимчасового розміщення, харчування, традиційних видів сільськогосподарської діяльності тощо.

2.14. Фізична культура і спорт.

Фізкультурно-оздоровчу і спортивну роботу в області проводять: 1985 колективів фізичної культури підприємств, установ і організацій; 64 дитячо-юнацьких спортивних шкіл, Запорізький регіональний центр

Запорізька область

фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» та комунальні заклади обласної ради – Запорізька обласна школа вищої спортивної майстерності, Запорізька обласна спеціалізована школа-інтернат спортивного профілю, Запорізький обласний центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». В галузі працюють 2953 працівники фізичної культури і спорту.

У 2014 році всіма видами фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи у навчальних закладах усіх рівнів охоплено 103,0 тис. осіб учнівської та студентської молоді (у 2013 році – 107,0 тис. осіб), серед сільського населення - охоплено 12,1 тис. осіб (у 2013 році – 11,9 тис. осіб).

Пріоритетними олімпійськими видами спорту в Запорізькій області є легка атлетика, дзюдо, боротьба вільна, боротьба греко - римська, тхеквондо, спортивна гімнастика, художня гімнастика, плавання, стрибки у воду, академічне веслування, веслування на байдарках та каное, бокс, важка атлетика.

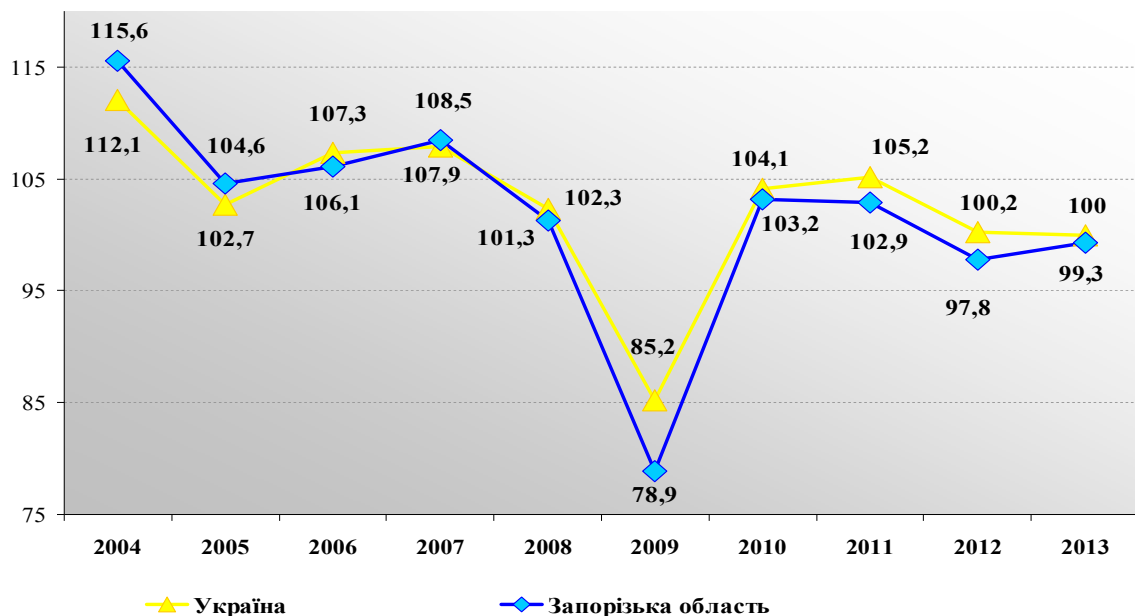
2.15. Промисловий потенціал.

Запорізька область є одним з найбільш розвинених промислових регіонів України із значним виробничим потенціалом.

Обсяг валового регіонального продукту (ВРП) області за підсумками 2013 року складав у фактичних цінах 54352 млн. грн. і зменшився в порівнянні з 2012 роком на 0,7 % (у цілому по Україні – на рівні 2012 року). Загальний внесок області у ВВП України склав 3,6 %.

За абсолютним значенням ВРП область зайняла 10 місце, а серед областей Придніпровського економічного регіону (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська) – друге.

Індекси фізичного обсягу валового регіонального продукту

ВРП у розрахунку на одну особу у 2013 році становив 30526 грн., що у номінальному обчисленні нижче за показник попереднього року на 130 грн., у реальному – на 0,2 % (по Україні – зростання на 0,3 %). За цим показником область посіла 7 позицію серед інших областей.

Запорізька область

Основною складовою ВРП є валова додана вартість (ВДВ), обсяг якої у 2013 році зріс на 0,1 % проти 2012 року і становив 45822 млн.грн.

У структурі ВДВ у 2013 році частка видів діяльності, що виробляли товари, склала 51,2 % від загального обсягу, на сферу послуг припадало 48,8 % (у 2012 році – 54,0 % та 46,0 % відповідно).

Внесок видів економічної діяльності у формуванні ВДВ області різний. В цілому переважали, як і в попередні роки, промислові види діяльності – 60,6 % (у 2012 році – 64,2 %), з яких переробна промисловість – 48,6 % (у 2012 році – 52,0 %).

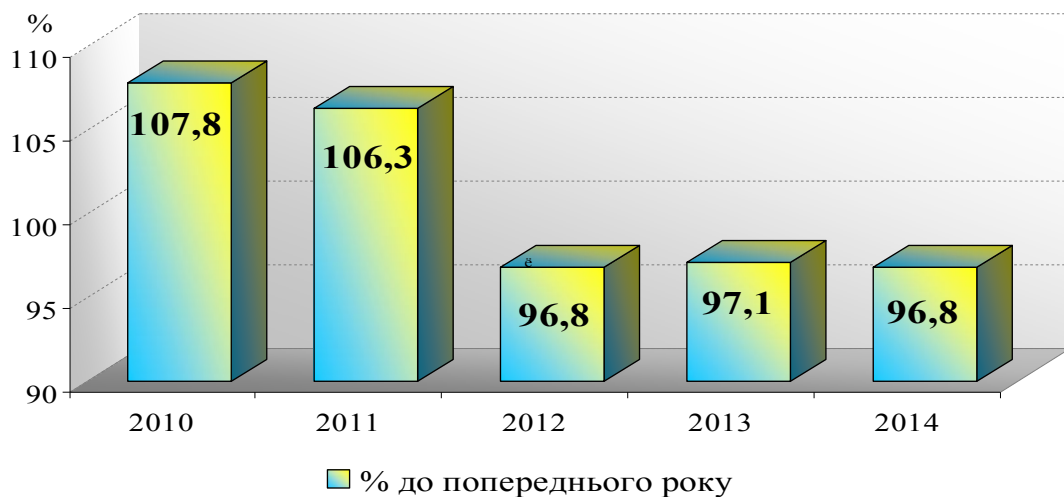
За обсягами реалізації промислової продукції область займає 3 місце серед регіонів України.

Основу промисловості регіону складають машинобудівний, енергетичний та металургійний комплекси. Підприємствами області у 2014 році вироблено 26,7 % загального обсягу електроенергії в Україні, автомобілів вантажних – 25,8 %, високовольтної апаратури – 65,2 %.

У період 2010-2014 років найбільший обсяг реалізованої промислової продукції забезпечено у 2014 році (94,2 млрд. грн.), найменший – у 2010 році (66,8 млрд. грн.).

Після двох років зростання обсягів промислового виробництва (в 2010 році на 7,8 %, 2011 – на 6,3 %) у 2012, 2013 та 2014 роках відбувалося скорочення обсягів промислового виробництва (в 2012 році на 3,2 %, 2013 – на 2,9 %, 2014 – на 3,2 %).

Динаміка індексу промислової продукції у 2010-2014 роках

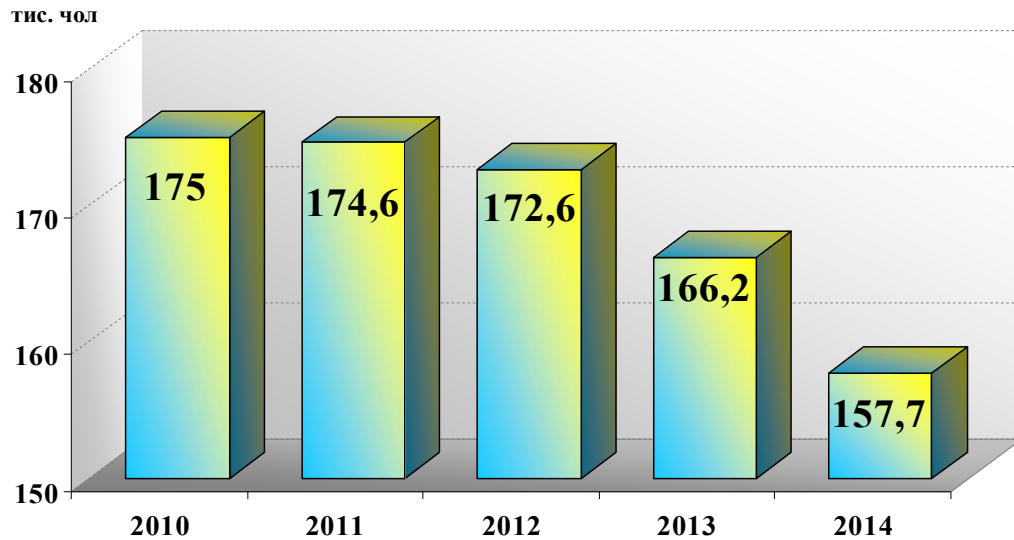
За підсумками 2014 року індекс обсягу промислового виробництва становив 96,8 % (15 місце серед регіонів України).

Зростання виробництва порівняно з 2013 роком відбулося у добувній промисловості і розробленні кар'єрів – на 1,6 %, виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – на 1,8 %, у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 1,6 %.

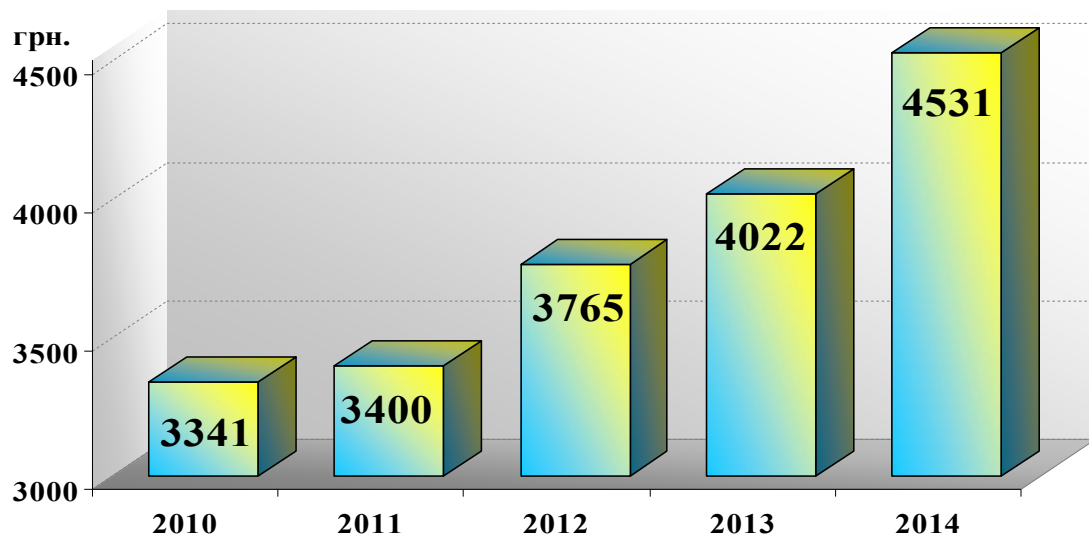
Скорочення загального обсягу промислового виробництва по області (на 3,2 %) обумовлено зменшенням виробництва у переробній промисловості на 5,9 % (частка якої у загальній реалізованій промисловій продукції області складає 73,2 %), де падіння зафіксовано у металургійному виробництві,

Запорізька область

виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування – на 2,1 %, машинобудуванні – на 9,0 %, виробництві коксу та продуктів нафтопереробки – на 7,5 %, виробництві хімічних речовин та хімічної продукції – на 7 %, виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції – на 4,8 %, текстильному виробництві, виробництві одягу та шкіри – на 31,8 %.

Чисельність працюючих у промисловості Запорізької області

Внаслідок скорочення обсягів виробництва на підприємствах промисловості області та за рахунок проведення модернізації виробництв у 2010-2014 роках відбулося зменшення чисельності працюючих у промисловості області на 10 % (з 175,0 тис. чоловік до 157,7 тис. чоловік).

Середня заробітна плата у промисловості

За період з 2010 по 2014 рік середня заробітна плата у промисловості області зростає на 35,6 % (з 3341,03 грн. у 2010 році до 4531,2 грн. у 2014).

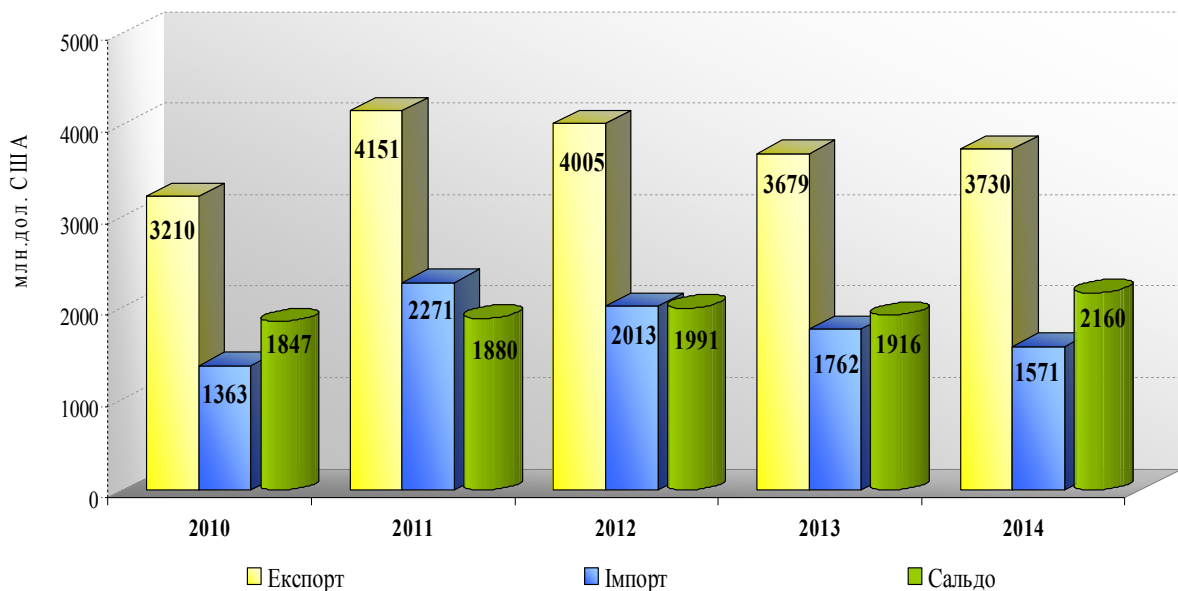
2.16. Зовнішньоекономічна діяльність.

Запорізька область належить до експортоорієнтованих регіонів України, основу зовнішньої торгівлі якої складають товари. На їх долю припадає 95,1 % та 95,4 % експорту та імпорту відповідно (за даними 2014 року).

Область входить в п'ятірку лідерів за обсягами експорту товарів, в десятку – за обсягами імпортованого товару.

Незважаючи на уповільнення темпів зростання зовнішньої торгівлі за підсумками 2010-2014 років, в області зберігається позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу.

**Динаміка зовнішньої торгівлі товарами
Запорізької області за 2010 – 2014 роки, млн. дол. США**

В області діють 25 міжрегіональних угод про співробітництво з регіонами іноземних країн (Російська Федерація (17 регіонів), Республіка Білорусь, Республіка Болгарія, Грузія, Республіка Ірак, Казахстан, Китайська Народна Республіка, Словацька Республіка, Узбекистан).

Щороку розробляється банк комерційних пропозицій запорізьких виробників та реєстр виставкових заходів з метою інформування зацікавлених іноземних бізнес-структур та пошуку партнерів для запорізьких ділових кіл.

З метою розширення ринків збуту продукції підприємств регіону, збільшення кола іноземних партнерів, налагодження нових ділових контактів для збільшення обсягів експорту проводяться бізнес-місії, виставкові заходи, презентації економічного та інвестиційного потенціалу серед потенційних партнерів за кордоном та під час зустрічей керівництва області з офіційними та бізнес делегаціями іноземних країн.

2.17. Іноземні інвестиції.

Запорізький регіон є одним із інвестиційно привабливих регіонів України із значним науково-технічним і виробничим потенціалом.

Конкурентними перевагами регіону є вигідне економіко-географічне положення та ресурсні цінності, які налічують понад 20 видів корисних копалин.

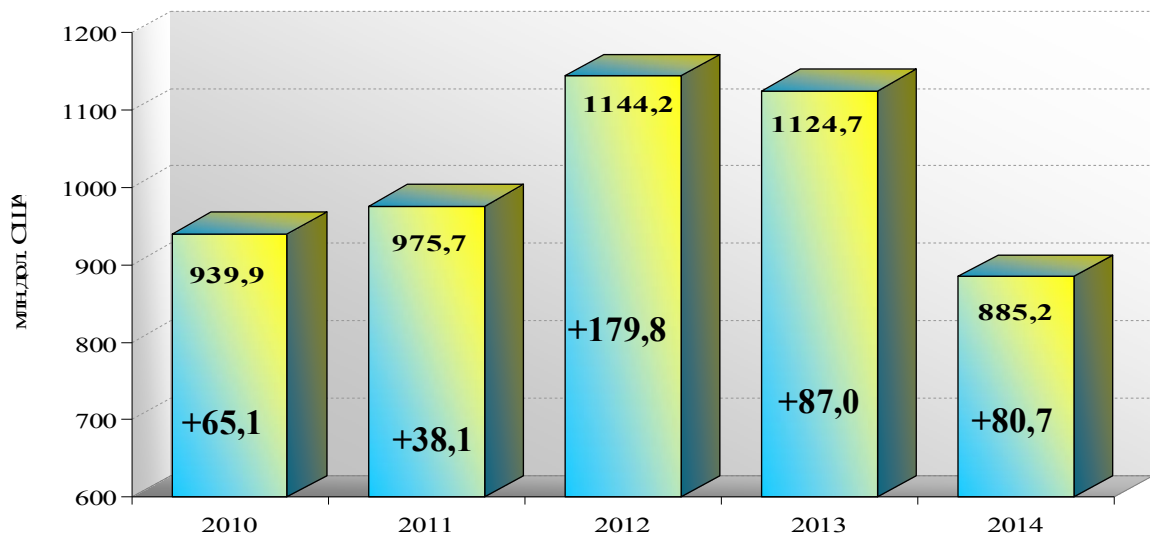
Запорізька область – один із найбільших промислових центрів України і Східної Європи.

На сьогодні в області 18 ділянок загальною площею майже 900 га пропонуються під промислові зони, з них 14 площею 790 га відповідають вимогам законодавства для розміщення індустріальних парків.

Впродовж 2010-2014 років залучення прямих іноземних інвестицій до економіки Запорізького регіону характеризувалося позитивною динамікою. За цей період в економіку області іноземними інвесторами вкладено 450,7 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій.

Водночас, напружені соціально-економічна та політична ситуації в Україні наприкінці 2013 року та у 2014 році, девальвація гривні, уповільнена економічна активність іноземних інвесторів спричинили значне зниження загального обсягу інвестицій, вкладених в економіку області: з 1124,7 до 885,2 млн. дол. США.

Динаміка залучення прямих іноземних інвестицій у 2010-2014 роках

Як наслідок, зростання у 2010-2012 роках показника обсягу прямих іноземних інвестицій на одного мешканця області на 23 % до 637,2 дол. США змінилося у 2013-2014 роках його падінням на 22 % до 497,4 дол. США.

За територіальним розподілом основна частка іноземного капіталу – 92,8 % – сконцентрована у м. Запоріжжя і лише 7,2 % припадає на інші 24 території області.

За географічною структурою 85 % прямих іноземних інвестицій надходили до Запорізької області від країн Європейського Союзу.

Протягом 2010-2013 років інвестори вклали кошти у сільське господарство, машинобудування, будівництво, фінансову діяльність, операції з нерухомістю, торгівлю, ремонт автомобілів, металургійне виробництво,

Запорізька область

виробництво гумових і пластмасових виробів, постачання електроенергії, газу, пари. У 2014 році абсолютне збільшення іноземного капіталу спостерігалось лише у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції.

За підсумками 2014 року 81,0 % загального обсягу іноземного капіталу зосереджувався у промисловості, в т. ч. переробній – 69,5 %, добувній – 2,4 %, постачанні електроенергії, газу, пари – 8,9 %.

За даними статистичного спостереження за останні п'ять років область стабільно входить в десятку регіонів України за загальним обсягом залучених прямих іноземних інвестицій. в її економіці працювало 1,9 % вкладеного в Україну прямого іноземного капіталу.

На імідж регіону в цілому та на його інвестиційну привабливість позитивно впливає успішний досвід реалізації інвестиційних проектів. У 2014 році за підтримки облдержадміністрації за рахунок коштів інвесторів забезпечено реалізацію проектів з:

будівництва парків вітрових та сонячних електростанцій на території південних районів області (інвестори – ТОВ «Вінд Пауер» ДТЕК, Euro Cape New Energy та ТОВ «Токмак Солар Енерджи»), заплановані обсяги інвестицій по яких складають 900 млн. євро, 700 млн. євро та 11,3 млн. дол. США відповідно;

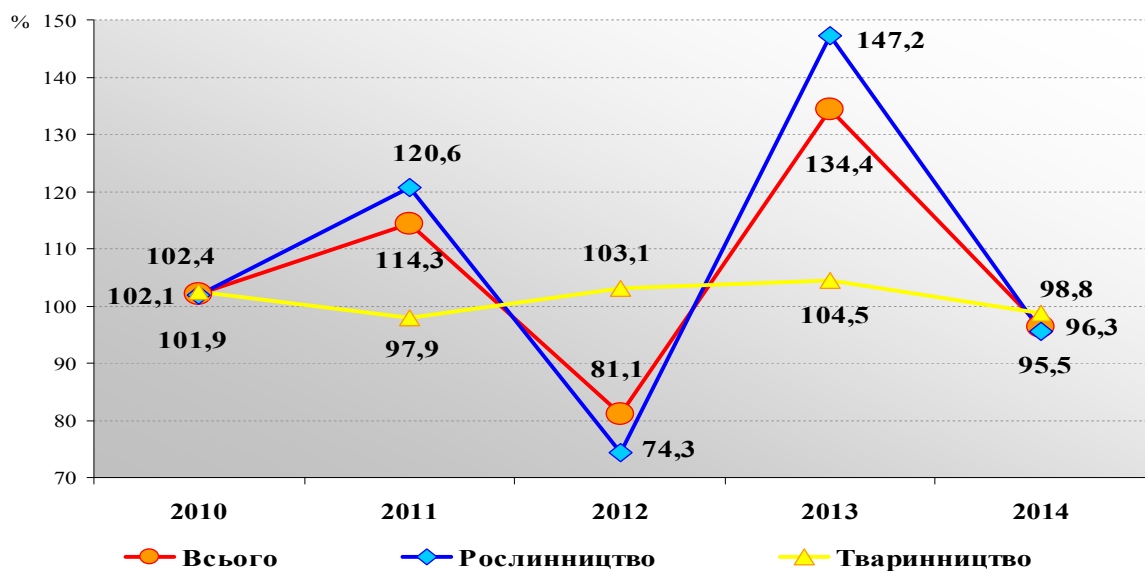
будівництва підприємства з видобутку та переробки марганцевих руд Велико-Токмацького родовища на території Токмацького району (інвестор – торгово-промислова компанія «Хунсін»), обсяг інвестицій – 1 млрд. дол. США;

розширення виробництва на ВАТ «Запорізький титано-магнієвий комбінат» (інвестор – «Толексіс Трейдинг ЛТД»), загальний обсяг інвестицій – 110 млн. дол. США.

2.18. Сільське господарство.

Аграрний комплекс – один із найбільших і важливих секторів економіки Запорізької області. Тут формується основна частина продовольчих ресурсів та майже три чверті роздрібного товарообігу, що має визначальний вплив на гарантування продовольчої безпеки як регіону, так і держави в цілому.

Динаміка індексу обсягів сільськогосподарського виробництва у 2010-2014 роках

В структурі валового виробництва сільського господарства за 2014 рік рослинництво становить – 76 %, тваринництво – 24 %.

Запорізька область має достатній виробничий потенціал для забезпечення населення основними продуктами харчування. У регіоні є багатогалузева харчова та переробна промисловість, яка здатна переробляти сільськогосподарську продукцію, вироблену в області, забезпечувати населення регіону харчовими продуктами, а також здійснювати поставки їх за межі області та України.

На сьогоднішній день внутрішня потреба населення області повністю забезпечується за рахунок власного виробництва зерна, олії, яєць, овочів та баштанних культур. У той же час м'ясом та м'ясопродуктами область забезпечена на 52,8 %, молоком та молокопродуктами – на 26,7 %, картоплею – на 31,1 %, плодами та ягодами – на 32,1 % і потребує завозу цих продуктів з інших регіонів.

2.18.1. Рослинництво.

Враховуючи ґрунтово-кліматичні умови та сформовані землеробські традиції в галузі рослинництва, область спеціалізується на виробництві зернових, олійних та овочевих культур. У виробництві зернових культур переважає озима пшениця, що обумовлено як загалом сприятливими зональними умовами для її вирощування, так і високою рентабельністю виробництва.

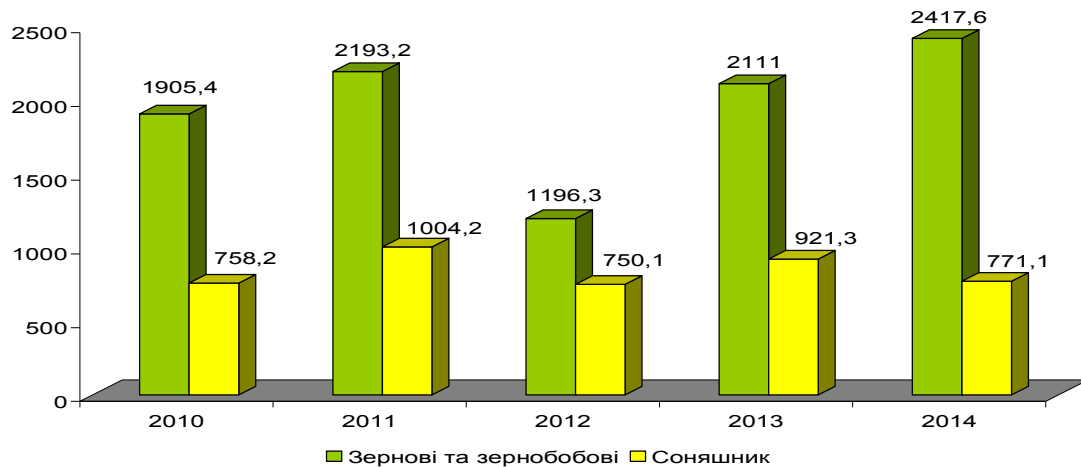
Сільськогосподарські угіддя області займають 82,5 % її території, або 2242,2 тис. га. Структура сільськогосподарських угідь: рілля – 99,3 % (1904,1 тис. га), багаторічні насадження 0,2 % (38,6 тис. га), сінокоси та пасовища – 0,5 % (299,5 тис. га). Площа зрошуваних земель становить 240,7 тис. га.

В області функціонує 2912 сільськогосподарських підприємств, в т.ч. 2067 селянських (фермерських) підприємств.

За останні п'ять років в області зросли посіви озимої пшениці – на 15,7 % та високорентабельної експорторієнтованої культури – соняшнику – на 3 %, що порушує систему сівозмін і призводить до виснаження ґрунтового покриву. В той же час відбулося зниження посівної площі кормових культур на 6 %, що негативно вплинуло на розвиток кормової бази тваринницької галузі та зниження посівних площ картоплі і овоче-баштанних культур на 16,2 %.

Вдалих за природно-кліматичними умовами 2014 рік сприяв рекордному за останні 5 років валовому збору зерна в 2417,6 тис. тонн (на 14,5 % більше ніж у 2013 році) при урожайності 27,4 ц/га (у 2013 році – 23,7 ц/га).

Основна технічна культура Запорізької області – соняшник, збір якої у 2014 році становив 771,1 тис. тонн (на 16,3 % менше ніж у 2013 році), при врожайності – 13,3 ц/га (у 2013 році – 16,7 ц/га). До 80 % валового виробництва соняшнику переробляється на оліяжирових комбінатах Запорізької та сусідніх областей. В останні роки в області активно розвивається виробництво інших олійних культур – сої, ріпаку, гірчиці та льону.

Валовий збір зернових і зернобобових культур та соняшнику, тис. т

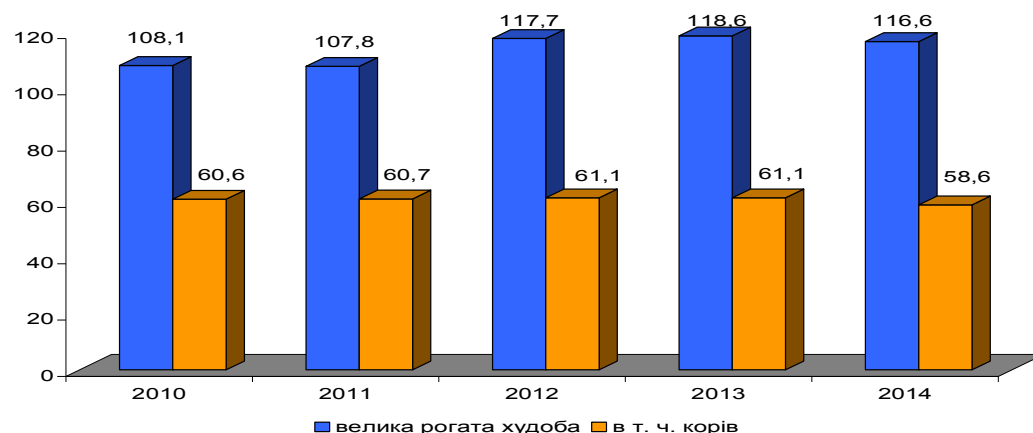
Сільгосп підприємства області віддають перевагу вирощуванню сільгоспкультур зернової та технічної груп. Натомість, господарства населення є основними виробниками плодоовочевої продукції, у них зосереджено виробництво майже 100 % картоплі, 95 % овочів і 86 % плодів та ягід. Отже, основний тягар щодо забезпечення населення продуктами харчування лежить на фінансово менш потужних, порівняно з сільськогосподарськими підприємствами, господарствах населення.

Орієнтація сільськогосподарських підприємств до вирощування рентабельних зернових культур, а також олійних культур не сприяє збалансованому постачанню на ринок різноманітної продукції харчування. Як наслідок, останнім часом спостерігається недовиробництво окремих малорентабельних або збиткових сільськогосподарських культур, зокрема круп'яних, що призводить до зниження пропозиції їх на ринку, появи ажіотажного попиту та стрімкого здорожчання товару.

2.18.2. Тваринництво.

Основними напрямками спеціалізації в галузі тваринництва є м'ясо-молочне скотарство, свинарство та виробництво яєць.

В усіх категоріях господарств на 01.01.2015 налічувалося 116,6 тис. гол. великої рогатої худоби (98,3 % до відповідного рівня 2014 року), у тому числі 58,6 тис. корів (95,9 %).

Динаміка поголів'я великої рогатої худоби, в т. ч. корів, тис. голів

Скорочення поголів'я великої рогатої худоби зумовлено низькими закупівельними цінами на молоко та м'ясо яловичини, низькою рентабельністю ведення галузю молочного скотарства, так як прибутки від реалізації продукції не покривають затрат на її виробництво і як наслідок небажанням сільгосптоваровиробників займатися виробництвом молока.

Протягом 2014 року зменшено поголів'я свиней у всіх категоріях господарств на 8,8 % (316,7 тис. голів), в тому числі у сільгоспідприємствах зменшено на 6,8 % і складає 218,0 тис. голів.

Виробництво м'яса в живій вазі усіма категоріями господарств зросло порівняно з 2010 роком на 10 % і склало у 2014 році 87,8 тис. тонн, у тому числі сільгоспідприємствами – зросло на 17,7 % і склало 43,9 тис. т.

Збільшення виробництва м'яса досягнуто за рахунок реконструкції та будівництва тваринницьких ферм і комплексів, покращення кормової бази, підвищення генетичного потенціалу тварин, впровадження передових технологій вирощування поголів'я худоби і птиці.

Виробництво молока усіма категоріями господарств зросло порівняно з 2010 роком на 2,3 % і склало у 2014 році 267,8 тис. тонн. Збільшення виробництва молока зумовлено підвищенням продуктивності дійної череди корів, як в сільгоспідприємствах так і в господарствах населення області.

Стабільно розвивається галузь птахівництва завдяки модернізації та втілення нових технологій у виробництві продукції птахівництва. Виробництво яєць щороку складає близько 700 млн. штук, що задовольняє не тільки потреби населення регіону, але і експортується за його межі.

Виробництвом тваринницької продукції галузь забезпечує не тільки власні потреби але й експортує її як за межі регіону так і України, зокрема продукцію птахівництва, вівчарства, м'ясного та молочного скотарства, свинарства та бджільництва.

В регіоні здійснюється робота з реалізації інвестиційних проектів у галузі тваринництва, а саме, здійснюється робота по створенню сімейних молочних міні-ферм, реконструкції тваринницьких приміщень у галузі свинарства.

Стабілізація та подальший розвиток галузі тваринництва є перспективою економічного розвитку регіону, яка дає можливість створення нових робочих місць, покращення благополуччя та підняття життєвого рівня сільського населення області.

2.19. Мале і середнє підприємництво.

На початок 2015 року в області діяло 14483 підприємств. Найбільша частка кількості підприємств за розмірами (у % до загальної кількості підприємств) належала малим підприємствам (95,7%), найменша – великим (0,1%), середні займали 4,2 %.

У розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення припадало 78 малих підприємств, середніх – 3.

У порівнянні з 2013 роком кількість малих підприємств скоротилася на 1,8 % і склала 13859 одиниць, середніх підприємств – на 5 % (603 од.), фізичних осіб-підприємців – на 18,1 % (97057 осіб).

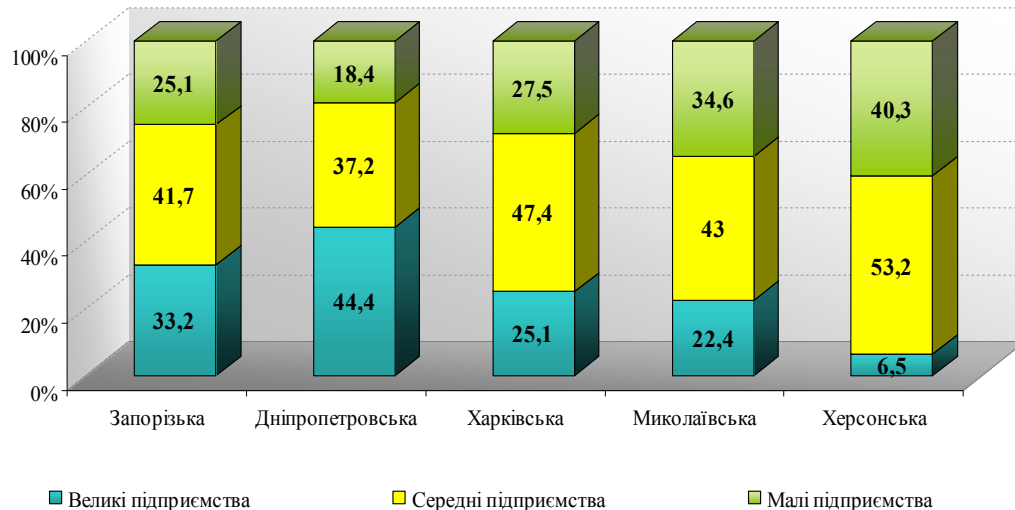

Запорізька область

У 2014 році кількість зайнятих працівників на малих підприємствах склала 74,2 тис. осіб, або 26,7 % від загальної кількості працівників області, на середніх підприємствах – 113,8 тис. осіб, або 40,8 % від загальної кількості працівників.

Аналогічний розподіл за розмірами підприємств спостерігався і по кількості найманих працівників.

Структурна характеристика зайнятості найманих працівників за критерієм розміру підприємства

Із загальної кількості найманих працівників малих підприємств 21,7 % було зайнято в оптовій та роздрібній торгівлі; ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів, 21,5 % – у промисловості, 17,5 % – у сільському, лісовому та рибному господарстві та 7,2 % – у будівництві. На середніх підприємствах майже 13,8 % – у сільському, лісовому та рибному господарстві, 7,3 % – у транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності та 6,6 % – у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств області у 2014 році склав 138,1 млрд. грн., або 121,7 % до відповідного показника 2013 року, зокрема, на великих підприємствах – 77,5 млрд. грн. (56,1 % загальнообласного обсягу), середніх – 37,8 млрд. грн. (27,4 %), малих – 22,8 млрд. грн. (16,5 %). Основну частку обсягу реалізації малих підприємств, як і в попередні роки, склали підприємства оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 49,6 %.

У Запорізькій області доступ суб'єктам малого і середнього підприємництва до інформаційних, науково-технологічних та навчальних послуг забезпечують 9 бізнес-центрів, 2 бізнес-інкубатора, 2 фонди підтримки підприємництва, 55 кредитних спілок, 2 інвестиційних та інноваційних фондів, 1 лізингова компанія, 21 інформаційно-консультативних установ.

При цьому, лише одиниці з цих об'єктів мають досвід щодо впровадження інвестиційних проектів, проектів міжнародної технічної допомоги та програм розвитку підприємництва.

Крім того, існує диспропорція в розвитку інфраструктури підтримки підприємництва. Переважна частина об'єктів інфраструктури знаходиться у м. Запоріжжя. Бізнес-центри, крім обласного центру, наявні лише у містах Мелітополь, Токмак та у Вільнянському районі. В районах області функціонують тільки кредитні спілки та страхові компанії і громадські організації з підтримки бізнесу.

2.20. Трудові ресурси.

Головним ресурсом регіонального розвитку є люди і головною метою розвитку є забезпечення потреб людини щодо якісного та безпечного життя. Основою розвитку області, поряд із іншими факторами, є трудові ресурси високого рівня кваліфікації.

Розподіл економічно активного населення за рівнем освіти у 2013 році

Рівень освіти	Запорізька область		Україна	
	Економічно активне населення у віці 15-70 років			
	тис. осіб	% до загальної чисельності	тис. осіб	% до загальної чисельності
Усього	879,6		21980,6	
у т.ч. мають освіту:				
повну вищу	241,7	27,5	6116,8	27,8
базову вищу	2,9	0,3	205,2	0,9
неповну вищу	193,5	22	4549	20,7
повну загальну	410,8	46,7	10037,4	45,7
базову загальну	29,2	3,3	1031,8	4,7
початкову загальну				
або не мають освіти	1,5	0,2	40,4	0,2

Протягом 2014 року чисельність економічно активного населення у віці 15-70 років в області скоротилася на 34,8 тис. осіб та склала 844,8 тис. осіб, чисельність зайнятого населення знизилась на 48,4 тис. осіб і склала 773,5 тис. осіб.

Економічна активність населення та чисельність працюючих у Запорізькій області

Показник	2010	2011	2012	2013	2014
Економічно-активне населення у віці 15-70 років, тис. осіб	892,6	891,9	882,6	879,6	844,8
Зайняте населення у віці 15-70 років (за методологією МОП), тис. осіб	825,7	827,4	821,2	821,9	773,5
Рівень зайнятості серед населення віком 15-70 років (за методологією МОП), %	59,5	60,4	60,6	61,3	58,2
Чисельність застрахованих у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, тис. осіб	583,2	565,1	537,9	489,2	484,2
Середньооблікова чисельність штатних працівників, тис. осіб	466,2	452,7	447,9	422,8	408,7
Чисельність безробітних (за методологією МОП), тис. осіб	66,9	64,5	61,4	57,7	71,3
Рівень безробіття серед населення віком 15-70 років (за методологією МОП), %	7,5	7,2	7	6,6	8,4

Запорізька область

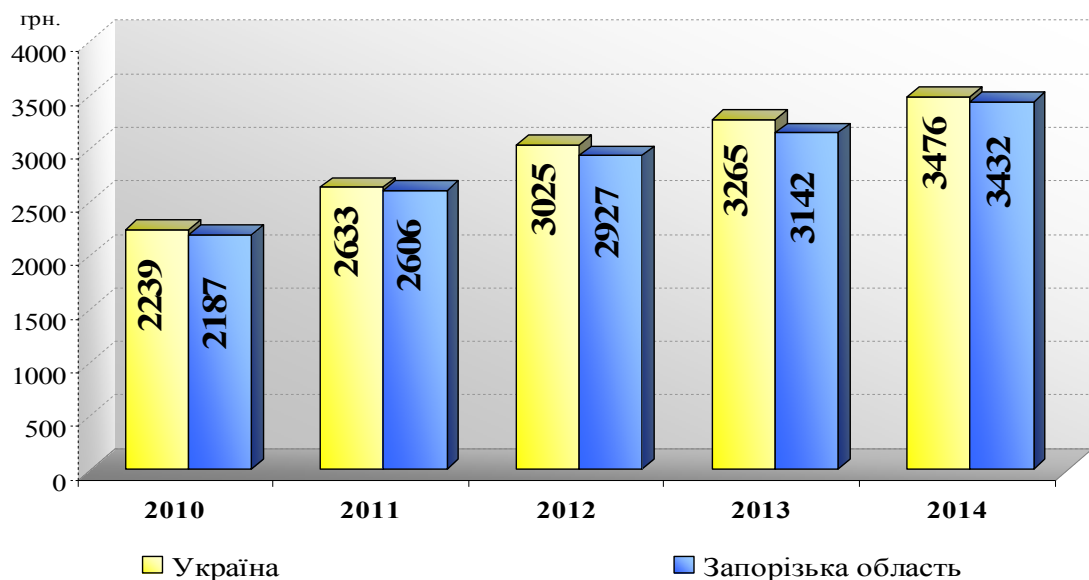
Протягом 2010-2013 років відбувалася позитивна динаміка показників на ринку праці та зайнятості населення. Проте, у 2014 році, внаслідок ускладнення політичної та економічної ситуації в Україні та скорочення промислового виробництва, стан ринку праці суттєво погіршився, хоч і залишається дещо кращим ніж в середньому по Україні. За підсумками 2014 року рівень зайнятості в області склав 58,2 % (по Україні – 56,6 %), а рівень безробіття – 8,4 % (9,3 %).

Середньооблікова кількість штатних працівників у 2014 році зменшилася на 3,3 % та становила 408,7 тис. осіб.

За останні роки суттєвих змін у структурі зайнятості області за видами економічної діяльності не відбулося. Найбільшими за чисельністю та питомою вагою працюючих залишаються промисловість, торгівля та галузі бюджетної сфери: освіта, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги.

Середньомісячна заробітна плата в розрахунку на одного штатного працівника області протягом 2010-2014 років зростає в 1,6 раза і в 2014 році склала 3432 грн. За рівнем оплати праці область стабільно входить до першої п'ятірки регіонів України.

Динаміка середньомісячної заробітної плати у 2010-2014 роках

Найбільш високооплачуваними сферами професійної діяльності в області є промисловість (середньомісячна заробітна плата у 2014 році – 4531 грн.) і фінансова та страхова діяльність (4237 грн.), де заробітна плата перевищує середньообласний рівень в 1,2-1,3 рази.

До найменш оплачуваних галузей економіки належать операції з нерухомим майном, будівництво, оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, сфера адміністративного та допоміжного обслуговування, тимчасового розміщування й організації харчування, сільського господарства, мисливства, лісового та рибного господарства, де заробітна плата коливається у межах 60 % – 69 % від середньої по області.

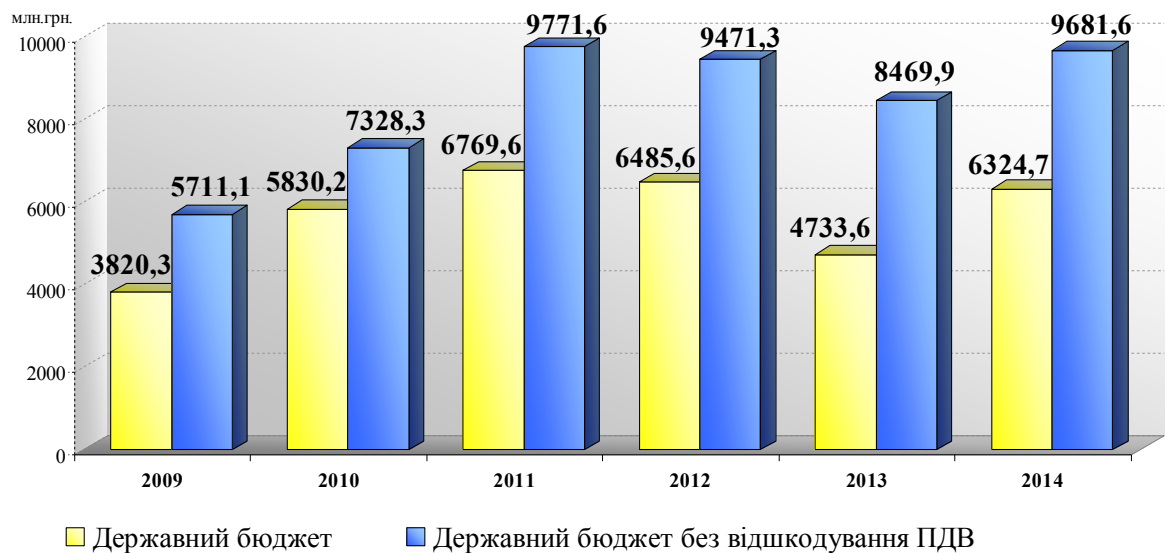
Слід зазначити, що розрив між показниками зайнятого населення та чисельністю осіб, застрахованих у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, свідчить про суттєві обсяги нелегальної зайнятості. При цьому значно нижчими за середньогалузеві по Україні залишаються рівні оплати праці у окремих видах економічної діяльності області. Так, у працівників сфери фінансової та страхової діяльності області заробітна плата менша за середньогалузеву в державі на 39,6 % (область – 4237 грн., Україна – 7020 грн.), торгівлі – на 36 % (2202 грн. і 3439 грн.), сфери операцій з нерухомим майном – на 33 % (2069 грн. і 3090 грн.), будівництва – на 25,9 % (2120 грн. і 2860 грн.), транспорту – на 13,8 % (3246 грн. і 3768 грн.).

3. Бюджетний профіль Запорізької області.

Бюджет області формується у відповідності з Бюджетним Кодексом України і входить до зведеного державного бюджету України. В 2010-2014 роках забезпечено зростання обсягів надходження доходів до всіх бюджетів області.

Так, у 2014 році порівняно з 2009 роком надходження до державного бюджету по області збільшилися на 65,4 % (на 2504,4 млн. грн.), а без урахування сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість – на 69,5 % (на 3970,5 млн. грн.).

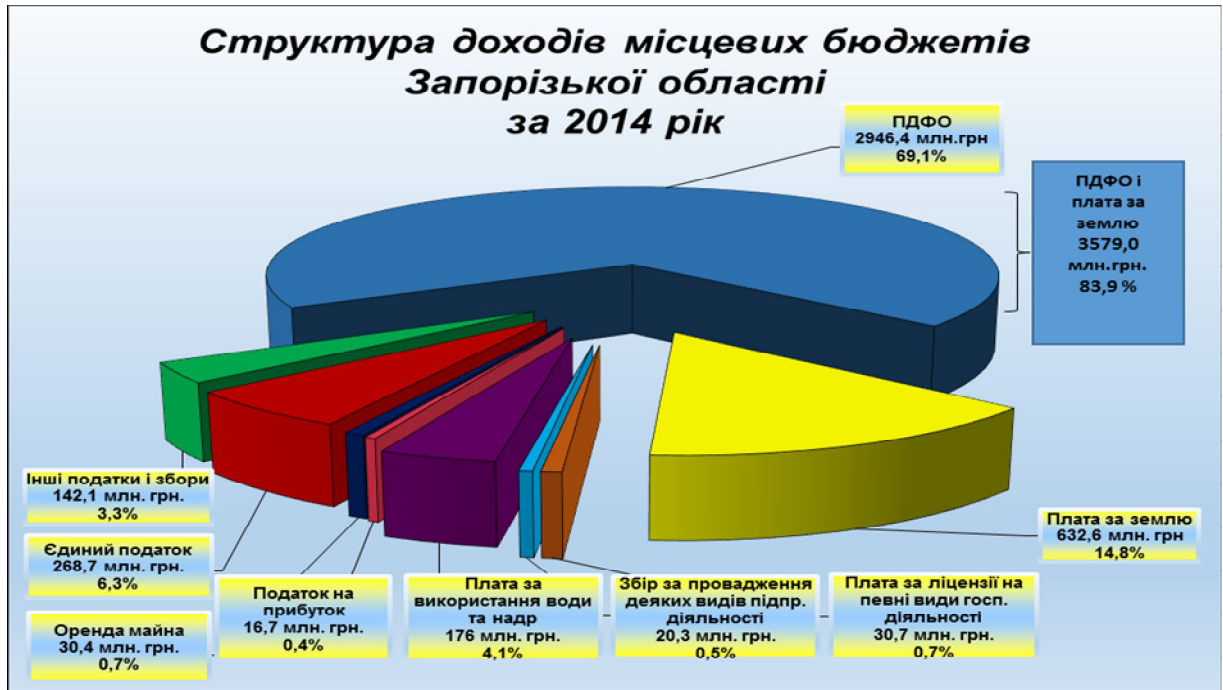
Надходження до державного бюджету, млн. грн.

Неухильно зростають надходження доходів до місцевих бюджетів області. У 2014 році місцеві бюджети отримали 4652,4 млн. грн. (без урахування трансфертів), що на 68,1 % (на 1886,1 млн. грн.) більше рівня 2009 року.

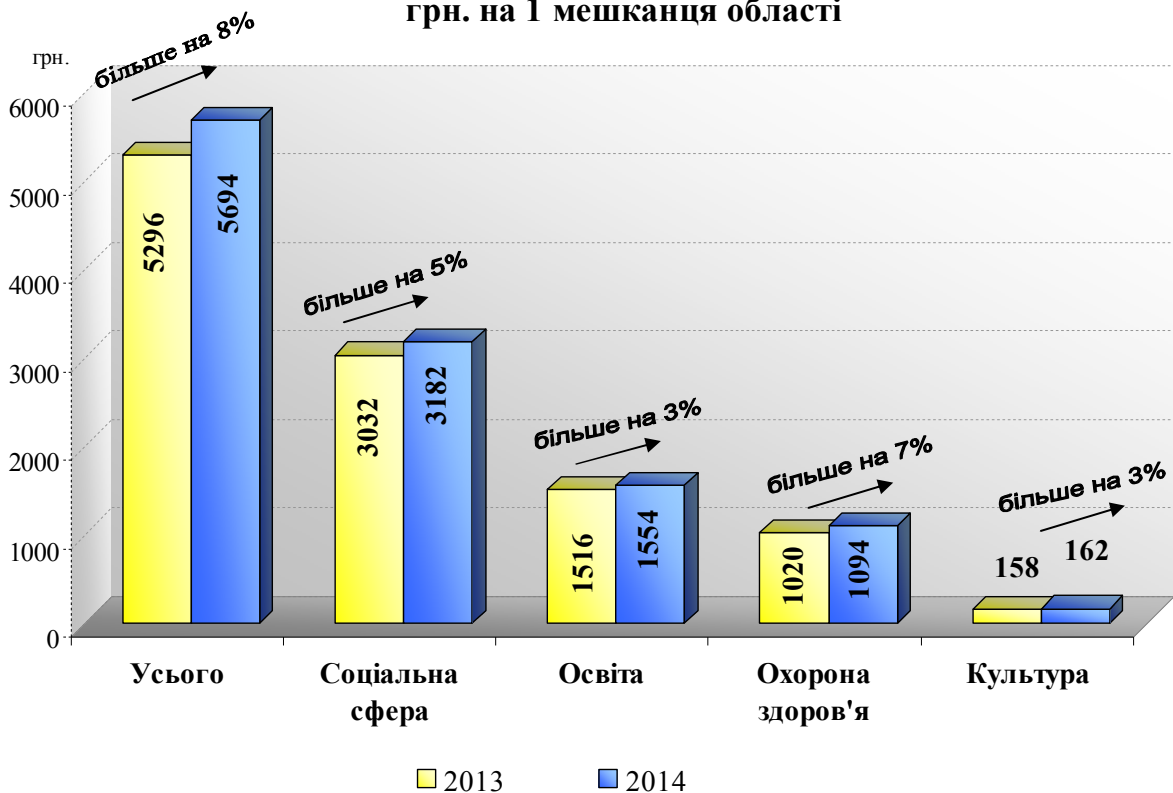
Структура власних доходів місцевих бюджетів за 2010-2014 роки залишається практично незмінною, їх лівову частку і далі становить податок на доходи фізичних осіб, який коливається на рівні 63-64 %. Другим за величиною джерелом надходжень є плата за землю, яка складає майже 14 %.

Варто відзначити деяке зростання частки єдиного податку – з 2 % у 2010 році до 6 % у 2014 році.

У 2014 році видатки загального фонду місцевих бюджетів області на освіту склали 2780,0 млн. грн., або 98 % до плану на рік, на охорону здоров'я – 1943,1 млн. грн. (98,5 %), соціальний захист населення – 2074,3 млн. грн. (95,4 %), на культуру – 288,5 млн. грн. (96,6 %), фізичну культуру і спорт – 73,2 млн. грн. (97,5 %).

**Видатки, спрямовані з місцевих бюджетів у 2013-2014 роках,
грн. на 1 мешканця області**

Запорізька область

За рахунок збільшення субвенцій та дотацій з Державного бюджету для надання соціальних виплат населенню у 2014 році в цілому по області спостерігається приріст видатків на одного жителя.

Протягом 2010-2014 років відмічається стрімке зростання поточних видатків Запорізької області, в основному витрат на утримання установ та закладів соціально-культурної сфери. У 2014 році, в порівнянні з 2013 роком, відбулося незначне збільшення капітальних видатків на 15,6 млн. грн., тобто збільшення витрат на покращення стану об'єктів соціально-культурної сфери.

За період 2010-2014 років Запорізька область отримала з Державного бюджету 1394,9 млн. грн. трансфертів та 9470 млн. грн. субвенцій.

Запорізька область дотаційна, за досліджуваний період рівень дотаційності зріс з 33 % у 2010 році до 35,9 % у 2014 році.

4. Екологічний профіль Запорізької області.

4.1. Стан атмосферного повітря.

4.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами.

Аналіз динаміки загальних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря показав, що обсяги викидів в 2014 році порівняно з 2013 роком зменшилися на 16 % та досягли рівня 2012 року.

У 2014 році загальні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря становлять 296,7 тис. т, що на 56,3 тис. т менше, ніж у 2013 році, а саме: від стаціонарних джерел забруднення – 206,7 тис. т, що менше на 39,2 тис. т, ніж у 2013 році;

від пересувних джерел викидів – 89,9 тис. т, що на 17,2 тис. т менше викидів, ніж у 2013 році.

У середньому по області одним підприємством від стаціонарного джерела забруднення було викинуто 804,5 т забруднюючих речовин, що на 16 % менше порівняно з 2013 роком (961 т).

Зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря обумовлене, головним чином, зменшенням обсягів виробництв найбільшими підприємствами-забруднювачами атмосферного повітря в порівнянні з 2013 роком.

Динаміка викидів в атмосферне повітря

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис.т.			Щільність викидів у розрахунку на 1 км ² , тонн	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП*
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2005	383,4	262,0	121,4	14,1	205	19,2
2006	378,8	258,1	120,7	13,9	204	15,3
2007	347,6	231,6	116,0	12,8	189	10,5
2008	331,7	218,3	113,4	12,2	182	7,9
2009	280,5	180,8	99,7	10,3	154	7,5
2010	326,1	217,5	108,6	12,0	180	7,6
2011	341,2	229,3	111,9	12,5	190	6,9

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис.т.			Щільність викидів у розрахунку на 1 км ² , тонн	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП*
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2012	316,0	207,6	108,4	11,6	177	7,4
2013	353,0	245,9	107,1	13,0	198	7,8
2014	296,7	206,7	89,9	10,9	168	-

*обсяг викидів на одиницю ВРП вказані в т/млн. грн.,

4.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря.

Основними забруднювачами атмосферного повітря в регіоні залишаються підприємства чорної та кольорової металургії, теплоенергетики, хімії, машинобудування, на які припадає майже 93,3 % викидів від загальної кількості забруднюючих речовин по області.

Щороку більша частина забруднень потрапляє в атмосферу від підприємств міст Запоріжжя та Енергодар. У 2014 році сумарні викиди від стаціонарних джерел підприємств цих міст склали близько 97 %, або 200 тис. т (у 2013 році – 239,6 тис. т) від загальної кількості.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності за 2014 рік

Види економічної діяльності	Кількість підприємств, які мали викиди, одиниць	Обсяги викидів		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		тис. т	%	
Усі види економічної діяльності	379	206,7	100,0	545,5
Сільське, лісове та рибне господарство	23	0,9	0,4	37,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	10	0,8	0,4	81,2
у тому числі				
добування металевих руд	1	0,5	0,2	489,4
добування інших корисних копалин і розроблення кар'єрів	9	0,3	0,2	35,8
Переробна промисловість	126	88,1	42,6	699,3
у тому числі				
виробництво харчових продуктів	26	2,2	1,1	85,7
виробництво напоїв	3	0,0	0,0	11,8
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	2	3,0	1,5	1501,8
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	6	0,4	0,2	65,3
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	14	2,5	1,2	175,8
металургійне виробництво	18	77,3	37,4	4295,6
виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	9	0,2	0,1	19,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	46	115,6	55,9	2512,7
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	10	0,1	0,0	9,8
Будівництво	4	0,0	0,0	6,3
Транспорт, складське господарство,	33	0,3	0,2	10,3

Види економічної діяльності	Кількість підприємств, які мали викиди, одиниць	Обсяги викидів		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		тис. т	%	
поштова та кур'єрська діяльність				
Інші види економічної діяльності	127	0,9	0,4	7,2

4.1.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах.

Запоріжжя – єдине місто в області, де проводяться дослідження стану атмосферного повітря по постах спостереження забруднення. Спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря проводиться Державною гідрометеорологічною службою на 5 стаціонарних постах по наступним забруднюючим речовинам: пил, діоксид сірки, діоксид азоту, оксид азоту, оксид вуглецю, фенол, фтористий водень, хлористий водень, формальдегід.

Так, у 2014 році в порівнянні з попереднім роком не змінився вміст у повітрі пилу, розчинених сульфатів, оксиду азоту, сірководню, фенолу та хлористого водню, збільшився вміст у повітрі двоокису сірки, двоокису азоту та формальдегіду, продовжується зростання забрудненості атмосфери сірчаними сполуками: сірководнем, сірчанним ангідридом.

В цілому відмічається зниження відсотка перевищень граничнодопустимих концентрацій викидів забруднюючих речовин в житловій забудові міста Запоріжжя. Так, у 2014 році відсоток перевищень склав – 6,83 %, проти 10,36 % у 2013 році.

Основною причиною забруднення атмосферного повітря залишаються застарілі технології й устаткування, на базі яких функціонують підприємства і які не можуть забезпечити дотримання сучасних гігієнічних нормативів. Очисні споруди підприємств уловлюють, в основному, тільки пил, у той час, як найбільш шкідливі сполуки - окисли азоту, вуглецю, фенол, сірчани, фтористі сполуки і ін. - викидаються без очищення.

Контроль якості атмосферного повітря в міських та сільських населених пунктах області здійснюється шляхом підфакельних досліджень у зоні впливу промислових підприємств у місцях проживання та відпочинку населення.

4.1.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря.

Радіаційний стан на території Запорізької області залишається стабільним. За даними 7 пунктів станцій спостережень та лабораторного контролю потужність експозиційної дози гама випромінювання змінювалася у межах 8-18 мкР/год, що близько до природних рівнів.

Потужність експозиційної дози гамма-випромінювання

Пункт спостережень	Гамма - фон, мкР/год		
	Рівень природного фону (до аварії на ЧАЕС)	Максимальні та мінімальні результати щоденних вимірювань ПЕД за період 1991-2014 рр.	Середній за 2014 рік
Відділ гідрології Запорізького ЦГМ (м. Запоріжжя)	12	5-20	11
Метеостанція Гуляйполе (м. Гуляйполе)	-	6-19	11

Пункт спостережень	Гамма - фон, мкР/год		
	Рівень природного фону (до аварії на ЧАЕС)	Максимальні та мінімальні результати щоденних вимірювань ПЕД за період 1991-2014 рр.	Середній за 2014 рік
Метеостанція Кирилівка (с. Семенівка Пологівського району)	-	8-17	11
Метеостанція Пришиб (сmt. Пришиб Михайлівського району)	14	8-23	15
Метеостанція Мелітополь (м. Мелітополь)	-	6-18	9
Морська гідрометстанція Бердянськ (м. Бердянськ)	-	6-16	10
Метеостанція Ботієве (с. Ботієве Приазовського району)	-	5-17	11

4.2. Екологічна ситуація в галузі водокористування.

За 2014 рік загальний обсяг забору води склав 1149,0 млн. м³, що на 95,0 млн. м³ або на 9,2 % менше ніж у 2013 році, відповідно зменшилося і використання води на 91,0 млн. м³ та склало 1146,0 млн. м³.

Динаміка загального обсягу забору, використання та скиду зворотних води по області в першу чергу залежить від найбільшого користувача водних ресурсів ВП «Запорізька ТЕС» ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго», яка працює на прямотоці.

За останні роки спостерігається збільшення обсягів використання води на потреби зрошення, що пов'язано погодними умовами та інтенсивністю зрошення. У 2013 році збільшилося використання води на потреби зрошення на 10,01 млн. м³ в порівнянні з попереднім роком, а в 2014 році – на 2,72 млн. м³.

Більшістю водокористувачів області скорочено забір і використання води, що обумовлено, в тому числі, раціональним використанням водних ресурсів, зміни виробничих умов, скорочення виробництва та інше.

Обсяг скидання зворотних вод у водні об'єкти у 2014 році склав 806,98 млн. м³, що на 95,7 млн. м³ менше, ніж у 2013 році, з них 73,32 млн. м³ забруднених, що на 3,93 млн. м³ менше, ніж у 2013 році і складає 9,0 % від загального обсягу скидання.

Основні показники використання і відведення води, млн. м³

Показники	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
Забрано води з природних водних об'єктів – всього	1132,0	972,4	1211,9	1244,0	1149,0
у т. ч. для використання					
Спожито свіжої води (включаючи морську) з неї:	1099,0	944,2	1186,0	1237,0	1146,0
виробничі потреби	918,6	771,2	959,6	997,1	900,5
побутово-питні потреби	105,7	96,72	93,30	93,17	87,56
зрошення	32,49	34,93	52,99	63,00	65,72
сільськогосподарські потреби	3,73	4,28	3,97	3,066	2,790
ставково-рибне господарство	38,25	36,69	76,07	80,24	88,77
Втрати води при	65,68	67,01	74,88	66,66	64,97

Показники	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
транспортуванні					
Загальне водовідведення	863,2	702,3	878,64	926,3	831,0
Потужність очисних споруд перед скиданням до водного об'єкта	406,7	404,3	403,2	403,7	394,4

Основним джерелом водопостачання є р. Дніпро – обсяг забору води сягає 97,3 % від загального по області.

Крім того, важливим джерелом водопостачання якісною питною водою є підземні води. У 2014 році з підземних джерел забрано 46,89 млн. м³, з них забрано для використання підземних вод – 31,17 млн. м³, шахтно-кар'єрних вод – 15,72 млн. м³. Для задоволення потреб населення та галузей економіки з підземних водоносних горизонтів використано 25,87 млн. м³, що складає 2,25 % до загального використання води по області. Решта без використання відведена ПрАТ «Запорізький залізорудний комбінат» в ставок-випаровувач, розташований у верхів'ї Утлюкського лиману.

За рахунок експлуатації систем оборотного та повторно-послідовного водопостачання у 2014 році зекономлено 9739,0 млн. м³ води. Економія свіжої води склала 94,7 %.

Високий відсоток використання води в системах оборотного та повторно-послідовного водопостачання є показником ефективної роботи в напрямку економії водних ресурсів, а також зниження техногенного навантаження на навколишнє природне середовище.

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод.

На території Запорізької області нараховується 177 одиниць очисних споруд, у тому числі: механічної очистки – 77, біологічної очистки – 55, фізико-хімічної очистки – 45. Якість очистки стічних вод на багатьох з них не відповідає нормативним вимогам діючого природоохоронного законодавства України та не дозволяє повторно використовувати очищені стічні води у виробництві. Причиною неякісної очистки зворотних вод є застарілі технології очищення стічних вод, фізична та моральна зношеність обладнання, відсутність коштів на проведення своєчасних поточних та капітальних ремонтів, тощо.

Загальний обсяг скидання зворотних вод у водні об'єкти, що потребували очищення у 2014 році, склав 126,847 млн. м³, з них 53,53 млн. м³ (42,2 %) пройшли очищення на очисних спорудах до нормативних вимог, 71,29 млн. м³ (56,0 %) відведено недостатньо очищених стічних вод, а 2,027 млн. м³ (1,6 %) відведені до водних об'єктів забрудненими без очищення.

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів.

Найбільшими забруднювачами водних об'єктів області, як і в попередні роки, залишаються промислові об'єкти чорної і кольорової металургії та житлово-комунальний сектор. Підприємствами цих галузей скинуто до водних об'єктів 63,9 млн. м³ та 7,1 млн. м³ забруднених зворотних вод відповідно, що на 3,4 млн. м³ менше ніж у 2013 році.

Запорізька область

Завдяки дотриманню режиму експлуатації, своєчасній заміні технологічного обладнання, що відпрацювало встановлені терміни, стабільно працюють очисні споруди міст Запоріжжя, Енергодар, Токмак, Вільнянськ, Пологи, Гуляйполе, смт Новомиколаївка. У решті населених пунктів проблема очистки госпобутових стічних вод до нормативних показників практично не вирішена, а в таких районних центрах як смт. Розівка, Приазовське та с. Велика Білозерка очисні споруди та мережі каналізації взагалі відсутні.

У зв'язку з відсутністю очисних споруд значну небезпеку для стану навколишнього природного середовища становлять об'єкти Управління державного Департаменту з питань виконання покарань в Запорізькій області. П'ять колоній Департаменту, що розташовані на території області, не облаштовані ефективно функціонуючими очисними спорудами стічних вод, або вони зовсім відсутні.

4.2.3. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками.

Дані спостережень суб'єктів державного моніторингу вод свідчать, що хімічні показники якості води у створах спостережень Дніпровського і Каховського водосховищ у межах Запорізької області протягом 2014 року не погіршилися і залишаються стабільними на протязі багатьох років. Мають місце деякі коливання по окремих речовинах, що залежить від сезонів року, погодних умов, фази гідрологічного режиму у створах спостереження та прийнятих Міжвідомчою комісією при Держводагентстві рішень з режиму роботи водосховищ Дніпровського каскаду.

4.2.4. Радіаційний стан поверхневих вод.

Питома активність радіонуклідів у поверхневих водах Дніпровського та Каховського водосховищ значно нижча за допустимі рівні (ДР-2006). Результати визначень показують, що мінімальна радіоактивність стронцію-90 у 2013 році - $0,02 \text{ Бк/дм}^3$, максимальна $0,04 \text{ Бк/дм}^3$ при гранично допустимому рівні - $2,0 \text{ Бк/дм}^3$.

Як показують дослідження за станом якості води в створах спостереження ставок-охолоджувач ЗАЕС та Каховське водосховище протягом 2013 року порівняно з 2012 роком значних змін якості води не виявлено.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що санітарний стан поверхневих вод р. Дніпро та Каховського водосховища в зоні спостережень моніторингу вод за 2013 рік задовільний.

4.2.5. Екологічний стан Азовського моря.

Азовське море є унікальним водним об'єктом і являє собою обширне та мілководне водоймище, із специфічним гідрологічним режимом, яке отримує, в силу багатьох обставин, багате мінеральне живлення. Воно має значне антропогенне навантаження внаслідок господарської діяльності промислових підприємств.

Оцінка екологічного стану Азовського моря проводиться за результатами моніторингу в пунктах спостереження, що знаходяться в акваторії Бердянської затоки в районах випусків зливової каналізації м. Бердянськ, Бердянського торговельного порту та в районі випуску глибоководного колектору очисних споруд каналізації міста Бердянськ. За результатами контролю значних

відхилень від встановлених гранично допустимих концентрацій (ГДК) для водойм рибогосподарського водокористування в відібраних пробах поверхневих вод не виявлено. В 2014 році сольовий стан, гідрохімічні показники в пунктах спостережень в порівнянні з 2012 роком не зазнали значних змін. Виключення складає Молочний лиман Азовського моря, де фіксувалося збільшення хлоридів, сульфатів, сухого залишку.

На стан Азовського моря суттєво впливає надходження неочищених зливових, талих та дренажних вод із забудованої території м. Бердянськ по шести випусках зливової каналізації в акваторію Бердянської затоки.

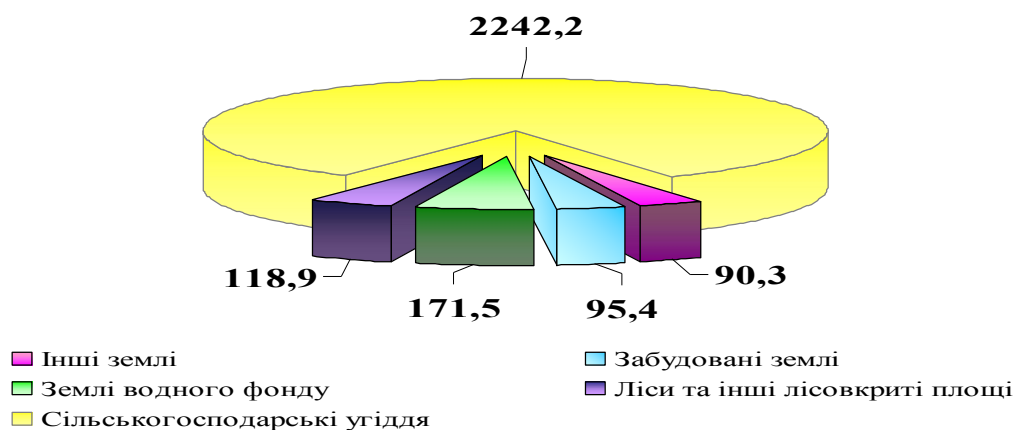
Складна екологічна ситуація залишається в рекреаційній зоні сел. Кирилівка Якимівського району через відсутність централізованого водопостачання та водовідведення. В межах Кирилівської оздоровчої зони, включаючи коси Пересип та Федотову, за відсутності системи централізованої системи каналізування і очистки стічних вод функціонують близько 350 закладів відпочинку та оздоровлення. Неочищені госпобутові стічні води, накопичуються у вигребах, в обсягах, що перевищують 1 м³/добу та вивозяться на полігон рідких побутових відходів, облаштований у прибережній захисній смузі Молочного лиману, що має статус гідрологічного заказника загальнодержавного значення та входить до складу Приазовського національного природного парку.

Таким чином, постійно існує загроза забруднення Азовського моря, Утлюкського та Молочного лиманів і ґрунтових вод господарсько-побутовими стічними водами та втрати цінного природного рекреаційного ресурсу. Даний фактор негативно впливає на інвестиційну привабливість регіону, що стримує його соціально-культурний розвиток.

4.3. Земельні ресурси та стан ґрунтів.

Площа області складає 27,2 тис. км², що становить 4,5 % від території України, з яких понад 82,5 % земель задіяні в сільському господарстві та 70 % складають орні землі.

Господарська освоєність земельних угідь Запорізької області, тис. га

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси області є сільське господарство, промисловість, енергетика, транспорт, гірничодобувна промисловість.

Природно-кліматичні умови, а також нераціональне використання сільськогосподарських земель збільшує площу деградованих ґрунтів. Внаслідок природних і технологічних діянь відбувається активізація екзогенних процесів: зсувів, осідань ґрунту, берегової абразії та інші. Прогресує ерозія ґрунтів.

Незважаючи на те, що область знаходиться в зоні недостатнього зволоження, процеси підтоплення набули широкого розповсюдження і суттєво впливають на екологічний стан території та умови життєдіяльності людей. Підвищення рівня ґрунтових вод і, як наслідок, розвиток процесів підтоплення відбувається, головним чином, за рахунок надмірного техногенного навантаження, а природні фактори лише підсилюють цей вплив.

Натепер водною ерозією охоплено 35,5 %, а вітровою – більш ніж 90 % площі сільськогосподарських угідь. Значно зменшився вміст гумусу в ґрунтах, спостерігається ущільнення орного шару, збільшуються площі засолених, солонцюватих, осолоділих та підтоплених земель.

Вражені підтопленням 109 га території в 14 сільських населених пунктах. Загальна площа підтоплених територій міст і селищ області сягає 16 тис. га (з них в обласному центрі – близько 1 тис. га), в тому числі – 6,6 тис. га в межах житлової забудови, близько 7 тис. га – територій громадського, оздоровчого та рекреаційного призначення, близько 2 тис. га – територій промислових підприємств.

Площа зрошуваних земель займає близько 240,7 тис. га, при чому переважаюча їх частина, по таким показникам як глибина залягання рівня ґрунтових вод, їх мінералізація і ступінь засолення та солонцюватості ґрунтів, має сприятливий меліоративний стан.

Значної шкоди докільню завдають абразивно-обвальні, абразивно-зсувні та акумулятивно-абразивні процеси, від яких особливо потерпають населені пункти Бердянського (с. Новопетрівка, м. Бердянськ), Приморського (м. Приморськ), Приазовського (с.с. Миронівка та Степанівка–1) районів, смт. Кирилівка на узбережжі Азовського моря, с.с. Балки, Скельки, Червонодніпровка, Біленьке і Лисогірка на узбережжі Каховського водосховища, с. Привітне на узбережжі Дніпровського водосховища, де вказані процеси безпосередньо загрожують безпеці людських осель.

На території області найбільш схильними до розвитку екзогенних геологічних процесів є узбережжя Азовського моря, Каховського та Дніпровського водосховищ.

Загальна площа поширення зсувних процесів практично є стабільною і складає 12,1 км² (процент ураженості області дорівнює 0,05 %).

Довжина берегової лінії з розвитком абразійних процесів на узбережжі Азовського моря складає 270,0 км, абразія берегових схилів Каховського та Дніпровського водосховищ на 4 ділянках складає 87 га.

4.4. Природні об'єкти та збереження біорізноманіття.

На території Запорізької області розташовано 337 територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 124,243 тис. га, з них 23 загальнодержавного значення та 314 місцевого значення. Відсоток заповідності області становить 4,57 %.

Динаміка збільшення площі природно-заповідного фонду

Показники	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Кількість територій та об'єктів природно-заповідного фонду	312	314	316	332	337
Площа природно-заповідного фонду, тис. га	70,006	121,44	121,60	123,23	124,24
Площа природно-заповідного фонду, у % від загальної площі області	2,65	4,47	4,49	4,53	4,57

У складі природно-заповідного фонду області є всі категорії заповідності: природний заповідник, національні природні парки, регіональний ландшафтний парк, заказники, пам'ятки природи, дендропарк, парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва. Найбільшу площу в структурі природно-заповідного фонду області займають національні природні парки – НПП «Великий Луг» та Приазовський національний природний парк.

Шість територій та об'єктів природно-заповідного фонду увійшли до складу Національного природного парку «Великий Луг» загальною площею 16756 га, оголошеного в 2006 році.

Двадцять три території та об'єкти природно-заповідного фонду увійшли до складу Приазовського національного природного парку загальною площею 78126,92 га, оголошеного в 2010 році.

На території Приазовського НПП є значна кількість видів тварин і рослин, занесених до списків Бернської конвенції: рослини вищі судинні – 6, тварини - 316 (птахи – 262, ссавці – 24, риби – 14, рептилії – 8, безхребетні - 5, амфібії - 3), усього – 322 види. На території парку виділено 13 типів оселищ, подібних до Європейської класифікації оселищ, які потребують спеціальних заходів до їх збереження.

Територія національного природного парку «Великий Луг» з 2009 року входить до складу Смарагдової мережі. Унікальною є вся територія Парку – водно болотні угіддя архіпелагу «Великі та Малі Кучугури», заплави «Сім маяків», яким в 2011 році надано статус водно-болотних угідь міжнародного значення (Рамсарська конвенція), псамофітні та петрофітні степові, водні ділянки, печери, байрачні та заплавні ліси.

З метою збереження біологічного та ландшафтного різноманіття повністю визначено та встановлено у naturі (на місцевості) межі 96 територій природно-заповідного фонду місцевого значення площею 9571,15 га, що становить 53,2 % від їх загальної площі та 18 з 23 об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення на площі 44638,2 га, що становить 42,2 % від їх загальної площі.

Основними видами спеціального використання тваринного світу є ведення мисливського та рибного господарства.

З метою підвищення рибопродуктивності, а також для меліорації водойм здійснюється зариблення водосховищ рослинноідними видами.

У 2014 році державними лісогосподарськими підприємствами області створено нових лісових насаджень на площі 319 га, доповнено лісових культур на площі 497 га, посіяно лісових розсадників на площі 27,6 га.

Незважаючи на в цілому позитивні тенденції у галузі збереження біорізноманіття та формування національної екомережі, в Запорізькій області також спостерігається збідніння біорізноманіття, яке обумовлене господарською діяльністю людини, яка докорінно змінила колишній первісний ландшафт з цілиними степами і перетворила його впродовж 300 років у антропогенний. Зараз первісні цілині степи повністю замінені на агроценози з широкою мережею полезахисних лісових смуг, створених за останні 50-60 років.

4.5. Утворення та накопичення відходів.

Область відноситься до регіонів, де зосереджена значна кількість підприємств важкої промисловості: 45 % від загальної кількості виробленої продукції в області займає продукція металургії та оброблення металу, 20 % – виробництво та розподілення електроенергії, газу, тепла, води. В області також зосереджені хімічні, машинобудівні підприємства та підприємства гірничодобувного комплексу.

Виробнича діяльність підприємств пов'язана з утворенням відходів I–IV класів небезпеки, протягом 2013 року на цих підприємствах утворилось 4594,9 тис.т відходів, що на 24,9 % менше, ніж у 2012 році, у тому числі від економічної діяльності підприємств та організацій, які отримали дозволи на утворення відходів, – 4243,4 тис.т (на 26,2 % менше), у домогосподарствах – 351,5 тис.т (на 4,6 % менше). Із загального обсягу утворених відходів 4575,2 тис.т становили відходи IV класу небезпеки, 18,8 тис.т – III класу небезпеки, 0,6269 тис.т – II класу небезпеки, 0,2902 т – I класу небезпеки.

Протягом 2013 року утилізовано 1338,6 тис.т відходів I–IV класів небезпеки, що на 20,6 % менше, ніж у 2012 році, у тому числі відходів I–III класів небезпеки – на 49 %.

У загальній кількості утилізованих відходів I–IV класів небезпеки 99,2 % належали до IV класу небезпеки, 0,8 % – до I–III класів небезпеки. Частка відходів, які були утилізовані, оброблені (перероблені), у загальному обсязі утворених у 2013 році склала 29,1 %.

Обсяг видалення відходів у спеціально відведених місцях чи об'єкти порівняно з 2012 роком зменшився на 1,6 %, у тому числі відходів I–III класів небезпеки – на 1,1 %. Частка відходів I–IV класів небезпеки, видалених у спеціально відведених місцях чи об'єктах або спалених (без отримання енергії), у загальному обсязі утворених відходів у 2013 році становила 53,1 %, що більше порівняно з 2012 роком.

На кінець 2014 року у спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств області було накопичено 156351,9 тис.т відходів I–IV класів небезпеки. У загальній кількості наявних небезпечних відходів 148665,3 тис.т належали до IV класу небезпеки, 7686,6 тис.т – до III-I класів небезпеки.

З метою запобігання екологічних та соціально-економічних збитків, підприємствами-власниками полігонів: ВАТ «Запоріжсталь», ПАТ «Дніпроспецсталь», ПАТ «Запорізький завод феросплавів», ПАТ «Запоріжжокс», ТОВ НВП «Дніпроенергосталь» проводиться моніторинг

полігонів промислових відходів. Як результат цих робіт – своєчасне виявлення негативних наслідків накопичення відходів, проведення заходів, спрямованих на їх відвернення, прогнозування впливу ділянок полігонів промислових відходів на навколишнє природне середовище.

4.5.1. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення).

Масштабність ресурсовикористання і енергетично-сировинної спеціалізації економіки регіону в цілому сприяють значному утворенню і накопиченню відходів виробництва і споживання. Протягом 2014 року спостерігається зменшення обсягів утворення відходів в порівнянні з 2013 роком.

Основні показники поведження з відходами I-III класів небезпеки

Показники	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
Утворилося, тис. тонн	75,5	41,88	29,3	25,0	19,7	16,6
Утилізовано, оброблено (перероблено), тис. т	8,2	12,1	9,2	20,2	10,3	6,6
Спалено, тис. т	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,02
Направлено в сховища організованого складування (поховання), тис. т	57,0	21,2	21,0	17,0	16,8	11,0
Наявність на кінець року у сховищах організованого складування та на території підприємств, тис. т	8259,0	8280,2	8267,2	7659,7	7676,6	7686,6

На сьогодні в області особливо гостро постає проблема поведження з твердими побутовими відходами, виникнення і ліквідації несанкціонованих звалищ відходів.

Роботу з підтримання санітарного стану території, організації збору побутових відходів, виявлення та ліквідації стихійних звалищ проводять комунальні та приватні підприємства, сільські ради із залученням суб'єктів підприємницької діяльності, розташованих на підпорядкованій території.

На початок 2015 року в області налічується 61 полігон побутових відходів.

5. Головні чинники та сценарії розвитку області.

5.1. Результати SWOT-аналізу.

SWOT-аналіз Запорізької області проведено з урахуванням стану та тенденцій розвитку, актуальних проблемних питань галузей господарського комплексу та соціальної сфери, висновків до розділів описово-аналітичної частини Стратегії (соціально-економічного аналізу розвитку області за 2010-2014 роки), визначення можливих зовнішніх впливів на подальший соціально-економічний розвиток Запорізької області а також пропозицій, наданих членами робочої групи з розробки проекту Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року.

Сильні сторони регіону	Слабкі сторони регіону
<p>1. Сприятливі природно-кліматичні умови, наявність значної сировинної бази та забезпеченість водними ресурсами. Клімат області та значні запаси природно-рекреаційних, лікувальних (земля, вода, лікувальні грязі, мінеральні води) та мінерально-сировинних (залізна й марганцеві руди, буре вугілля, граніт, глина та ін.) ресурсів дозволяють розвивати господарство регіону, зокрема, курортно-рекреаційний та аграрний потенціали. Область достатньо забезпечена поверхневими та підземними водами, водозабірними потужностями.</p> <p>2. Значний транзитний потенціал та розвинута транспортна інфраструктура. Область має всебічно розвинену транспортну інфраструктуру, складовими якої є низка стратегічних трас, розгалужена мережа залізничних доріг, велика суднохідна артерія – р. Дніпро, Запорізький річковий вантажний порт, Бердянський морський порт, міжнародний аеропорт «Запоріжжя», що дозволяє результативно поєднувати внутрішні й зовнішні товарні та ресурсні потоки.</p> <p>3. Диверсифікована економіка області та потужний індустріальний комплекс.</p> <p>4. Значні енергогенеруючі потужності та високий потенціал розвитку відновлюваної та альтернативної енергетики. Запорізька АЕС, ТЕС, Дніпрогес дозволяють поставляти електроенергію не тільки в інші регіони країни, а і для закордонних споживачів.</p> <p>5. Сприятливі умови для ведення сільського господарства. У структурі земельного фонду області 85 % земель сільськогосподарського призначення.</p> <p>6. Наявність значної кількості ділянок під створення індустріальних парків, які відповідають вимогам ЗУ «Про</p>	<p>1. Значний рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та загострення екологічних проблем. Висока концентрація найбільш екологічно-небезпечних галузей промисловості на території області обумовлює віднесення області до найбільш техногенно навантажених регіонів України.</p> <p>2. Висока ресурсо- й енергоємність виробництва та значний ступінь зносу основних фондів. У промисловому комплексі області переважають галузі, що виробляють продукцію проміжного споживання, яка має високу енерго- і матеріаломісткість та низьку ефективність для забезпечення валової доданої вартості. Це зменшує конкурентоспроможність підприємств області на світових ринках. Найбільший знос основних засобів – у промисловості, на транспорті, в житлово-комунальному господарстві, закладах охорони здоров'я.</p> <p>3. Низька інноваційна активність, слабе впровадження новітніх технологій та зниження інвестиційної активності у розвиток матеріального виробництва та бізнесу.</p> <p>4. Недостатньо розвинута мережа збуту, інфраструктура переробки та зберігання сільськогосподарської продукції.</p> <p>5. Значний рівень експортної орієнтованості індустріального сектору економіки регіону на традиційні ринки, в тому числі РФ.</p> <p>6. Незадовільний технічний стан та слабка транспортна спроможність автомобільних доріг. Понад 80 % доріг області побудовані більше 30 років тому, не відповідають вимогам сучасного автомобільного руху та технічним параметрам. Існуючі мостові переходи мають низьку пропускну спроможність, перебувають у</p>

Сильні сторони регіону	Слабкі сторони регіону
<p>індустріальні парки». В області під промислові зони пропонуються 18 ділянок загальною площею майже 900 га, з яких 14 площею 790 га - для розміщення індустріальних парків.</p> <p>7. Розвинені зовнішньоекономічні зв'язки. Протягом останніх років область стабільно входить до четвірки регіонів України за обсягом експорту товарів та у десятку – за обсягом імпорту (7 % і 3 % обсягу України відповідно). Зберігається позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами (за 2014 рік – 3 місце серед регіонів).</p> <p>8. Значний науково-освітній потенціал та високий професійно-кваліфікаційний рівень економічно-активного населення (особливо у галузях металургії, машинобудування, будівництва, агропромислового комплексу).</p> <p>9. Велика кількість об'єктів історико-культурної спадщини, рекреаційних зон. У межах області є багато всесвітньо відомих історичних, культурних, мистецьких брендів і територій природно-заповідного фонду місцевого та загальнодержавного значення. Так, відомі на всю Україну - Національний заповідник «Хортиця», Національний історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила», Василівський історико-архітектурний музей-заповідник «Садиба Попова».</p> <p>10. Налагоджений діалог влади та бізнесу щодо прийняття стратегічних та оперативних управлінських рішень.</p> <p>11. Підвищення рівня громадської активності, зростання рішучості громадських лідерів, початок структурування і готовність до об'єднання</p> <p>12. Значний досвід толерантного співіснування багатонаціональної громади в області.</p>	<p>незадовільному стані та значно перевантажені транспортними потоками.</p> <p>7. Проблема утилізації промислових і твердих побутових відходів. Область не має свого заводу з переробки ТПВ, полігони ТПВ здебільш не відповідають екологічним нормам, подрібненість АТУ та слабкі сільради не сприяють організації системи збору та утилізації ТПВ.</p> <p>8. Повільний розвиток будівництва, особливо будівництва житла.</p> <p>9. Недостатня реалізація наявного рекреаційного та історико-культурного потенціалу області, низький рівень якості курортно-туристичних послуг. В області спостерігається зниження більшості основних показників туристичної галузі. Так, кількість туристів, які скористалися послугами суб'єктів туристичної діяльності протягом 2010-2014 років скоротилася майже у 2,3 рази (від 88,8 тис. осіб у 2010 році до 39,0 тис. осіб у 2014 році).</p> <p>10. Міжрайонні диспропорції у розвитку території області. Значні територіальні розбіжності спостерігаються в різних соціально-економічних сферах. Наприклад, за обсягом реалізованої промислової продукції в розрахунку на одну особу за І квартал 2015 року Пологівський район (17,4 тис. грн.) у 313,3 рази відрізняється від Куйбишевського району (55,5 грн.), а у Великобілозерському, Розівському та Приморському районах на сьогодні фактично відсутні промислові підприємства.</p>

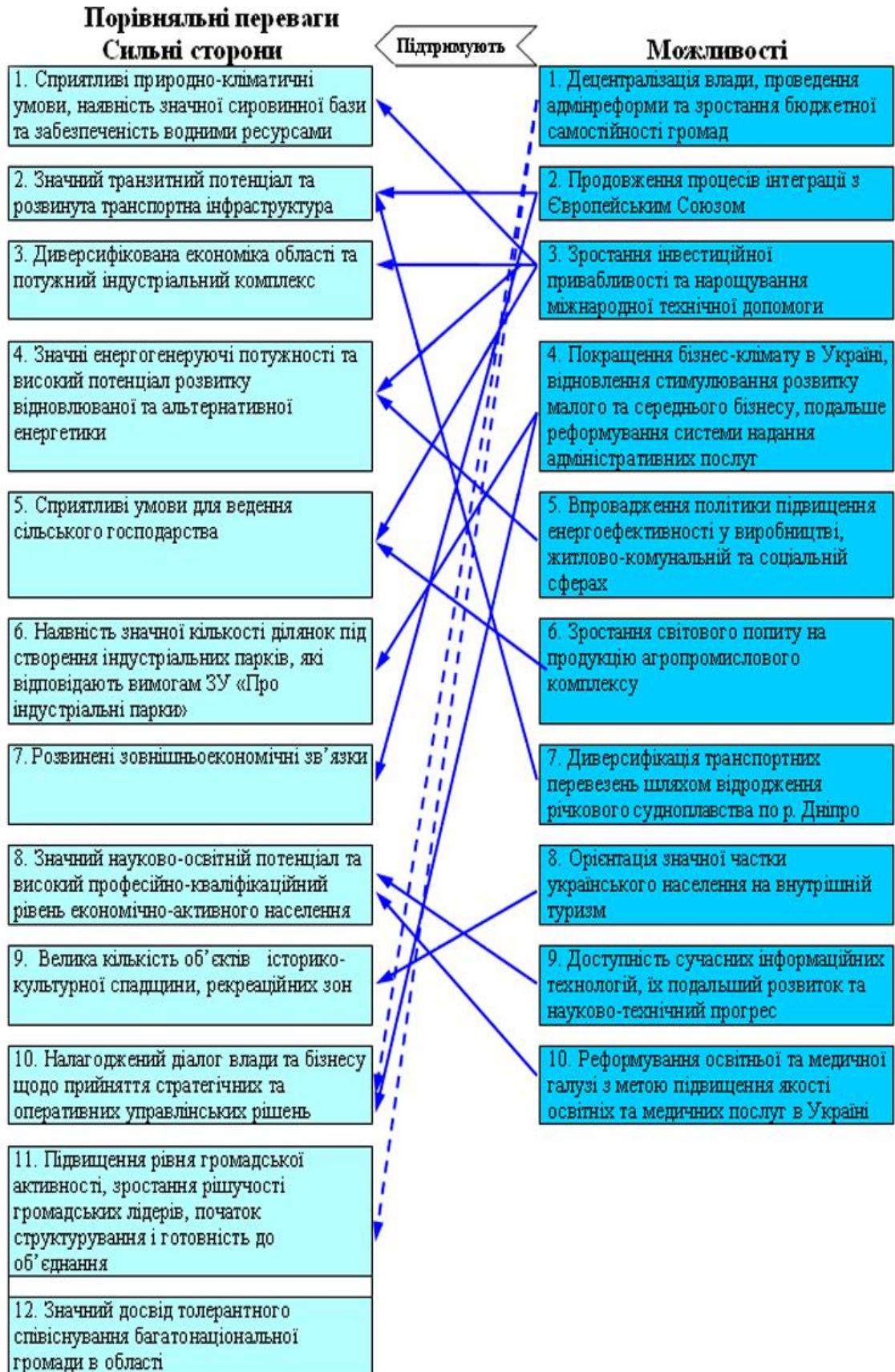
Можливості	Загрози
<p>1. Децентралізація влади, проведення адмінреформи та зростання бюджетної самостійності громад.</p> <p>2. Продовження процесів інтеграції з Європейським Союзом (стимулюватиме виробників підвищувати якість продукції та відповідальність за охорону довкілля).</p> <p>3. Зростання інвестиційної привабливості та нарощування міжнародної технічної допомоги.</p> <p>4. Покращення бізнес-клімату в Україні, відновлення стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, подальше реформування системи надання адміністративних послуг.</p> <p>5. Впровадження політики підвищення енергоефективності у виробництві, житлово-комунальній та соціальній сферах.</p> <p>6. Зростання світового попиту на продукцію агропромислового комплексу.</p> <p>7. Диверсифікація транспортних перевезень шляхом відродження річкового судноплавства по р. Дніпро</p> <p>8. Орієнтація значної частки українського населення на внутрішній туризм.</p> <p>9. Доступність сучасних інформаційних технологій, їх подальший розвиток та науково-технічний прогрес.</p> <p>10. Реформування освітньої та медичної галузі з метою підвищення якості освітніх та медичних послуг в Україні.</p>	<p>1. Політична нестабільність та продовження воєнного конфлікту на сході.</p> <p>2. Поглиблення макроекономічних негативних тенденцій на національному та світовому ринках (зокрема: нестабільність курсу національної валюти та інфляційні процеси в країні; зростання цін на енергоносії; монополізація ринків та відсутність конкуренції, що обмежує розвиток малого та середнього бізнесу).</p> <p>3. Недосконала нормативно-правова база щодо інструментів екологічної, податкової політики та з питань розвитку громадянського суспільства.</p> <p>4. Потенційна загроза, пов'язана з розміщенням на території області атомної електростанції, виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру.</p> <p>5. Ризики входження до нових ринків, втрата конкурентоспроможності підприємств через нездатність модернізувати виробництво та вчасно перейти на стандарти ЄС.</p> <p>6. Велика кількість вимушених переселенців із зони проведення АТО, що створюють додаткове навантаження на місцеві бюджети, інфраструктуру, ринок праці та житла, правоохоронну систему.</p> <p>7. Природне скорочення частки працездатного населення та зменшення видатків домогосподарств на купівлю товарів та послуг (відкладення попиту, зменшення доходів).</p>

5.2. SWOT-матриця.

SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості та загрози) факторами, що мають стратегічне значення для Запорізької області. Саме ці взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики й ризики, які є основою для стратегічного вибору – формулювання стратегічних та операційних цілей розвитку області на довгострокову перспективу.

SWOT-матриця

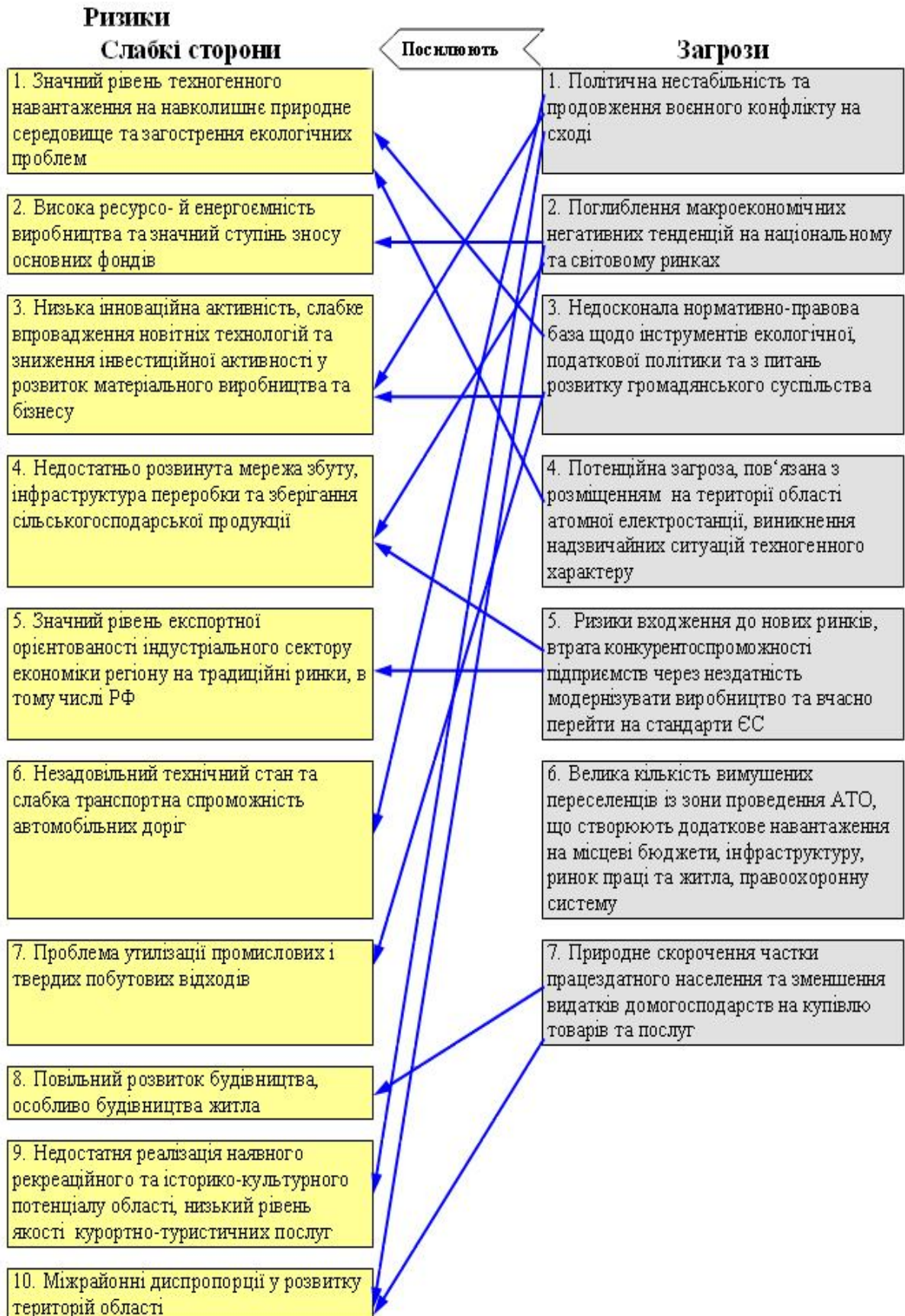
Виклики**Слабкі сторони**

1. Значний рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та загострення екологічних проблем
2. Висока ресурсо- й енергоємність виробництва та значний ступінь зносу основних фондів
3. Низька інноваційна активність, слабке впровадження новітніх технологій та зниження інвестиційної активності у розвиток матеріального виробництва та бізнесу
4. Недостатньо розвинута мережа збуту, інфраструктура переробки та зберігання сільськогосподарської продукції
5. Значний рівень експортної орієнтованості індустріального сектору економіки регіону на традиційні ринки, в тому числі РФ
6. Незадовільний технічний стан та слабка транспортна спроможність автомобільних доріг
7. Проблема утилізації промислових і твердих побутових відходів
8. Повільний розвиток будівництва, особливо будівництва житла
9. Недостатня реалізація наявного рекреаційного та історико-культурного потенціалу області, низький рівень якості курортно-туристичних послуг
10. Міжрайонні диспропорції у розвитку територій області

Зменшують

Можливості

1. Децентралізація влади, проведення адмінреформи та зростання бюджетної самостійності громад
2. Продовження процесів інтеграції з Європейським Союзом
3. Зростання інвестиційної привабливості та нарощування міжнародної технічної допомоги
4. Покращення бізнес-клімату в Україні, відновлення стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, подальше реформування системи надання адміністративних послуг
5. Впровадження політики підвищення енергоефективності у виробництві, житлово-комунальній та соціальній сферах
6. Зростання світового попиту на продукцію агропромислового комплексу
7. Диверсифікація транспортних перевезень шляхом відродження річкового судноплавства по р. Дніпро
8. Орієнтація значної частки українського населення на внутрішній туризм
9. Доступність сучасних інформаційних технологій, їх подальший розвиток та науково-технічний прогрес
10. Реформування освітньої та медичної галузі з метою підвищення якості освітніх та медичних послуг в Україні

5.3. Порівняльні переваги, виклики й ризики розвитку області.

5.3.1. Порівняльні переваги (визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей).

Сильними сторонами Запорізької області є: сприятливі природно-кліматичні умови, які є підґрунтям розвитку сільського господарства, наявність значної сировинної бази та забезпеченість водними ресурсами, що вплинули на формування диверсифікованої економіки області та потужного індустріального комплексу. Ці сильні сторони підтримуватимуться такими можливостями як зростання інвестиційної привабливості та нарощування міжнародної технічної допомоги, зростання світового попиту на продукцію агропромислового комплексу.

Значний транзитний потенціал та розвинута транспортна інфраструктура області, розвинені зовнішньоекономічні зв'язки підтримуватимуться продовженням процесів інтеграції з Європейським Союзом, а також можливістю диверсифікація транспортних перевезень шляхом відродження річкового судноплавства по р. Дніпро.

Запорізька область має значні енергогенеруючі потужності та високий потенціал розвитку відновлюваної та альтернативної енергетики, велику кількість ділянок під створення індустріальних парків, налагоджений діалог влади та бізнесу щодо прийняття стратегічних та оперативних управлінських рішень. Ці сильні сторони значно підсилять покращення бізнес-клімату в Україні, відновлення стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, подальше реформування системи надання адміністративних послуг.

Запорізька область має значий потенціал для інтенсивного розвитку туристично-рекреаційної сфери: велику кількість об'єктів історико-культурної спадщини, рекреаційних зон, що підтримується тенденцією орієнтування значної частки українського населення на внутрішній туризм.

Важливою сильною стороною області є підвищення рівня громадської активності, зростання рішучості громадських лідерів, початок структурування і готовність до об'єднання. Позитивно вплине на цей процес децентралізація влади, проведення адмінреформи та зростання бюджетної самостійності громад.

5.3.2. Виклики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і можливостей).

Продовження процесів інтеграції з Європейським Союзом, зростання інвестиційної привабливості та нарощування міжнародної технічної допомоги, покращення бізнес-клімату в Україні, відновлення стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, подальше реформування системи надання адміністративних послуг сприятиме підвищенню інноваційної активності, впровадження новітніх технологій та інвестиційної активності у розвиток матеріального виробництва та бізнесу, зменшенню рівня експортної орієнтованості індустріального сектору економіки регіону на традиційні ринки, в тому числі Російську Федерацію.

Зростання світового попиту на продукцію агропромислового комплексу дасть поштовх до розвитку мережи збуту, інфраструктури переробки та зберігання сільськогосподарської продукції, а також зменшить міжрайонні диспропорції у розвитку територій області.

Децентралізація влади, проведення адмінреформи та зростання бюджетної самостійності громад, доступність сучасних інформаційних технологій, їх подальший розвиток та науково-технічний прогрес, реформування освітньої та медичної галузі з метою підвищення якості освітніх та медичних послуг в Україні також може позитивно вплинути на зменшення диспропорції у розвитку територій області.

Впровадження політики підвищення енергоефективності у виробництві, житлово-комунальній та соціальній сферах сприятиме зменшенню рівня техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та загострення екологічних проблем, ресурсо- й енергоємність виробництва та значного ступеню зносу основних фондів.

5.3.3. Ризики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз).

Поглиблення макроекономічних негативних тенденцій на національному та світовому ринках, політична нестабільність, наявність корупційної складової на всіх рівнях влади та продовження воєнного конфлікту на сході може загальмувати інноваційну активність, в т.ч. у розвиток матеріального виробництва та бізнесу, впровадження новітніх технологій, як наслідок, залишити високою ресурсо- й енергоємність виробництва, ступінь зносу основних фондів та посилити міжрайонні диспропорції у розвитку територій області.

Потенційна загроза, пов'язана з розміщенням на території області атомної електростанції, виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру, недосконала нормативно-правова база щодо інструментів екологічної та податкової політики може негативно вплинути на рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та посилити загострення екологічних проблем.

Ризики входження до нових ринків, втрата конкурентоспроможності підприємств через нездатність модернізувати виробництво та вчасно перейти на стандарти ЄС може залишити значним рівень експортної орієнтованості індустріального сектору економіки регіону на традиційні ринки, в тому числі РФ, а також недостатньо розвинутою мережу збуту та інфраструктуру переробки і зберігання сільськогосподарської продукції.

Природне скорочення частки працездатного населення та зменшення видатків домогосподарств на купівлю товарів та послуг посилять уповільнення розвитку будівництва, особливо будівництва житла, а також міжрайонні диспропорції у розвитку територій області.

5.4. Обґрунтування вибору сценарію розвитку області.

Сценарії розвитку – один із методів прогнозування, окремий розділ стратегічного управління, що посідає проміжну позицію між експертними методами оцінювання та методами математичного моделювання.

Традиційно розглядають три головних сценарії розвитку:

1) песимістичний: більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем «спрацюють» і ці ризики настануть з високою імовірністю, значно погіршать існуючу ситуацію незважаючи на зусилля з упровадження Стратегії;

2) інерційний, або трендовий: усе в зовнішньому оточенні „йде, як сьогодні”, зовнішні можливості та загрози, що виникають, взаємокомпенсуються;

3) оптимістичний: демонструє позитивну динаміку, яка буде можлива за умови успішної реалізації Стратегії, докладання зусиль „з середини системи” або через вдалий збіг обставин і підтримку сильних сторін регіону зовнішніми можливостями.

Базуючись на демографічних тенденціях, аналізі соціально-економічної ситуації в області, а також прогнозах макроекономічних впливів, можна припустити, що найбільш імовірним є „інерційний” сценарій розвитку. Однак завдяки злагодженим зусиллям усіх заінтересованих сторін, у першу чергу – органів влади різних рівнів, можна створити умови для наближення сценарію розвитку до оптимістичного. Структурований виклад логіки докладання таких зусиль знайшов своє відображення у стратегічних та операційних цілях розвитку Запорізької області, що забезпечить розвиток регіону за оптимістичним сценарієм.

Крім того, було взято до уваги такі базові припущення:

перспективні зміни національного законодавства не погіршуватимуть ситуацію в регіоні;

буде забезпечено:

належне управління впровадженням Стратегії, що включатиме створення ефективних та прозорих механізмів відбору, моніторинг проектів Плану реалізації Стратегії;

належне фінансування проектів Плану реалізації Стратегії. Одних лише коштів обласного бюджету недостатньо для впровадження всіх стратегічних ініціатив, тому слід максимально використовувати можливості соціального партнерства та залучення ресурсів як з вітчизняних, так і з міжнародних джерел.

Таким чином, було обрано конфігурацію стратегічних і оперативних цілей, здатних у довгостроковій перспективі не лише підвищити якість життя мешканців області в умовах інерційного розвитку існуючих факторів впливу, але й запобігти окремим прогнозованим на сьогодні ризикам.

6. Стратегічне бачення та місія Стратегії.

Стратегічне бачення та місія Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року були визначені Робочою групою у рамках роботи підгруп та схвалені на засіданні Керівного комітету 25.07.2015.

Стратегічне бачення:

«Запорізький край – історико-культурна столиця південно-східного регіону України, екологічно безпечний, інвестиційно привабливий регіон, з високотехнологічними індустріальним та аграрним комплексами, високим освітньо-науковим потенціалом, з широким спектром курортно-туристичних послуг.

Громади області самодостатні, спроможні до самоврядування. Населення має високий рівень життя, із забезпеченням соціального і правового захисту та рівних можливостей розвитку для всіх верств».

Місія:

«Спрямування об'єднаних зусиль влади, бізнесу та громади на збереження та розвиток потенціалу, традицій і цінностей Запорізької області задля поліпшення життя мешканців кожної громади регіону».

7. Стратегічні цілі (пріоритети), оперативні цілі та завдання Стратегії.

Стратегічне бачення досягатиметься через досягнення стратегічних цілей. Обрані стратегічні цілі буде реалізовано через систему оперативних цілей.

Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії

Стратегічні цілі	Оперативні цілі	Завдання
1	2	3
1. Запорізький край – регіон з високим рівнем та якістю життя населення	1.1. Підвищення адаптивності населення до потреб ринку праці	1.1.1. Вдосконалення системи підготовки молоді до умов регіонального ринку праці. 1.1.2. Розвиток лідерських та підприємницьких якостей молоді. 1.1.3. Доступність до якісної освіти протягом життя як основи життєвого успіху особистості
	1.2. Покращення стану здоров'я населення	1.2.1. Підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування. 1.2.2. Формування здорового способу життя
	1.3. Удосконалення управління регіональним розвитком	1.3.1. Розвиток системи соціальних послуг і впровадження сучасних механізмів їх надання. 1.3.2. Покращення інструментів

1	2	3
		<p>просторового планування та управління регіональним розвитком.</p> <p>1.3.3. Стимулювання розвитку та підтримка економічно менш розвинутих і депресивних територій.</p> <p>1.3.4. Розбудова на регіональному рівні інституцій громадянського суспільства</p>
<p>2. Запорізький край – інвестиційно приваблива територія з розвинутими індустріальним комплексом та інфраструктурою</p>	<p>1.4. Забезпечення населення якісними житлово-комунальними послугами</p>	<p>1.4.1. Поліпшення стану водопостачання.</p> <p>1.4.2. Розвиток конкурентоспроможного середовища на ринку обслуговування житла</p>
	<p>2.1. Стимулювання залучення інвестицій</p>	<p>2.1.1. Підготовка інвестиційних продуктів.</p> <p>2.1.2. Забезпечення інформаційної та інституційної підтримки, а також маркетингового обслуговування інвестиційної діяльності.</p> <p>2.1.3. Розвиток логістично-транспортного потенціалу</p>
	<p>2.2. Розвиток малого та середнього підприємництва</p>	<p>2.2.1. Удосконалення системи надання адміністративних послуг.</p> <p>2.2.2. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва.</p> <p>2.2.3. Сприяння просуванню продукції товаровиробників області.</p>
<p>3. Запорізький край – регіон розвинутих сільських територій</p>	<p>2.3. Розвиток внутрішнього туризму</p>	<p>2.3.1. Розвиток туристичних продуктів та мереж.</p> <p>2.3.2. Туристична промоція області, підтримка інноваційних проектів, культурно-мистецьких заходів, що формують імідж регіонів.</p> <p>2.3.3. Використання історико-культурного надбання для розвитку внутрішнього туризму.</p> <p>2.3.4. Розбудова якісної культурної інфраструктури та запровадження сучасних механізмів менеджменту.</p>
	<p>3.1. Збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції</p>	<p>3.1.1. Високопродуктивне та прибуткове виробництво в агропромисловому комплексі.</p> <p>3.1.2. Підвищення експортоспроможності сільгоспвиробників</p>

1	2	3
	3.2. Підтримка зайнятості сільського населення	3.2.1. Розвиток кооперації в аграрному секторі. 3.2.2. Розвиток самозайнятості та неаграрних видів бізнесу в сільській місцевості
	3.3. Розвиток інфраструктури сільських територій	3.3.1. Підвищення якості життя у сільській місцевості. 3.3.2. Покращення транспортної інфраструктури для розблокування економічного розвитку сіл. 3.3.3. Розвиток системи первинної медицини в сільських територіях
4. Запорізький край – регіон екологічної безпеки та збереження природних ресурсів	4.1. Енергоефективність та підтримка альтернативної енергетики	4.1.1. Підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами. 4.1.2. Розвиток альтернативної енергетики
	4.2. Створення умов для поліпшення стану довкілля, розвиток природно-заповідної справи та екомережі	4.2.1. Створення умов для поліпшення стану водного та повітряного басейнів. 4.2.2. Мінімізація негативного впливу відходів на довкілля та здоров'я населення. 4.2.3. Збереження біологічного та відновлення ландшафтного розмаїття області. 4.2.4. Формування екологічної культури мешканців області, забезпечення участі громадськості у розв'язанні екологічних проблем

7.1. Стратегічна ціль 1. Запорізький край – регіон з високим рівнем та якістю життя населення.

Підвищення рівня та якості життя населення є комплексною метою розвитку області, досягнення якої забезпечується в результаті реалізації всіх стратегічних цілей Стратегії.

Покращання стандартів життя населення – один із ключових чинників конкурентоспроможності регіону, оскільки є передумовою залучення інвестиційних та трудових ресурсів, інтелектуального капіталу.

Піклування про здоров'я людини, її освіту, умови проживання, якісні комунальні та соціальні послуги, комфортне урбаністичне середовище, належні умови для працевлаштування та багато інших складових, що входять до поняття якості життя.

Досягнення цієї цілі можливе лише за умови максимальної активізації громадськості, оскільки на перший план виходить формування громадянської

позиції щодо ефективної поведінки в умовах сучасного ринку праці, впровадження здорового способу життя та соціальної активності.

Досягнення стратегічної цілі передбачається через реалізацію таких оперативних цілей:

Стратегічна ціль 1. Запорізький край – регіон з високим рівнем та якістю життя населення			
Оперативна ціль 1.1.	Оперативна ціль 1.2.	Оперативна ціль 1.3.	Оперативна ціль 1.4.
Підвищення адаптивності населення до потреб ринку праці	Покращення стану здоров'я населення	Удосконалення управління регіональним розвитком	Забезпечення населення якісними житлово-комунальними послугами

Оперативна ціль 1.1. Підвищення адаптивності населення до потреб ринку праці.

Ресурсом регіонального розвитку є люди, а головною метою розвитку є забезпечення потреб людини щодо якісного та безпечного життя. Таким чином, основою розвитку області, поряд із іншими факторами, є трудові ресурси високого рівня кваліфікації.

Слід зазначити, що протягом 2010-2013 років в області поступово долалися наслідки світової фінансово-економічної кризи, що забезпечило позитивну динаміку показників повного ринку праці. Так, після 2009 року найвищий рівень зайнятості населення (61,3 %) та найнижчий рівень безробіття (6,6 %) спостерігалися в 2013 році.

Проте, у 2014 році, внаслідок ускладнення політичної та економічної ситуації в Україні та скорочення промислового виробництва, стан ринку праці в області суттєво погіршився, хоч і залишається дещо кращим, ніж в середньому по Україні. За підсумками 2014 року рівень зайнятості по області склав 58,2 % (по Україні – 56,6 %), у Дніпропетровській області – 60,2 %, Миколаївській – 57,3 %, Харківській – 59,0 %, а рівень безробіття – 8,4 % (по Україні – 9,3 %), у Дніпропетровській області – 8,0 %, Миколаївській – 9,1 %, Харківській – 7,8 %.

Актуальною проблемою сучасності є формування готовності населення, а особливо молоді та студентів, до адаптації в умовах соціально-економічного життя, що швидко змінюється.

Необхідним для області є створення умов для самореалізації найбільш активної частини молодого населення.

Одним з основних напрямів реалізації молодіжної політики в області є тимчасове працевлаштування молоді. З метою ефективної роботи в зазначеному напрямку на базі вищих навчальних закладів створюються студентські центри праці. Сьогодні у вищих навчальних закладах діють 12 студентських центрів праці.

У Запорізькій області функціонує 513 дошкільних навчальних закладів, в яких отримують освіту понад 57,5 тис. дітей; 605 загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів і форм власності, у яких навчаються майже 158,5 тис. учнів.

Забезпечують регіональний ринок кваліфікованими робітниками 42 професійно-технічних навчальних заклади, з яких 8 – вищі професійні училища, 4 – центри професійно-технічної освіти, 1 – коледж, 29 – професійні ліцеї.

Незважаючи на досить високий рівень розвитку галузі освіти в області проблемними питаннями залишаються: територіальна диференціація наповнюваності об'єктів дошкільної та загальної середньої освіти; недостатній рівень оснащення матеріально-технічної бази навчальних закладів, перепрофілювання ПТУ на випуск професій, на які значно зріс попит.

Очікувані результати:

- підвищення рівня легальних доходів населення;
- збільшення чисельності зайнятого населення;
- зменшення диспропорцій на ринку праці, між попитом та пропозицією в робочій силі;
- підвищення рівня профорієнтаційної роботи, спрямованої на реальні потреби ринку праці;
- підвищення престижності робочих професій (у т.ч. шляхом поступового підвищення заробітної плати до світових стандартів);
- розширення мережі студентських центрів праці;
- забезпечення інформаційно-консультативної підтримки ініціатив щодо започаткування власного бізнесу (стартапів);
- забезпечення кращого доступу до сучасної освіти;
- подальше розширення єдиного інформаційного освітнього простору.

Індикатори:

- рівень безробіття за методологією МОП, %;
- наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн.;
- питома вага заробітної плати в структурі доходів населення, %;
- кількість створених студентських центрів праці, одиниць;
- кількість охоплених осіб шляхом профорієнтаційної роботи, осіб;
- кількість наданих консультацій щодо працевлаштування молоді, одиниць;
- кількість учасників тренінгів та навчальних заходів щодо підвищення конкуренто здатності молоді на ринку праці, осіб;
- охоплення дітей дошкільними навчальними закладами у міській місцевості, %;
- охоплення дітей позашкільною освітою, %;
- кількість персональних комп'ютерів на 100 учнів, одиниць.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
1.1.1. Вдосконалення системи підготовки молоді до умов регіонального ринку праці	<ul style="list-style-type: none"> – розширення мережі студентських центрів праці; – сприяння тимчасовому працевлаштуванню; – покращення профорієнтаційної роботи з молоддю; – стимулювання волонтерства, як етапу до майбутньої зайнятості

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
1.1.2. Розвиток лідерських та підприємницьких якостей молоді	<ul style="list-style-type: none">– залучення молоді до процесів формування та здійснення державної молодіжної політики, налагодження взаємодії та співпраці з органами влади;– проведення семінарів, тренінгів з розвитку лідерських та комунікативних навичок молоді;– підтримка суспільно корисної діяльності молодіжних і дитячих громадських організацій;– підтримка підприємницьких ініціатив молоді
1.1.3. Доступність до якісної освіти протягом життя як основи життєвого успіху особистості	<ul style="list-style-type: none">– розширення мережі дошкільних навчальних закладів, у тому числі сприяння відкриттю приватних дошкільних навчальних закладів різних форм, зокрема – сімейних;– створення на базі функціонуючих професійно-технічних навчальних закладів професійних центрів для підвищення кваліфікації та професійно-теоретичної підготовки викладачів;– відкриття на базі професійних центрів «школи молодого майстра», «школи старшого майстра» та проведення вебінарів, майстер-класів, тренінгів для підвищення освітнього рівня майстрів і викладачів професійно-технічних навчальних закладів;– оптимізація мережі та модернізація матеріально-технічної бази і умов навчання в закладах освіти та мережі гуртків, секцій, клубів тощо з використанням інфраструктури усіх рівнів для усіх мешканців, у т.ч. й осіб з особливими потребами;– забезпечення якісної освіти шляхом використання можливостей освітніх округів;– організація роботи «Школи сучасних знань»;– долучення до єдиного інформаційного освітнього простору дошкільних та позашкільних навчальних закладів та його інтеграція в Єдину Державну Електронну Базу з питань Освіти (ЄДБО);– впровадження системи онлайн-навчання для мешканців області за допомогою розвитку технологічної інфраструктури мережі Інтернет та ІТ-технологій

Оперативна ціль 1.2. Покращення стану здоров'я населення.

Здоров'я є важливою цінністю з точки зору добробуту населення територіальних громад та суспільства області в цілому. Здорові мешканці регіону – це також передумова економічної продуктивності і процвітання. Тільки здорова людина може повністю реалізувати свій економічний потенціал.

Видатки на охорону здоров'я – це не просто витрати, це – інвестиція. Здоров'я та безпека населення нашого краю – це один з основних пріоритетів для регіону, який передбачає, що кожен мешканець має право на високі стандарти охорони здоров'я і доступ до якісної медичної допомоги.

У сучасних умовах розвитку регіону охорона здоров'я – це не тільки сектор надання лікувальних послуг. Здоровий регіон – це регіон, який створює належні умови для формування, збереження та відновлення здоров'я. І це стосується усіх аспектів обласного розвитку. Слідуючи сучасним принципам формування здорового регіону, Запорізька область прагне до реалізації заходів, які сприятимуть зміцненню здоров'я, захисту населення від загроз та підтримці сталого розвитку системи охорони здоров'я.

При цьому для області надзвичайно актуальним є знайти нові рішення для забезпечення ефективності регіональної системи охорони здоров'я та підвищення якості медичних послуг для задоволення потреб населення області. Передбачається використання сучасних підходів та інноваційних практик залучення додаткового фінансування охорони здоров'я.

Очікувані результати:

зниження темпів природного скорочення чисельності населення та переваження рівня народжуваності над смертністю;

завершення реформування системи охорони здоров'я шляхом підвищення якості та доступності медичних послуг;

зниження рівня захворюваності населення за найбільш поширеними хворобами;

кадрове забезпечення галузі охорони здоров'я кваліфікованими фахівцями, у тому числі молодими спеціалістами;

задоволення індивідуальних та суспільних потреб громадян у спортивній та фізкультурній підготовці;

створення стимулів для здорового способу життя населення й здорових умов праці.

Індикатори:

рівень смертності на 1 тис. населення, ‰;

показник малюкової смертності, ‰;

забезпеченість населення лікарями всіх спеціальностей (на 10 тис. наявного населення), лікарів;

кількість спортивних секцій, клубів, тренувальних залів, одиниць;

кількість інформаційних кампаній із впровадження здорового способу життя та мінімізації шкідливих звичок, одиниць.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
1.2.1. Підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування	<ul style="list-style-type: none"> – удосконалення первинної медико-санітарної допомоги; – профілактика та виявлення захворювань на ранніх стадіях; – підвищення ефективності використання ресурсів,

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
	<p>якості та доступності вторинної та третинної медичної допомоги;</p> <ul style="list-style-type: none">– розвиток системи екстреної (швидкої) медичної допомоги;– удосконалення надання медичної допомоги матерям та дітям;– розвиток та модернізація матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я, у тому числі проведення будівництва, реконструкцій, капітальних та поточних ремонтів об'єктів охорони здоров'я;– забезпечення умов для розвитку інституту сімейних лікарів
1.2.2. Формування здорового способу життя	<ul style="list-style-type: none">– забезпечення жителів області широкими можливостями для задоволення потреб у фізичній активності та участі в масовому спортивному русі;– забезпечення реалізації спортивного потенціалу людей з обмеженими можливостями;– будівництво нових, реконструкція, ремонт та модернізація існуючих спортивних об'єктів області;– розширення мережі закладів фізичної культури, покращення їх матеріальної бази;– підтримка зв'язків із громадськістю з метою залучення громад і населення до поширення здорового способу життя

Оперативна ціль 1.3. Удосконалення управління регіональним розвитком.

Метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання.

На сьогодні існують та посилюються значні диспропорції у розвитку території області. Механізми та інструменти управління розвитком регіону потребують удосконалення з урахуванням реформування державної системи управління регіональним розвитком. Ці зміни передбачають, насамперед, запровадження ефективного механізму координації дій обласної ради, обласної державної адміністрації, органів місцевого самоврядування щодо мобілізації ресурсів, спрямованих на розвиток як регіону в цілому, так і кожної окремої його території, забезпечення населення регіону якісними послугами, що відповідатимуть європейським стандартам.

Очікувані результати:

забезпечення стабілізації соціальних процесів через реалізацію інвестиційних проектів та програм і проектів регіонального розвитку;
 розробка генеральних планів та схем планування територій громад регіону;
 створення умов для ефективного використання земельних ресурсів;
 забезпечення підтримки проектів, що впроваджуються на принципах співробітництва територіальних громад;
 розвиток і поглиблення соціального діалогу між владою, організаціями роботодавців та профспілок щодо сприяння збереженню робочих місць і недопущення суттєвого зниження доходів населення;
 забезпечення адресного надання соціальної допомоги та пільг соціально незахищеним категоріям громадян;
 створення механізму дієвого громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування спроможних територіальних громад;
 розробка єдиних для всієї області порядків проведення консультацій з громадськістю, громадських слухань та реалізації місцевих ініціатив;
 ефективна робота громадських рад на всіх рівнях;
 організаційне укріплення волонтерського руху, створення постійно діючих об'єднань волонтерів за різними напрямками.

Індикатори:

кількість одиниць затвердженої містобудівної документації, одиниць;
 кількість реалізованих проектів регіонального розвитку, одиниць;
 кількість проведених консультацій з громадськістю, одиниць;
 кількість засідань громадських рад, одиниць;
 кількість активно працюючих волонтерських організацій та груп, одиниць.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
1.3.1. Розвиток системи соціальних послуг і впровадження сучасних механізмів їх надання	<ul style="list-style-type: none"> – модернізація мережі установ соціального захисту населення; – забезпечення соціально-трудової, професійної та медико-соціальної реабілітації інвалідів, бездомних громадян, осіб, звільнених з місць позбавлення волі, вимушенопереміщених осіб та учасників антитерористичної операції; – підтримка сімей, що опинилися в складних життєвих обставинах
1.3.2. Покращення інструментів просторового планування та управління регіональним розвитком	<ul style="list-style-type: none"> – підтримка розроблення містобудівної документації, створення та ведення містобудівного кадастру на регіональному, районному та місцевому рівнях; – підтримка створення агенцій та інституцій регіонального розвитку; – підтримка та впровадження проектів

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
	<p>співробітництва територіальних громад;</p> <ul style="list-style-type: none"> – сприяння добровільному об'єднанню громад у місцеву територіальну громаду, що спроможна до сталого розвитку та підтримка їх розвитку; – підтримка та впровадження проектів державно-приватного партнерства, спрямованих на розвиток територій області та зменшення економічних дисбалансів
1.3.3. Стимулювання розвитку та підтримка економічно менш розвинутих і депресивних територій	<ul style="list-style-type: none"> – розроблення та виконання програм економічного розвитку депресивних територій та інших заходів, що сприяють регіональному розвитку; – сприяння залученню інвестиційних коштів, у т.ч. міжнародних фінансових організацій, у територіальний розвиток; – підтримка інституцій, що сприяють економічному розвитку малорозвинутих та депресивних територій
1.3.4. Розбудова на регіональному рівні інституцій громадянського суспільства	<ul style="list-style-type: none"> – сприяння запровадженню на рівні територіальної громади дієвих механізмів демократії та безпосереднього народовладдя; – вивчення громадської думки з соціально значущих питань в масштабах області та районів; – сприяння запровадженню механізмів громадського контролю в усіх сферах діяльності органів влади

Оперативна ціль 1.4. Забезпечення населення якісними житлово-комунальними послугами.

Водопостачання Запорізької області характеризується дефіцитом питної води. Близько 90 % території області мають недостатнє забезпечення водними ресурсами.

Єдиними поверхневими джерелами для забезпечення населення області питною водою є річки Дніпро, Берда та Каховський магістральний канал. Інші річки для використання в господарсько-питних цілях не придатні.

Експлуатаційні запаси прісних підземних вод, придатних для питного водопостачання, територіально розподілені нерівномірно. Дев'ять районів області з двадцяти не мають таких запасів.

Централізованим господарсько-питним водопостачанням забезпечено 87 % населення області, в тому числі 74 % сільського населення. Усі міста області забезпечені на 100 %, селища міського типу – на 86 % та села - на 51 %. Привізною водою користується 6 % населення області, яке проживає у 221 населеному пункті.

Близько 79 % запасів підземних вод Запорізької області за фізико-хімічними показниками не відповідають вимогам до питної води. Більшість населених пунктів Бердянського, Василівського, Гуляйпільського, Мелітопільського, Михайлівського, Пологівського, Приазовського районів

користуються питною водою з підвищеними показниками мінералізації, концентрації заліза і марганцю.

На якість питної води суттєво впливають застарілі технології знезараження води (використання хлору і його сполук, тощо) та антропогенне забруднення джерел водопостачання. Таке забруднення є наслідком скидання неочищеної води промисловими підприємствами та низького рівня очищення стічних вод каналізаційними очисними спорудами населених пунктів.

Результати здійснених у 2014 році аналізів проб питної води свідчать, що населенню подається питна вода мінімального ступеню потенційного епідризику.

Внаслідок тривалої експлуатації, без проведення необхідного поточного ремонту, більшість водопровідних господарств області перебуває в незадовільному технічному стані, частина з них - в аварійному стані. Протяжність старих і аварійних водопровідних мереж складає 37,9 % від загальної їх протяжності. 37,8 % насосів на водопровідних насосних станціях потребують заміни. Через це об'єми витоків і втрат питної води, що подається у водопровідну мережу, складають 47,9 %.

Вирішення проблемних питань водопостачання населених пунктів Запорізької області можливо за умови реалізації заходів з реконструкції і модернізації об'єктів водопровідного господарства.

Основною проблемою житлової галузі є технічний стан житлового фонду та неможливість, у рамках сучасного стану його утримання, забезпечити збереження і покращення його експлуатаційних характеристик.

Більша частина житлового фонду збудована у 40-60-ті роки минулого сторіччя, а кількість будинків, введених в експлуатацію після 1970 року, становить лише 26,7 % від загальної кількості. Знос будівельних та огорожувальних конструкцій житлових будинків складає в середньому 40-60 %.

Власники квартир мають право обирати форму управління спільним майном. Незважаючи на це, аналіз ринку житлових послуг свідчить про збереження монопольного становища комунальних підприємств, відсутність конкуренції на ринку житлових послуг.

Створення ОСББ та залучення власників до управління житловими будинками дозволить створити конкурентне середовище на ринку житлових послуг, покращити технічний стан житлових будинків та забезпечити зменшення витрат енергоресурсів.

Очікувані результати:

збільшення чисельності споживачів, які мають доступ до централізованого водопостачання та водовідведення;

будівництво та реконструкція водозабірних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання;

реконструкція аварійних водопровідних мереж і споруд на них;

відновлення дебіту діючих артезіанських свердловин;

покращення якості питної води;

створення сприятливих умов для залучення інвестицій у сферу житлово-комунального господарства;
 покращення технічного стану житлового фонду;
 зменшення витрат енергоресурсів;
 створення конкурентного середовища на ринку житлових послуг.

Індикатори:

рівень охоплення централізованим водопостачанням населення, %;
 рівень обладнання загальної площі житлового фонду водопроводом у міській місцевості, %;
 частка населення, що користується привізною водою, %;
 частка ветхих та аварійних водопровідних мереж, %;
 витоки та невраховані втрати води, %;
 обсяг аварійного та ветхого житлового фонду, тис. кв. метрів;
 частка загальної площі багатоквартирного житлового фонду, управління яким здійснюється власниками (співвласниками) самостійно або шляхом укладання договорів з приватним управителем майном житлового комплексу, %;
 кількість діючих ОСББ, одиниць.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
1.4.1. Поліпшення стану водопостачання	<ul style="list-style-type: none"> – відновлення, охорона та раціональне використання джерел питного водопостачання; – розвиток водопровідно-каналізаційного господарства, підвищення ефективності та надійності його функціонування; – захист джерел питного водопостачання від шкідливого впливу суб'єктів господарювання та об'єктів, що створюють загрозу забрудненню вод; – проведення досліджень стану водних ресурсів області
1.4.2. Розвиток конкурентоспроможного середовища на ринку обслуговування житла	<ul style="list-style-type: none"> – залучення підприємств різних форм власності до управління житловим фондом на конкурсних засадах; – сприяння створенню і функціонуванню об'єднань співвласників багатоквартирних будинків; – впровадження ринкових механізмів регулювання цін/тарифів на послуги з утримання будинків і споруд; – реконструкція і капітальний ремонт житлових будинків із застосуванням енергозберігаючих технологій і обладнання; – модернізація ліфтового господарства; – інформаційне супроводження реформи сфери обслуговування житла

7.2. Стратегічна ціль 2. Запорізький край – інвестиційно приваблива територія з розвинутими індустріальним комплексом та інфраструктурою.

Запорізький регіон відноситься до найбільш привабливих регіонів України щодо інвестування завдяки великому промислому потенціалу, наявності природних багатств, власним енергоресурсам, високому науково-технічному потенціалу, розвиненій транспортній інфраструктурі, розвиненій банківській системі та доступності до ринків України, держав СНД, Європи та Азії.

Однак сьогодні в умовах обмеженості фінансово-інвестиційного капіталу в економіці області переважають застарілі технології і відносно невелика частка продукції з великою доданою вартістю.

Для конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному ринках економіка області потребує нових інвестицій та підтримки малого та середнього підприємництва, спроможного швидко пристосовуватися до змін у середовищі та компенсувати відсутність робочих місць в інших секторах.

Стратегічна ціль 2. Запорізький край – інвестиційно приваблива територія з розвинутими індустріальним комплексом та інфраструктурою		
Оперативна ціль 2.1.	Оперативна ціль 2.2.	Оперативна ціль 2.3.
Стимулювання залучення інвестицій	Розвиток малого та середнього підприємництва	Розвиток внутрішнього туризму

Оперативна ціль 2.1. Стимулювання залучення інвестицій.

Запорізька область є одним з найбільш розвинених промислових регіонів України із значним виробничим потенціалом. У промисловому секторі економіки зайнято 37,7 % працюючих в області, за обсягами реалізації промислової продукції область займає 3 місце серед регіонів України.

Область належить до експортоорієнтованих регіонів України.

Разом з тим, на рівень конкурентоспроможності виготовляємої продукції, зростання технологічних та екологічних ризиків, підвищення рівня енергоємності та матеріалоємності виробництва має безпосередній вплив ступінь зносу основних фондів за всіма видами економічної діяльності (у 2012 році ступінь зносу основних фондів по області склав 70 %).

Ключовим інструментом для інтенсивного технічного та технологічного оновлення виробництва, відновлення промислового потенціалу регіону є залучення значного інвестиційного ресурсу, у т. ч. прямих іноземних інвестицій (далі – ПІІ).

Згідно дослідження Київського міжнародного інституту соціології у рейтингу інвестиційної привабливості 2014 року серед регіонів України Запорізька область посіла загальне 12 місце, у тому числі: 3 місце – за фактором застосування інновацій, 7 – за наявністю природних та земельних ресурсів, 9 – за величиною споживчого ринку; 10 – за діловою активністю.

На 01.01.2015 в економіку Запорізької області від початку інвестування вкладено 885,2 млн. дол. США, з яких 81,0 % – у підприємства промисловості,

Запорізька область

у тому числі переробної промисловості – 69,5 %, постачання електроенергії, газу, пари – 8,9 %, добувної промисловості – 2,4 %.

Створення сприятливих умов для підвищення промислового потенціалу регіону передбачається шляхом збільшення ємності внутрішнього ринку, збільшення експортних можливостей та підтримки інвестиційних проєктів промислового комплексу області.

Запорізька область має вигідне географічне розташування на перетині національних і міжнародних транспортних коридорів, розвинену транспортну систему, до якої входить мережа автомобільних та залізничних шляхів, вокзали та станції, Запорізький міський електротранспорт, Запорізький аеропорт, Запорізький річковий порт, Бердянський морський торговельний порт.

Стан транспортного сектору економіки за останні п'ять років можна охарактеризувати неоднозначно. Стабільно працював залізничний транспорт. Коливалися показники роботи автомобільного, авіаційного, водного транспорту.

Рухомий склад і транспортна інфраструктура має високий ступінь зношеності. Дорожня мережа області недостатньо фінансується і не відповідає потребам сучасного транспорту.

Для задоволення потреб населення та економіки у якісних та безпечних перевезеннях передбачається подальше забезпечення реалізації державної політики у сфері транспорту та дорожнього господарства. Важливим завданням є розвиток логістично-транспортного потенціалу.

Впродовж 2010-2012 років відмічалася позитивна динаміка індексу будівельної продукції. Проте, починаючи з 2012 року обсяги будівельних робіт по регіону поступово скоротилися у середньому на 15-20 % щороку.

Так, у 2014 році індекс будівельної продукції порівняно з 2013 роком, становив 77,7 % - 17 місце серед регіонів України (житлові будівлі – 144,7 %, нежитлові будівлі – 90,0 %, інженерні споруди – 66,6 %).

Наразі існує проблема зниження кількісних показників житла, яке вводиться в експлуатацію. Після світової фінансової кризи 2008 року щорічні показники введення в експлуатацію житла на території області не перевищують 200,0 тис. кв. м.

Очікувані результати:

розвиток машинобудівного комплексу області і суміжних галузей промисловості;

розвиток інфраструктури регіону;

модернізація виробничих потужностей промислових підприємств, створення нових виробництв;

збільшення обсягів перевезень пасажирів та вантажів;

підвищення рівня безпеки та якості послуг з перевезення пасажирів;

покращення фінансового стану транспортних та дорожніх підприємств;

збільшення потоків прямих іноземних інвестицій в економіку регіону;

забезпечення населення доступним житлом.

Індикатори:

обсяг валового регіонального продукту (у фактичних цінах) у розрахунку на одну особу, грн.;

обсяг реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції, %;

кількість впроваджених нових технологій, одиниць;

кількість освоєних нових видів інноваційної продукції, одиниць;

обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу, дол. США;

експорт товарів у розрахунку на одну особу, дол. США;

обсяг перевезення пасажирів, тис. осіб;

обсяг перевезення вантажів всіма видами транспорту, тис. тонн;

щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного та місцевого значення вищої категорії (I та II категорій), км доріг на 1 тис. км² території;

обсяг відремонтованих доріг, тис. кв. км;

індекс капітальних інвестицій у житлове будівництво, %;

обсяг виконаних будівельних робіт, тис. грн.;

прийняття в експлуатацію новозбудованого житла, тис. м².

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
2.1.1. Підготовка інвестиційних продуктів	<ul style="list-style-type: none"> – проведення аудиту інвестиційного потенціалу області; – розробка загального та тематичних інвестиційних профайлів області; – концепція та техніко-економічне обґрунтування розміщення індустріальних парків у регіоні; – розвиток інженерної інфраструктури для індустріальних парків; – створення індустріальних парків, у т.ч. на територіях старих промислових зон; – створення поруч з індустріальними парками соціальної інфраструктури; – утворення технополісів, технопарків, центрів трансферу технологій; – залучення інвестицій в житлове будівництво; – підготовка нових інноваційно-інвестиційних пропозицій; – розробка та реалізація проектів і програм міжнародної технічної допомоги, міжрегіональної та міжнародної кооперації
2.1.2. Забезпечення інформаційної та інституційної підтримки, а також маркетингового	<ul style="list-style-type: none"> – підвищення інституційної спроможності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування у питаннях інвестиційного супроводу; – промоція інвестиційних можливостей регіону (підтримка сайту, промо-матеріали);

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
обслуговування інвестиційної діяльності	– проведення інвестиційних форумів, семінарів; – формування ефективної системи менеджменту залучення інвестицій
2.1.3. Розвиток логістично-транспортного потенціалу	– залучення інвестицій у будівництво та/або реконструкцію вулично-дорожньої мережі, інженерної та соціальної інфраструктури; – розвиток інфраструктури річкових та морських портів; – реконструкція аеропортів; – передпроектна підготовка до створення логістичних центрів; – оновлення рухомого складу комунальної форми власності

Оперативна ціль 2.2. Розвиток малого та середнього підприємництва.

За підсумками 2014 року в області функціонувало 14,5 тис. підприємств, з них 95,7 % належали до малих підприємств та 4,2 % - до середніх підприємств. При цьому на малих підприємствах було зайнято понад 74 тис. осіб, на середніх підприємствах – майже 114 тис. осіб. Частка надходжень від діяльності малого і середнього підприємництва до бюджетів усіх рівнів склала 55 %. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) малими підприємствами становив 22,8 млрд. гривень, середніми підприємствами – 37,8 млрд. гривень.

Разом з тим, на території області нерівномірно розміщені об'єкти інфраструктури підтримки підприємництва. Переважна частина об'єктів інфраструктури знаходиться у м. Запоріжжя. Бізнес-центри, крім обласного центру, наявні лише у містах Мелітополь, Токмак та у Вільнянському районі.

У районах області функціонують лише кредитні спілки, страхові компанії і громадські організації з підтримки бізнесу.

Окрім того, на території Запорізької області відсутні технологічні парки та інноваційно-промислові кластери.

Незадовільною є фінансово-кредитна підтримка підприємництва Запорізької області з обласного бюджету. Так, протягом 2010-2014 років на забезпечення фінансово-кредитної підтримки підприємництва в рамках затверджених програм розвитку малого і середнього підприємництва у Запорізької області передбачалися кошти в розмірі 14,3 млн. грн., проте через обмежені можливості обласним бюджетом виділено фінансування у розмірі 15,5 % від необхідної суми.

Для створення сприятливих умов ведення бізнесу в Запорізькій області передбачається подальше удосконалення системи надання адміністративних послуг, забезпечення розбудови та розвитку інфраструктури підтримки підприємництва, сприяння просуванню продукції товаровиробників області.

Очікувані результати:

розширення мережі центрів надання адміністративних послуг та їх ефективне функціонування;

впровадження системи надання електронних адміністративних послуг у Запорізькій області;

розширення мережі об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва;

забезпечення фінансово-кредитної, інформаційно-консультаційної підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва;

підвищення конкурентоспроможності продукції місцевих виробників та їх експортного потенціалу.

Індикатори:

кількість суб'єктів малого та середнього підприємництва на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць;

частка реалізованої продукції (товарів, послуг) малими і середніми підприємствами у загальному обсязі реалізації регіону, %;

обсяг податкових надходжень від діяльності суб'єктів малого і середнього підприємництва до бюджетів усіх рівнів, млн. грн.;

кількість електронних адміністративних послуг, що надаються фізичним особам, юридичним особам, а також фізичним особам – підприємцям, одиниць;

кількість об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва, одиниць;

обсяг коштів, спрямованих на фінансово-кредитну підтримку суб'єктів малого та середнього підприємництва, тис. грн.;

кількість презентаційно-виставково-конгресних заходів, активність місцевих виробників щодо участі у цих заходах, одиниць/осіб.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
2.2.1. Удосконалення системи надання адміністративних послуг	<ul style="list-style-type: none"> – впровадження системи надання електронних адміністративних послуг у Запорізькій області, уніфікація їх кількості серед Центрів надання адміністративних послуг в Запорізькій області; – розбудова мережі Центрів надання адміністративних послуг у Запорізькій області через створення їх територіальних підрозділів
2.2.2. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва	<ul style="list-style-type: none"> – створення центрів підтримки бізнесу та бізнес-інкубаторів та інших об'єктів інфраструктури; – проведення семінарів для суб'єктів малого та середнього підприємництва; – надання інформаційно-консультаційних послуг з питань започаткування та ведення підприємницької діяльності незайнятому населенню; – фінансова підтримка суб'єктів малого та середнього підприємництва та об'єктів інфраструктури

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
2.2.3. Сприяння просуванню продукції товаровиробників області	<ul style="list-style-type: none">– організація конкурсів на кращий місцевий бренд та інноваційні розробки серед науковців та підприємців;– надання інформаційної підтримки суб'єктам підприємницької діяльності щодо впровадження стандартів ISO та сертифікатів ЄС в регіоні;– сприяння просуванню продукції товаровиробників області на нові міжнародні ринки із залученням можливостей закордонних дипломатичних представництв;– створення та удосконалення навчальних програм у навчальних закладах у сфері підготовки спеціалістів з брендування та маркетингу

Оперативна ціль 2.3. Розвиток внутрішнього туризму.

У Запорізькій області зосереджений значний історико-культурний та туристичний потенціал, що робить територію області привабливою для розвитку різних видів туризму.

На сьогодні в області розташовано понад 550 туристичних та рекреаційних закладів, у тому числі заклади тимчасового розміщення та садиби сільського (зеленого) туризму, широкий спектр культурно-дозвіллевих установ.

У регіоні біля 8,5 тис. пам'яток історії та культури; діє 23 комунальних музеї та 2 національних заповідники та 114 музеїв на громадських засадах. Значний внесок у динамічний розвиток туризму, розбудову сучасної інфраструктури роблять туристичні підприємства та організації нашого регіону: 46 туроператорів та понад 200 туристичних агенцій.

З метою просування місцевих брендів «Запоріжжя туристичне», «Запоріжжя фестивалне» в Запоріжжі проводиться понад 70 масштабних культурно-мистецьких заходів.

Перспективним видом туризму на території регіону є сільський туризм. Про це свідчать статистичні дані щодо кількості сільських садиб. На сьогодні у Запорізькій області налічується понад 30 зазначених закладів, які надають послуги з тимчасового розміщення, харчування, традиційних видів сільськогосподарської діяльності тощо.

Разом з тим, туристичний потік та перелік туристичних послуг у Запорізькій області розподілений нерівномірно. Так, кількість екскурсантів у м. Запоріжжя складає 73 % від загальної кількості по області. Більш відвідуваними, крім Запоріжжя, є міста Бердянськ, Мелітополь, Енергодар, Приморськ, а також Василівський та Якимівський райони.

Очікувані результати:

підвищення конкурентоспроможності регіонального туристичного продукту на внутрішньому туристичному ринку;

вирішення нагальних питань розвитку об'єктів історико-культурної спадщини;

створення сприятливих умов для розвитку перспективних тематичних напрямів туризму, зокрема, культурно-пізнавального, сільського (зеленого), екологічного тощо.

Індикатори:

обсяг інвестицій у проекти по збереженню, реставрації і використанню пам'яток, тис. грн.;

обсяг благодійних надходжень на проекти збереження, реставрації і використання пам'яток, тис. грн.;

кількість навчально-методичних заходів щодо збереження і використання історико-культурної спадщини, одиниць;

кількість проведених культурно-мистецьких заходів та кількість відвідувачів, тис. одиниць;

кількість відвідувачів у музеях та заповідниках (у т.ч. в Національному заповіднику «Хортиця»), тис. осіб;

кількість відвідувачів веб-порталу Запорізького обласного туристично-інформаційного центру, тис. осіб.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
2.3.1. Розвиток туристичних продуктів та мереж	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення доступності туристичних послуг для всіх категорій населення; – сприяння розвитку туристичного потенціалу області, налагодження якісних та ефективних комунікацій, створення умов для формування позитивних вражень щодо Запорізького краю як туристичного регіону; – сприяння створенню сільських (зелених) садиб
2.3.2. Туристична промоція області, підтримка інноваційних проектів, культурно-мистецьких заходів, що формують імідж регіонів.	<ul style="list-style-type: none"> – подальший розвиток мережі туристично-інформаційних центрів Запорізької області; – розробка та видання туристично-інформаційних буклетів, довідників, туристичних карт, путівників; подальший розвиток веб-порталу «Край козацької звитяги»; – організація і проведення туристичних виставок, прес-турів, фестивалів, конкурсів, інших культурно-мистецьких заходів; участь у регіональних, всеукраїнських, міжнародних виставках, форумах, проектах з метою популяризації туристичних можливостей Запорізької області; – залучення майстрів декоративно-прикладного мистецтва до популяризації туристичних можливостей краю
2.3.3. Використання історико-культурного надбання для	<ul style="list-style-type: none"> – здійснення реконструкцій, реекспозицій, створення нових експозиційних розділів, у закладах культури і мистецтва, заповідниках області, забезпечення сучасним обладнанням, технічними засобами,

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
розвитку внутрішнього туризму	відповідною інфраструктурою; – організація і проведення обласних семінарів, інших навчально-методичних заходів щодо збереження і використання історико-культурної спадщини
2.3.4. Розбудова якісної культурної інфраструктури та запровадження сучасних механізмів менеджменту.	– створення на території області постійно діючих центрів громадської активності, мистецьких та дискусійних майданчиків, творчих резиденцій, мистецьких інкубаторів, ко-воркінгових центрів та інших об'єктів – як центрів розвитку і зростання сучасних креативних індустрій; – налагодження партнерських зв'язків з метою вивчення досвіду впровадження інноваційних механізмів розбудови культурного простору, реалізації культурних проектів; – організація та проведення семінарів, тренінгів, презентацій, круглих столів з підвищення обізнаності щодо сучасних механізмів менеджменту у культурній сфері

7.3. Стратегічна ціль 3. Запорізький край – регіон розвинутих сільських територій.

У сільських населених пунктах області мешкає близько 23 % населення області, переважна більшість якого працює в агропромисловому комплексі.

Сучасний аграрний сектор не в змозі забезпечити достатню зайнятість для сільського населення. Слабкі можливості для зайнятості та занепад соціальної інфраструктури в сільських і приміських місцевостях є ключовими причинами низького рівня життя і, як наслідок – відтоку сільського населення з сільських населених пунктів та загального старіння населення, що створює додатковий тиск на міста області і прискорює занепад традиційних сіл.

Розвиток сільських територій традиційно пов'язується із аграрним виробництвом. Проте досвід успішних країн свідчить, що розвиток сільських територій це, перш за все забезпечення комфортного рівня життя селян, що досягається вирішенням цілого комплексу питань. Зокрема, розвитком аграрного сектору, що забезпечує робочі місця на селі і продовольчу безпеку, розбудовою транспортної, соціальної та іншої інфраструктури, що сприяє розблокуванню економічного потенціалу території та дає можливість для самореалізації та організації змістовного дозвілля її жителів.

Досягнення стратегічної цілі передбачається через реалізацію трьох оперативних цілей:

Стратегічна ціль 3. Запорізький край – регіон розвинутих сільських територій		
Оперативна ціль 3.1.	Оперативна ціль 3.2.	Оперативна ціль 3.3.
Збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції	Підтримка зайнятості сільського населення	Розвиток інфраструктури сільських територій

Оперативна ціль 3.1. Збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції.

Аграрний комплекс – один із найбільших і важливих секторів економіки Запорізької області. Тут формується основна частина продовольчих ресурсів та майже три чверті роздрібного товарообігу, що має визначальний вплив на гарантування продовольчої безпеки як регіону, так і держави в цілому.

Аграрний сектор області має позитивну динаміку розвитку. В структурі валового виробництва сільського господарства за 2014 рік рослинництво становить – 76 %, тваринництво – 24 %.

Основними напрямками спеціалізації в галузі тваринництва є м'ясо-молочне скотарство, свинарство та виробництво яєць. Враховуючи наявність значних ресурсів зерна, пріоритетним напрямом у розвитку тваринництва на найближчі роки визначено свинарство та птахівництво (яєчний напрям).

Основним чинником стабілізації ситуації в галузі тваринництва є призупинення скорочення чисельності поголів'я худоби і птиці у всіх категоріях господарств області з подальшим його нарощуванням та збільшення обсягів виробництва тваринницької продукції.

Очікувані результати:

підвищення ефективності та збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та продукції переробної промисловості;

розвиток імпортозамісних галузей сільського господарства та самозабезпеченість основними продуктами;

покращення доступу агровиробників до місцевого, національного та міжнародних ринків;

створення пілотного індустріального парку з глибокої переробки зерна на території промислової зони в м. Бердянськ та сприяння залученню інвестицій на розбудову індустріальних парків;

просторова локалізація та диверсифікація агровиробництва.

Індикатори:

виробництво валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.;

індекс виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, %;

рівень самозабезпеченості населення основними продуктами харчування, %;

відсоток сільськогосподарської продукції в структурі експорту, %.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
3.1.1. Високо-продуктивне та прибуткове виробництво в агропромисловому комплексі	<ul style="list-style-type: none">– надання інформаційно-консультаційних послуг з питань започаткування та ведення органічного виробництва;– стимулювання впровадження інноваційних технологій виробництва та переробки високоякісних і безпечних сільгосппродуктів;– проведення короткострокових семінарів для аграріїв; інтеграція аграрної науки, освіти та інновацій у виробництво;– створення сучасної навчально-виробничої бази для підготовки фахівців агропромислового комплексу;– науково та експертно-дорадницький супровід виробництва;– навчально-консультативна, матеріальна та маркетингова підтримка розвитку сільськогосподарського виробництва;– участь аграріїв у міжнародних форумах, семінарах, конференціях, виставках та ярмарках
3.1.2. Підвищення експортоспроможності сільгоспвиробників	<ul style="list-style-type: none">– активізація взаємодії дрібних агровиробників з великими торгівельними мережами;– створення саморегульованої організації аграріїв Запорізької області;– надання інформаційної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам щодо впровадження стандартів ISO та сертифікатів ЄС в регіоні;– організація тренінгів для сільськогосподарських товаровиробників з практичної реалізації систем управління якістю;– створення логістичних центрів та терміналів довготривалого зберігання сільськогосподарської продукції у комунальній або кооперативній формі власності;– сприяння просуванню продукції сільськогосподарських товаровиробників

Оперативна ціль 3.2. Підтримка зайнятості сільського населення.

Особливістю сільського ринку праці є збереження тривалої негативної тенденції значних обсягів як відкритого, так і прихованого безробіття серед сільського населення. Це обумовлено скороченням попиту на робочу силу як безпосередньо в сільській місцевості, так і за її межами.

Одним із шляхів відродження сільських територій є розвиток кооперації в аграрному секторі.

Запорізька область

На сьогоднішній день в області існує 25 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, з них: 8 – плодоовочевих, які вирощують та реалізують плодоовочеву продукцію власного виробництва, 2 – з обробітку землі та збиранню врожаю, 6 – молочарських, 1 – м'ясний, 5 – зернових, 3 – інші.

Державна підтримка та створення сприятливих умов щодо розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є одним із дієвих чинників формування цивілізованої інфраструктури аграрного ринку, зайнятості населення, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та розв'язання соціальних проблем на селі.

У Запорізькій області розпочинає свою роботу проект технічної допомоги «Український проект бізнес розвитку плодоовочівництва» за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ, торгівлі і розвитку Канади, метою якого є розвиток і зміцнення можливостей дрібних виробників плодоовочевої продукції, а також відносин між учасниками ринку.

ГО «Рада жінок-фермерів» в Запорізькій області сприяє забезпеченню зайнятості сільських жінок у виробництві плодоовочевої продукції та її реалізації.

Для розвитку кооперації передбачається подальша реалізація державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності та надання адміністративних послуг юридичним і фізичним особам в сільській місцевості.

Очікувані результати:

- реалізація сучасних форм кооперації;
- збільшення доходів особистих селянських господарств;
- створення сімейних міні-ферм;
- створення нових робочих місць на сільських територіях;
- підвищення якості трудових ресурсів сільських територій та покращення кадрового забезпечення;
- створення та розширення об'єктів агротуризму;
- розширення сфери зайнятості сільського населення.

Індикатори:

- частка реалізованої продукції кооперативами в загальному обсязі реалізації сільськогосподарської продукції, %;
- кількість членів кооперативів, осіб;
- загальний коефіцієнт вибуття сільського населення (на 1 тис. наявного сільського населення, ‰);
- демографічне навантаження на 1 тис. осіб постійного населення віком 16-59 років (сільська місцевість), ‰;
- кількість суб'єктів малого та середнього підприємництва у сільській місцевості, одиниць;
- кількість нових об'єктів агротуризму, у тому числі сільських, зелених садиб, одиниць.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
3.2.1. Розвиток кооперації в аграрному секторі	<ul style="list-style-type: none">– демонстрація діяльності показових кооперативів;– надання інформаційно-консультаційних послуг з питань створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;– покращення матеріально-технічної бази сільськогосподарських кооперативів;– створення у сільській місцевості кооперативних логістичних центрів, складських, холодильних приміщень, овочесховищ
3.2.2. Розвиток самозайнятості та неаграрних видів бізнесу в сільській місцевості	<ul style="list-style-type: none">– підтримка проєктів відтворення стародавніх, традиційних продуктів та виробів у домогосподарствах;– підтримка розвитку ферм сімейного типу;– надання консультативного супроводу для особистих селянських господарств, ініціатив зі створення малих підприємств у сільській місцевості;– розвиток індивідуального підприємництва у сільській місцевості, неаграрному бізнесі;– створення нових об'єктів агротуризму, сільських, зелених садиб тощо;– популяризація серед сільського населення переваг агротуризму

Оперативна ціль 3.3. Розвиток інфраструктури сільських територій.

Розвиток інфраструктури має велике значення для формування не лише фізичних і інтелектуальних здібностей до праці, а й підвищення рівня освіти, кваліфікації, культури, здоров'я, поліпшення умов праці і побуту, організації відпочинку, розвитку торгівлі і транспорту.

Через відсутність достатньої кількості об'єктів соціальної інфраструктури на селі переважна частина сільських жителів змушена одержувати їх за межами місця постійного проживання. Отже, доступність соціальних послуг для кожного сільського жителя є одним із визначальних показників соціальної характеристики населених пунктів та сільських територій.

Серед основних завдань залишається питання забезпечення рівного доступу населення до отримання якісної освіти.

Нагальним питанням залишається якість медичних послуг у сільській місцевості. Важливою метою є збільшення кількості лікарських амбулаторій, фельдшерсько-акушерських пунктів, вдосконалення якості надання первинної медико-санітарної допомоги.

Від соціальних умов залежать розвиток та ефективність сільськогосподарського виробництва та відродження села взагалі.

Важливими факторами розвитку сільських територій є їх доступність та розвиток транспортної мережі, забезпечення централізованим водопостачанням сільських населених пунктів, що користуються привізною водою, підвищення рівня благоустрою та комунального обслуговування.

Очікувані результати:

- збільшення кількості функціонуючих об'єктів соціальної інфраструктури, якості надання соціальних послуг;
- підвищення якості та доступності первинної медико-санітарної допомоги;
- поліпшення режиму водопостачання населених пунктів;
- газифікація населених пунктів;
- поліпшення стану сільських доріг.

Індикатори:

- охоплення дітей дошкільною освітою у сільській місцевості, %;
- укомплектованість закладів охорони здоров'я лікарями загальної практики-сімейної медицини в сільській місцевості кадрами, %;
- кількість створених закладів фізичної культури та спорту в сільській місцевості, одиниць;
- відсоток сільських населених пунктів, що мають централізоване водопостачання, %;
- кількість газифікованих населених пунктів, одиниць;
- обсяги відремонтованих та збудованих доріг, тис. кв. км.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
3.3.1. Підвищення якості життя у сільській місцевості	<ul style="list-style-type: none"> – оптимізація освітньої мережі сільських територій (особливо дошкільних закладів); – забезпечення обов'язкового безкоштовного підвезення до місць навчання дітей і учнів, які проживають у сільській місцевості за межами пішохідної доступності до закладу освіти; – будівництво, модернізація та ремонт об'єктів соціальної сфери (закладів освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, тощо) та інженерної інфраструктури (мереж водопостачання та газопостачання) сільських територій; – сприяння розвитку мережі закладів фізичної культури та спорту в сільській місцевості; – покращення доступу сільського населення до публічної інформації; – розбудова технологічної інфраструктури мережі Інтернет та впровадження ІТ-технологій для забезпечення вільного доступу населення до адміністративних та інших послуг
3.3.2. Покращення транспортної інфраструктури для розблокування економічного розвитку сіл	<ul style="list-style-type: none"> – будівництво (ремонт) сільських доріг та дорожньої інфраструктури; – придбання перевізниками комунальної форми власності автобусів для перевезення у сільській місцевості

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
3.3.3. Розвиток системи первинної медицини в сільських територіях	<ul style="list-style-type: none">– оптимізація структури закладів охорони здоров'я в сільській місцевості;– стимулювання медичних працівників первинної ланки до роботи в сільській місцевості;– запровадження широкої інтеграції в діяльності закладів первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД) у сільській місцевості із закладами вторинного рівня із використанням телемедичних технологій;– навчання лікарів ПМСД у сільській місцевості основам доказової медицини і використанню ресурсів Інтернет в повсякденній діяльності;– впровадження стандартів і протоколів в діяльність ПМСД в сільській місцевості;– ведення шкіл здоров'я для пацієнтів із хронічними захворюваннями в центрах ПМСД у сільській місцевості

7.4. Стратегічна ціль 4. Запорізький край – регіон екологічної безпеки та збереження природних ресурсів.

Запорізька область відноситься до найбільш техногенно-навантажених регіонів України, що обумовлено наявністю і концентрацією підприємств чорної і кольорової металургії, теплоенергетики, атомної енергетики, хімії, машинобудування.

Розвинутий промисловий комплекс області створює значну кількість робочих місць з гідним рівнем заробітної плати, але поряд з цим є найбільшим забруднювачем довкілля.

Значна частина промислових підприємств розташована в центрі житлових забудов, що негативно впливає на навколишнє середовище населених пунктів.

Однією гострих проблем розвитку на сьогодні є проблема стабільного енергозабезпечення і ефективного використання енергоресурсів.

Стрімке збільшення цін на енергоносії та високий рівень енергоємності продукції (робіт, послуг) обумовлюють залежність економіки області від постачання імпортованих енергоресурсів, породжують складнощі в енергозабезпеченні об'єктів соціальної та житлово-комунальної сфери, виснажують місцеві бюджети.

Отже, на найближчу перспективу пріоритетом є надійне, ефективне та екологічно чисте енергозабезпечення за умов зменшення питомих витрат палива та збільшення обсягів використання альтернативних видів палива.

Досягнення стратегічної цілі передбачається через реалізацію двох операційних цілей:

Стратегічна ціль 4. Запорізький край – регіон екологічної безпеки та збереження природних ресурсів	
Оперативна ціль 4.1.	Оперативна ціль 4.2.
Енергоефективність та підтримка альтернативної енергетики	Створення умов для поліпшення стану довкілля, розвиток природно-заповідної справи та екомережі

Оперативна ціль 4.1. Енергоефективність та підтримка альтернативної енергетики.

Аналіз ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів області свідчить, що незважаючи на позитивні зміни, у сфері енергозбереження мають місце суттєві проблеми, які потребують нагального вирішення.

Пріоритетним питанням залишається скорочення споживання природного газу та електроенергії населенням в багатоквартирних будинках та приватних домогосподарствах, оскільки дана категорія є одним із найбільших споживачем основних енергоносіїв (споживання близько 38 % газу та 32 % електроенергії).

Крім того, особливо гострою є проблема енергозбереження для бюджетних організацій. З одного боку, це обумовлено соціальним значенням цих об'єктів, з іншого боку, наявністю морально застарілого, низькоефективного котельного обладнання та відсутності реалізації енергозберігаючих заходів, що в свою чергу є одними з основних причин дефіциту бюджетів усіх рівнів.

Вирішення порушених проблемних питань потребує значних інвестицій. Однак, на сьогоднішній день в державному та місцевих бюджетах такого інвестиційного ресурсу немає, а енергетичний ринок, який дозволяв би інвестувати в енергоефективні проекти приватний капітал та запроваджував механізм фінансування заходів з енергозбереження третьою стороною, не розвинений.

У Запорізькій області перспективними для будівництва вітроустановок є райони Приазовський, Приморський, Мелітопольський, Бердянський та Якимівський. Враховуючи величину вітрового потенціалу та наявність близько розташованих ліній електропередач в Бердянському та Приморському районах продовжується будівництво вітропарку «ДТЕК «Приазовський».

Враховуючи потенціал сонячної енергії ТОВ «Токмак Солар Енерджі» продовжує будівництво сонячної електростанції на території Токмацького району.

Крім того, область представлена всіма видами підприємств традиційної генерації, які сумарно виробляють електроенергії близько 25 % від загального виробництва електричної енергії України.

Очікувані результати:

якісне та безперебійне електропостачання споживачів області;
скорочення обсягів енергоспоживання всіма категоріями споживачів області;

збільшення частки відновлюваних джерел енергії у структурі споживання паливно-енергетичних ресурсів області;

зниження частки імпортованого природного газу;
зменшення рівня втрат паливно-енергетичних ресурсів.

Індикатори:

кількість реалізованих інвестиційних проектів з енергоефективності, одиниць;
кількість котелень на альтернативному паливі, одиниць;
виробництво електричної енергії з нетрадиційних відновлюваних джерел енергії, млн. кВт. год.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
4.1.1. Підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами	<ul style="list-style-type: none">– впровадження електронної Енергетичної карти області;– розроблення системи матеріального стимулювання процесів ефективного використання та економії паливно-енергетичних ресурсів;– запровадження системи он-лайн моніторингу та аналізу споживання паливно-енергетичних ресурсів об'єктами бюджетної сфери;– проведення теплової санації об'єктів соціальної сфери з метою зменшення питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів
4.1.2. Розвиток альтернативної енергетики	<ul style="list-style-type: none">– використання місцевих видів палива;– проведення заміни існуючих газових котлів на котли, які працюють на альтернативних видах палива, в бюджетній сфері та житлово-комунальному господарстві;– впровадження енергозберігаючих технологій, у тому числі на об'єктах бюджетної та житлово-комунального сферах

Оперативна ціль 4.2. Створення умов для поліпшення стану довкілля, розвиток природно-заповідної справи та екомережі.

Основними екологічними проблемами області залишаються застарілі технології виробництва та обладнання, особливо в металургійній галузі. Зношеність основного виробничого та газоочисного обладнання коливається від 50 до 80 %.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря в 2014 році становили 296,6 тис. т, що у розрахунку на одну особу становить 167,5 кг (у середньому по Україні – 120,6 кг).

Обсяг скидання зворотних вод у водні об'єкти у 2014 році склав майже 807 млн. м³, з них 73,3 млн. м³ - забруднених, що складає 9 % від загального обсягу скидання.

На території Запорізької області розташовано 337 територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) загальною площею понад 124 тис. га,

Запорізька область

з них 23 – загальнодержавного значення та 314 – місцевого значення. Відсоток заповідності області становить 4,57 %.

У складі ПЗФ області є всі категорії заповідності: природний заповідник, національні природні парки, регіональний ландшафтний парк, заказники, пам'ятки природи, дендропарк, парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва. Найбільшу площу в структурі природно-заповідного фонду області займають національні природні парки – НПП «Великий Луг» та Приазовський національний природний парк.

Незважаючи на позитивні тенденції розвитку природно-заповідного фонду області, спостерігається збіднення біорізноманіття, яке зумовлене господарською діяльністю людини.

Останнім часом, особливого значення набувають активізація і консолідація громадськості навколо екологічних проблем регіону.

На території Запорізької області активно діє близько 90 громадських організацій всеукраїнського, обласного та місцевого рівня. Значну роль в екологічному русі відіграють молодіжні та дитячі організації, які поєднують діяльність у відповідному до статуту напрямку та роботу з екологічної освіти та просвіти.

Екологічне виховання є одним із напрямів виховної роботи, що сприяє громадському усвідомленню екологічних проблем сучасності, їх наслідків, шляхів розв'язання та запобігання виникненню нових.

Очікувані результати:

вдосконалення системи державного моніторингу навколишнього природного середовища на регіональному рівні;

будівництво нових та реконструкція існуючих очисних каналізаційних споруд та мереж каналізації;

удосконалення діючих та впровадження сучасних систем очищення;

відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок, розчистка русел річок;

скорочення забруднення водних об'єктів за рахунок проведення заходів по упорядкуванню зливової каналізації міст і селищ;

зменшення забруднення промисловими та твердими побутовими відходами;

покращення управління твердими побутовими відходами;

припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття;

формування екомережі;

забезпечення належного рівня утримання існуючих та створення нових об'єктів ПЗФ;

стимулювання участі громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля;

підвищення екологічної культури населення.

Індикатори:

обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. т;

обсяг сумарного водозабору, в тому числі поверхневих та підземних вод, млн. м³;

загальний обсяг водовідведення, в тому числі нормативно очищених стічних вод та забруднених зворотних вод, млн. м³;

обсяги промислових відходів (I-III класів небезпеки), тис. т;

питома вага використаних, знешкоджених та утилізованих відходів від загального обсягу утворених, %;

кількість виявлених несанкціонованих сміттєзвалищ, одиниць;

кількість територій та об'єктів ПЗФ на території області, одиниць;

площа земель ПЗФ, %;

питома вага площі ПЗФ від загальної площі області, %;

кількість просвітницьких заходів, спрямованих на підвищення екологічної культури та освіти, одиниць.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проектів
4.2.1. Створення умов для поліпшення стану водного та повітряного басейнів	<ul style="list-style-type: none"> – розбудова системи екологічного моніторингу за станом довкілля; – будівництво та реконструкція очисних каналізаційних споруд та мереж каналізації; – удосконалення діючих та впровадження сучасних систем очищення; – упорядкування зливової каналізації міст і селищ; – розчистка русел річок; – створення водоохоронних зон; – впровадження заходів щодо поліпшення екологічного стану басейну р. Дніпро та малих річок
4.2.2. Мінімізація негативного впливу відходів на довкілля та здоров'я населення	<ul style="list-style-type: none"> – будівництво полігонів, які відповідають встановленим стандартам; – забезпечення населених пунктів області технікою для санітарної очистки; – впровадження новітніх технологій і обладнання зі збирання, сортування, транспортування, переробки і утилізації ТПВ; – формування інфраструктури з управління побутовими відходами включно з розробкою системи тарифів і зборів за поводження з відходами; – створення сприятливих умов для розвитку бізнесу у сфері поводження з побутовими відходами
4.2.3. Збереження біологічного та відновлення ландшафтного розмаїття області	<ul style="list-style-type: none"> – створення нових та вдосконалення існуючих об'єктів ПЗФ; – формування регіональної та місцевих схем екологічної мережі
4.2.4. Формування екологічної	<ul style="list-style-type: none"> – підтримка природоохоронних ініціатив неурядових організацій з питань, що стосуються довкілля;

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
культури мешканців області, забезпечення участі громадян у розв'язанні екологічних проблем	– організація та проведення заходів щодо пропаганди охорони навколишнього природного середовища; – проведення інформаційних кампаній щодо формування екологічної культури мешканців.

8. Впровадження та моніторинг реалізації Стратегії.

Стратегічні цілі, визначені цим документом, фактично визначають точки прикладення зусиль та напрями використання ресурсів (у тому числі приватних інвестицій) аби їх результативність була максимальною з точки зору досягнення стратегічного бачення, визначеного у Стратегії.

Реалізація Стратегії – це реалізація комплексу організаційних, фінансових та інформаційних заходів, які будуть здійснюватися суб'єктами регіонального розвитку області відповідно до Плану заходів з реалізації Стратегії та інших регіональних програм, які випливають із Стратегії, а також рішень органів місцевого самоврядування, що приймаються для досягнення стратегічних цілей, визначених у Стратегії.

Реалізація Стратегії здійснюватиметься у два етапи:
перший – 2016-2018 роки;
другий – 2019-2020 роки.

План заходів з реалізації Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року розробляється строком на три роки та після оцінки виконання на наступні роки періоду дії Стратегії.

План заходів з реалізації Стратегії передбачає заходи, обсяги і джерела фінансування з визначенням індикаторів результативності їх виконання та є основою для розроблення інвестиційних програм (проєктів), спрямованих на розвиток регіонів.

Згідно із Законом України «Про засади державної регіональної політики» джерелами фінансування Стратегії можуть бути:

кошти Державного бюджету України, зокрема державного фонду регіонального розвитку;

кошти місцевих бюджетів;

благодійні внески;

кошти міжнародних організацій;

кошти з інших джерел, не заборонених законодавством.

Конкретні обсяги фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для виконання Стратегії, будуть визначені під час розроблення Плану заходів з її реалізації.

У ході моніторингу Стратегії вирішується ціла низка завдань:

контроль за реалізацією Стратегії в цілому;

оцінювання ступеня досягнення прогресу за стратегічними цілями, просування до операційних цілей;

Запорізька область

аналіз інформації щодо змін зовнішніх та внутрішніх факторів розвитку регіону для уточнення та корегування (актуалізації) цілей Стратегії; підтримка в робочому стані органів та структури стратегічного планування.

Моніторинг базується на розгляді обмеженої кількості відібраних показників (індикаторів).

При цьому враховуються індикатори, на досягнення прогнозованих значень яких спрямована Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року в розрізі регіонів України для Запорізької області:

Перелік індикаторів, на досягнення прогнозованих значень яких спрямована Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року для Запорізької області

Показник	2014 рік	2020 рік
Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах) у розрахунку на одну особу, грн.	30526*	56666
Наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн.	31106,2	39515
Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу, дол. США	497,4	963
Експорт товарів у розрахунку на одну особу, дол. США	2112,4	2531
Кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення, од.	78	91
Кількість середніх підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення, од.	3	8
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, % загального обсягу реалізованої промислової продукції	1,7	6
Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного та місцевого значення вищої категорії (I та II категорій), км доріг на 1 тис. км ² території	35,6	38,9
Середньомісячна заробітна плата (номінальна), грн.	3432	5581
Загальний коефіцієнт вибуття сільського населення (на 1 тис. наявного сільського населення), проміле	13,1	12,1
Забезпеченість населення лікарями всіх спеціальностей (на 10 тис. наявного населення на кінець року), лікарів	47,5	49,5
Рівень обладнання загальної площі житлового фонду водопроводом у міській місцевості, %	80,4	83,9
Рівень обладнання загальної площі житлового фонду водопроводом у сільській місцевості, %	33,2	32,6
Рівень смертності на 1 тис. населення, проміле	15,7	14,1

* - дані за 2013 рік

Показник	2014 рік	2020 рік
Демографічне навантаження на 1 тис. осіб постійного населення віком 16 – 59 років (міська місцевість), проміле	600	514,7
Демографічне навантаження на 1 тис. осіб постійного населення віком 16 – 59 років (сільська місцевість), проміле	671	559,9
Охоплення дітей дошкільними навчальними закладами (міська місцевість), %	70	74
Охоплення дітей дошкільними навчальними закладами (сільська місцевість), %	39	46
Питома вага утилізованих відходів, % від загальної кількості утворених відходів	31,5	33,9
Рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці, %	8,4	6,4
Площа земель природно-заповідного фонду, тис. га	124,2	326,2
Питома вага площі природно-заповідного фонду до площі області, %	4,6	12

Проведення моніторингу та оцінки результативності виконання Стратегії та Плану заходів з її реалізації здійснюватиметься у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Відповідний звіт про результати моніторингу подавати обласній раді щороку.

На основі моніторингу Стратегії здійснюватиметься оцінка необхідності уточнення чи перегляду окремих елементів Стратегії у світлі нових тенденцій і обставин, що можуть виникати, та впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

9. Узгодженість Стратегії з програмними та стратегічними документами

Національна система стратегічного планування має базуватися на узгодженій системі координації процесів стратегічного планування на центральному, регіональному та місцевому рівні.

Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року розроблена відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року та процесів державного стратегічного планування розвитку окремих секторів економіки країни та її регіонів, що враховує потреби їх розвитку та необхідність підвищення конкурентоспроможності.

Узгодженість стратегічних цілей Стратегії з цілями Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року

Стратегічні цілі (Україна)	Стратегічні цілі (Запорізька область)			
	1. Запорізький край – регіон з високим рівнем та якістю життя населення	2. Запорізький край – інвестиційно приваблива територія з розвинутими індустріальним комплексом та інфраструктурою	3. Запорізький край – регіон розвинутих сільських територій	4. Запорізький край – регіон екологічної безпеки та збереження природних ресурсів
1. Підвищення конкурентоспроможності регіонів	X	X	X	X
2. Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток	X	X	X	x
3. Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку	X	x	X	x

Примітка: велика буква «X» означає більшу узгодженість / зв'язок, аніж маленька «x».

Стратегія, крім власних цілей розвитку регіону, містить цілі, які відповідають цілям та строкам реалізації ДСРР-2020, у частині завдань і заходів, що передбачають спільні дії центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

Стратегічна ціль 1 «Запорізький край – регіон з високим рівнем та якістю життя населення» та стратегічна ціль 3 «Розвиток сільських територій» Стратегії у значній мірі узгоджені з усіма стратегічними цілями Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року.

Стратегічна ціль 2 «Запорізький край – інвестиційно приваблива територія з розвинутими індустріальним комплексом та інфраструктурою» прямо підтримує стратегічні цілі: 1. «Підвищення конкурентоспроможності регіонів», 2. «Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток» з Державної стратегії регіонального розвитку України.

Стратегічна ціль 4 «Запорізький край – регіон екологічної безпеки та збереження природних ресурсів» прямо підтримує стратегічну ціль 1 «Підвищення конкурентоспроможності регіонів» з Державної стратегії регіонального розвитку України.

Операційні цілі Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року	Оперативні цілі Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року											
	1.1. Підвищення адаптивності населення до потреб ринку праці	1.2. Покращення стану здоров'я населення	1.3. Удосконалення управління регіональним розвитком	1.4. Забезпечення населення якісними житлово-комунальними послугами	2.1. Стимулювання залучення інвестицій	2.2. Розвиток малого та середнього підприємництва	2.3. Розвиток внутрішнього туризму	3.1. Збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції	3.2. Підтримка зайнятості сільського населення	3.3. Розвиток інфраструктури сільських територій	4.1. Енергоефективність та підтримка альтернативної енергетики	4.2. Створення умов для поліпшення стану довкілля, розвиток природно-заповідної справи та екомережі
ного планування регіонального розвитку на загальнодержавному та регіональному рівні												
3.2. Підвищення якості державного управління регіональним розвитком			+									
3.3. Посилення міжгалузевої координації в процесі планування та реалізації регіональної політики			+									
3.4. Інституційне забезпечення регіонального розвитку			+									
3.5. Реформування територіальної організації влади та місцевого самоврядування			+									

Примітка: Два «++» означають більшу узгодженість / зв'язок, аніж один «+».

Узгодженість Стратегії з основними аспектами регіонального розвитку

Узгодженість стратегічних цілей Запорізької області з ключовими секторами розвитку була також проаналізована. Позначка «х» використовується там, де присутня узгодженість, внесок або відповідний зв'язок.

Сектори	Стратегічні цілі (Запорізька область)			
	1. Запорізький край – регіон з високим рівнем та якістю життя населення	2. Запорізький край – інвестиційно приваблива територія з розвинутими індустріальним комплексом та інфраструктурою	3. Запорізький край – регіон розвинутих сільських територій	4. Запорізький край – регіон екологічної безпеки та збереження природних ресурсів
Економіка й торгівля	x	X	X	x
Промисловість та інфраструктура	x	X	X	X
Сільське, лісове господарство, харчова промисловість	x	X	X	x
Транспорт і дороги	x	X	X	
Екологія і природні ресурси	x	x	x	X
Освіта й молодь	X	x	X	
Здоров'я, соціальний захист, сім'я й дитина	X		X	x
Культура й туризм	x	X	X	x
Обмін інформацією	X	X	X	X
Комунальне господарство	X	x	x	x
Територіальний розвиток, земля й кадастр	X	X	X	x

Примітка: Велика буква «X» означає більшу узгодженість / зв'язок, аніж маленька «x».